

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI

Feyza Kübra ÖZALPER ZİREK

KİŞİLİK İNANÇLARI, SOSYAL DUYGUSAL YALNIZLIK
VE SOSYAL MEDYA KULLANIM AMAÇLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Doğan Şahin

İSTANBUL, Mayıs 2025

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI

Feyza Kübra ÖZALPER ZİREK
(222005012)

KİŞİLİK İNANÇLARI, SOSYAL DUYGUSAL YALNIZLIK
VE SOSYAL MEDYA KULLANIM AMAÇLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Doğan Şahin

İSTANBUL, Mayıs 2025

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI

Feyza Kübra ÖZALPER ZİREK
(222005012)

KİŞİLİK İNANÇLARI, SOSYAL DUYGUSAL YALNIZLIK
VE SOSYAL MEDYA KULLANIM AMAÇLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİ

Tezin Enstitüye Teslim Edildiği Tarih :

Tezin Savunulduğu Tarih :

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Doğan Şahin _____

Diğer Jüri Üyeleri : Dr. Öğr. Üyesi Pınar Arslantürk _____

Dr: Öğr Üyesi Yılmaz Orhun Gürlük _____

İSTANBUL, Mayıs 2025

ÖNSÖZ

Bu tezin oluşum sürecinde yol göstericim olan tez danışmanım Prof. Dr. Doğan Şahin'e en içten teşekkürlerimi sunarım. Kendisinin yalnızca akademik gelişimime değil; mesleğe ve hayata bakışımın dönüşümüne de önemli etkileri olmuştur. İnsan olma hali, mesleki etik ve kendini tanıma sürecinin değerine dair kıymetli öğretilerini daima içimde taşıyacağım.

Psikoloji alanında sağlam bir akademik temel edinmemi sağlayan Ege Üniversitesi Psikoloji Bölümü'ndeki tüm değerli hocalarıma teşekkür ederim. Bugün sahip olduğum mesleki duruşun şekillenmesinde verdikleri emeğin payı büyüktür.

Karşılaştığım için kendimi çok şanslı hissettiğim; ilkeleri, klinik anlayışları ve bilgileri ile kendi yolumu bulabilmem için bana ilham veren sevgili hocalarım Dr. Psk. Özge Soysal ve Uzm. Psk. Suzan Uğur Girginer'e gönülden teşekkür ederim.

Hayatımın her dönemine sevgileriyle dokunan, destekleriyle bana her zaman büyük bir dayanak olan ve zaman zaman farkında bile olamadığım nice emeği üstlenen ailemin her bir ferdine teşekkür ederim.

Varlıklarıyla hayatıma anlam katan, bana güç veren dostlarım Ceylan, İrem, Kesire ve Merve'ye eşlikleri ve anlayışları için teşekkür ederim.

Bu yola adım atmamda beni yüreklendiren; sabrıyla, şefkatiyle ve inancıyla her zaman yanımda olan; sürecin yükünü benimle bölüşen ve tüm zorlu zamanlarda sığınağım olan sevgilim Emre'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak bu tezi yazdığım süreçte kaybettiğim canım dostum, kardeşim Saruhan Şen'e teşekkür etmek isterim. Bana onu tanıma şansı verdiği için, çocuk yaşlarımandır başta gülüşü, kitapları, şiirleri, şarkıları olmak üzere benimle paylaştığı her an için minnettarım. Bu satırları okuyabilseydin atacağın o şen kahkahaların kulağımda. Özlemle...

İÇİNDEKİLER

SAYFA NO

İÇİNDEKİLER.....	iii
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
SEMBOL LİSTESİ	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	x
TABLolar DİZİNİ	xi
BÖLÜM 1. GİRİŞ VE AMAÇ	1
1.1. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	3
1.2. ARAŞTIRMANIN SAYILTI LARI	3
1.3. TANIMLAR	3
BÖLÜM 2. GENEL BİLGİLER.....	5
2.1. KİŞİLİK İNANÇLARI.....	5
2.1.1. Kişilik	5
2.1.2. Kişilik inançları.....	15
2.1.3. Kişilik bozuklukları	16
2.2. SOSYAL DUYGUSAL YALNIZLIK	24
2.2.1. Yalnızlık.....	24
2.3. SOSYAL MEDYA KULLANIM MOTİVASYONLARI.....	28
2.3.1.Sosyal Medya.....	28

2.3.2. Sosyal Medya Kullanma Motivasyonları.....	32
2.4 GEÇMİŞ ARAŞTIRMALAR	35
2.4.1. Kişilik ve Yalnızlık İlişkisi	35
2.4.2. Kişilik ve Sosyal Medya Kullanım Motivasyonları İlişkisi	39
2.4.3. Yalnızlık ve Sosyal Medya Kullanım Motivasyonları İlişkisi	41
3.YÖNTEM.....	43
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	43
3.2. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ	43
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	45
3.3.1. Bilgilendirilmiş Onam Formu.....	45
3.3.2 Sosyodemografik Bilgi Formu	45
3.3.3. Kişilik İnanç Ölçeği	46
3.3.4. Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeği	46
3.3.5. Sosyal Medya Kullanım Amaçları Ölçeği.....	47
3.4. İŞLEM.....	47
3.4.1. Veri Analizi.....	47
3.4.2. Ölçeklerin Örneklemeye Uygunluğunun Belirlenmesi	48
BÖLÜM 4.BULGULAR	49
4.1. BETİMLEYİCİ İSTATİSTİKLER.....	49
4.2. KORELASYON VE REGRESYON BULGULARI.....	53
4.3. YALNIZLIK VE KİŞİLİK BOYUTLARININ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI	63
4.4. SOSYAL MEDYA KULLANIM AMAÇLARINDAKİ FARKLILAŞMALARIN İNCELENMESİ	82
BÖLÜM 5. TARTIŞMA	92
5.1. KİŞİLİK BOYUTLARI VE YALNIZLIK BOYUTLARI ARASINDAKİ İLİŞKİYE AİT KORELASYONLARIN TARTIŞILMASI	92
5.2. KİŞİLİK BOYUTLARI VE SOSYAL MEDYA KULLANIM MOTİVASYONLARI BOYUTLARI ARASINDAKİ İLİŞKİYE AİT KORELASYON BULGULARININ TARTIŞILMASI.....	94
5.2.a. Çekingen Kişilik İnançları	94

5.2.b. Bağımlı Kişilik İnançları.....	95
5.2.c. Pasif Agresif Kişilik İnançları.....	96
5.2.d. Obsesif Kompulsif Kişilik İnançları	97
5.2.e. Antisosyal Kişilik İnançları.....	98
5.2.f. Narsistik Kişilik İnançları	99
5.2.g. Histriyonik Kişilik İnançları.....	101
6.2.h. Şizoid Kişilik İnançları.....	101
5.2.i. Paranoid Kişilik İnançları	102
5.3. SOSYAL MEDYA KULLANIM MOTİVASYONLARI İLE YALNIZLIK BOYUTLARI ARASINDAKİ İLİŞKİYE AİT KORELASYON BULGULARININ TARTIŞILMASI.....	103
5.4. SOSYAL MEDYA KULLANIM MOTİVASYONLARININ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE YALNIZLIK TARAFINDAN YORDANMASINA İLİŞKİN HİYERARŞİK REGRESYON ANALİZİ BULGULARININ TARTIŞILMASI.	105
5.5. YALNIZLIK VE KİŞİLİK BOYUTLARININ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI	107
5.5.a. Eğitim Düzeyi	107
5.5.b. Medeni Durum	108
5.5.c. Birlikte yaşadığı kişi.....	110
5.5.d. Çalışma durumu	111
5.5.e. Psikiyatrik tanı	112
5.5.f. Tercih edilen sosyal medya uygulaması	113
5.6. SOSYAL MEDYA KULLANIM AMAÇLARININ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE FARKLILAŞMALARININ TARTIŞILMASI.....	114
5.7. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	115
BÖLÜM 6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	117
6.1. KLİNİSYENLERE ÖNERİLER.....	117
6.2. ARAŞTIRMACILARA ÖNERİLER.....	118
KAYNAKÇA	118
EKLER.....	139
EK A ONAM FORMU	139
EK B KİŞİLİK İNANÇ ÖLÇEĞİ	140

EK C SOSYAL MEDYA KULLANIM ÖLÇEĞİ	148
EK D SOSYAL DUYGUSAL YALNIZLIK ÖLÇEĞİ	149
EK E ETİK KURUL İZİN KARARI.....	150

ÖZET

KİŞİLİK İNANÇLARI, SOSYAL DUYGUSAL YALNIZLIK VE SOSYAL MEDYA KULLANIM AMAÇLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Bu araştırmanın amacı, kişilik inançları, sosyal ve duygusal yalnızlık ile sosyal medya kullanım amaçları arasındaki ilişkileri incelemektir. Çalışma, Türkiye’de yaşayan 18 yaş üzeri 403 katılımcı ile yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak Kişilik İnançları Ölçeği, Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeği ile Sosyal Medya Kullanım Amaçları Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan veriler SPSS 27.0 (IBM Corp., 2020) kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular bazı kişilik inançları ile belirli sosyal medya kullanım amaçları arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Çekingen, bağımlı, paranoid, antisosyal kişilik inançları, insanları daha iyi tanıma amaçlı kullanımla; narsistik kişilik inançları, kişisel sunum ve bilgi paylaşımı amaçlı kullanımla; şizoid kişilik inançları bilgiye erişmek amaçlı kullanımla ilişkili bulunmuştur. Pasif-agresif ve obsesif kompulsif kişilik inançlarının eğlence ve rahatlama amaçlı kullanımla anlamlı düzeyde ilişkili olduğu belirlenmiştir. Sosyal ve duygusal yalnızlık boyutları açısından romantik ve sosyal yalnızlığın bazı sosyal medya kullanım amaçlarıyla ilişkili olduğu ancak ailevi yalnızlık ile anlamlı bir ilişki saptanmadığı görülmüştür. Bu sonuçlar, kişilik inançları ve yalnızlık türlerinin sosyal medya kullanım amaçlarıyla ilişkili olabileceğini göstermektedir.

SUMMARY

THE RELATIONSHIP BETWEEN PERSONALITY BELIEFS, SOCIAL-EMOTIONAL LONELINESS AND SOCIAL MEDIA USE PURPOSES

The aim of this study is to examine the relationships between personality beliefs, social and emotional loneliness and social media usage purposes. The research was conducted with 403 participants aged 18 and over living in Turkey. The Personality Beliefs Questionnaire, Social and Emotional Loneliness Scale, and Social Media Usage Purposes Scale were used as data collection tools. The research data were analyzed using SPSS 27.0 (IBM Corp., 2020). The findings revealed significant relationships between certain personality beliefs and specific social media usage purposes. Avoidant, dependent, paranoid, and antisocial personality beliefs were associated with usage aimed at getting to know people better; narcissistic personality beliefs were linked to usage for self-presentation and information sharing; and schizoid personality beliefs were related to usage for accessing information. Passive-aggressive and obsessive-compulsive personality beliefs were found to be significantly associated with usage for entertainment and relaxation. In terms of social and emotional loneliness dimensions, romantic and social loneliness were related to some social media usage purposes, whereas no significant relationship was found with familial loneliness. These results suggest that personality beliefs and types of loneliness may be associated with social media usage purposes.

SEMBOL LİSTESİ

F: Frekans

N : Örneklem Büyüklüğü

Ort.: Ortalama

p : Anlamlılık Düzeyi

r : Korelasyon Katsayısı

R²: Varyans

SS: Standart Sapma

t: Güven Düzeyine Karşılık Gelen t değeri

$\bar{x}$: Ortalama Değer

%: Yüzde

d: Etki Büyüklüğü

KISALTMALAR DİZİNİ

ASKB: Antisosyal Kişilik Bozukluğu

BKB: Bağımlı Kişilik Bozukluğu

ÇKB: Çekingen Kişilik Bozukluğu

HKB: Histriyonik Kişilik Bozukluğu

NKB: Narsistik Kişilik Bozukluğu

OKKB: Obsesif Kompulsif Kişilik Bozukluğu

PKB: Paranoid Kişilik Bozukluğu

SKB: Sınırdaki Kişilik Bozukluğu

ŞZKB: Şizogibi (Şizoid) Kişilik Bozukluğu

ŞZTKB: Şizotürü (Şizotipal) Kişilik Bozukluğu

TABLÖLAR DİZİNİ

<u>Tablo 1. Sosyodemografik değişkenlerin betimleyici istatistikleri</u>	43
<u>Tablo 2. Katılımcıların sosyal medya kullanımına yönelik değişkenlerinin betimleyici istatistikleri.....</u>	50
<u>Tablo 3. Katılımcıların yaş, yalnızlık ve kişilik özellikleri boyutlarının betimleyici istatistikleri.....</u>	51
<u>Tablo 4. Katılımcıların sosyal medya kullanım amaçlarının puan ortalamalarının betimsel istatistikleri</u>	52
<u>Tablo 5 Katılımcıların Kişilik Boyutları ve Yalnızlık Boyutları Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Korelasyon Bulguları</u>	53
<u>Tablo 6 Katılımcıların sosyal medya kullanım amaçları ile kişilik boyutları arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik Pearson Korelasyonu bulguları</u>	54
<u>Tablo 7 Katılımcıların sosyal medya kullanım amaçları ile yalnızlık boyutlarının arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik Pearson korelasyonu bulguları</u>	55
<u>Tablo 8 Sosyal medyayı eğlence için kullanma amacının kişilik özellikleri ve yalnızlık tarafından yordanmasına ilişkin hiyerarşik regresyon analizi bulguları</u>	57
<u>Tablo 9 Sosyal medya boş zaman değerlendirme boyutunun kişilik özellikleri ve yalnızlık tarafından yordanmasına ilişkin hiyerarşik regresyon analizi bulguları.....</u>	58
<u>Tablo 10 Sosyal medya müzik dinleme boyutunun kişilik özellikleri ve yalnızlık tarafından yordanmasına ilişkin hiyerarşik regresyon analizi bulguları</u>	59
<u>Tablo 11 Sosyal medya insanları tanıma boyutunun kişilik özellikleri ve yalnızlık tarafından yordanmasına ilişkin hiyerarşik regresyon analizi bulguları</u>	60
<u>Tablo 12 Sosyal medya bilgiye erişmek boyutunun kişilik özellikleri ve yalnızlık tarafından yordanmasına ilişkin hiyerarşik regresyon analizi bulguları</u>	62
<u>Tablo 13 Katılımcıların cinsiyeti bakımından yalnızlık ve kişilik inançları puanlarının karşılaştırılması.....</u>	63

<u>Tablo 14 Katılımcıların eğitim düzeyi bakımından yalnızlık puanlarının karşılaştırılması</u>	64
<u>Tablo 15 Katılımcıların eğitim düzeyi bakımından kişilik inançları puanlarının karşılaştırılması</u>	65
<u>Tablo 16 Katılımcıların medeni durum değişkeni bakımından yalnızlık ve kişilik inançları puanlarının karşılaştırılması</u>	67
<u>Tablo 17. Katılımcıların medeni durum değişkeni bakımından kişilik inançları puanlarının karşılaştırılması</u>	68
<u>Tablo 18. Katılımcıların kiminle yaşıyor olduğu değişkeni bakımından yalnızlık ve kişilik inançları puanlarının karşılaştırılması</u>	70
<u>Tablo 19. Katılımcıların kiminle yaşıyor olduğu değişkeni bakımından kişilik inançları puanlarının karşılaştırılması</u>	72
<u>Tablo 20 Katılımcıların çalışma durumu değişkeni bakımından yalnızlık puanlarının karşılaştırılması</u>	74
<u>Tablo 21. Katılımcıların çalışma durumu değişkeni bakımından kişilik inançları puanlarının karşılaştırılması</u>	76
<u>Tablo 22. Katılımcıların psikiyatrik tanı değişkeni bakımından yalnızlık puanlarının karşılaştırılması</u>	78
<u>Tablo 23. Katılımcıların psikiyatrik tanı değişkeni bakımından kişilik alt boyut puanlarının karşılaştırılması</u>	78
<u>Tablo 24. Katılımcıların tercih ettiği sosyal medya uygulaması değişkeni bakımından yalnızlık alt boyut puanlarının karşılaştırılması</u>	79
<u>Tablo 25. Katılımcıların tercih ettiği sosyal medya uygulaması değişkeni bakımından kişilik alt boyut puanlarının karşılaştırılması</u>	80
<u>Tablo 26. Katılımcıların cinsiyeti bakımından sosyal medya kullanım amacı alt boyut puanlarının karşılaştırılması</u>	82
<u>Tablo 27. Yaş grubu değişkeni bakımından sosyal medya kullanım amaçlarının karşılaştırılmasına yönelik tek yönlü ANOVA bulguları</u>	84
<u>Tablo 28. Sosyal medyada geçirilen süre değişkeni bakımından sosyal medya kullanım amaçlarının karşılaştırılmasına yönelik Kruskal Wallis bulguları</u>	86

<u>Tablo 29 Psikiyatrik tanı değişkeni bakımından sosyal medya kullanım amaçlarının</u> <u>karşılaştırılmasına yönelik t-test bulguları.....</u>	88
<u>Tablo 30. Gelir düzeyi değişkeni bakımından sosyal medya kullanım amaçlarının</u> <u>karşılaştırılmasına yönelik tek yönlü ANOVA bulguları</u>	89

BÖLÜM 1. GİRİŞ VE AMAÇ

Bu çalışma yetişkin bireylerde kişilik bozukluklarının temelini oluşturabilecek kişilik inançları ile modern dünyadaki yaygın problemlerden biri olan sosyal duygusal yalnızlık ve teknolojik gelişmelerle hayatımıza girip kısa sürede her yaştan insana ulaşan sosyal medya kullanımı arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır.

Mevcut değişkenlerle ilişkili çalışmalar incelendiğinde özellikle kişilik bozukluğu olan bireylerin kendilerini sık sık yalnız ve kopuk hissettikleri, diğer ruh sağlığı bozukluklarıyla kıyaslandığında yalnızlıktan daha çok etkilendikleri sonucuna ulaşılmış, işlevsel sosyal bağlar kurmakta ve bu bağları sürdürmekte yaşadıkları güçlükler nedeniyle yalnızlık duygusuyla daha sık karşılaştıkları belirtilmiştir (Ikhtabi ve ark., 2022; Alasmawi ve ark., 2020). Beş Faktör Kuramını temel alarak yapılan bir araştırmada kişiliğin dışadönüklük boyutu ile yalnızlık arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu, dengesizlik boyutunun ise yalnızlık için yordayıcı bir özellik olduğu bulunmuştur (Cheng ve Furnham, 2002). Kişilik özellikleri ve sosyal medya kullanımıyla ilişkili çalışmalarda narsistik ve histriyonik kişiliklerin sosyal medya bağımlılığına daha yatkın olduğu ifade edilmiştir (Akça ve ark., 2020)

Yalnızlık genç yaşlardan başlayarak tüm yetişkinlerin yaşayabildiği normal bir duygudur ancak günümüz dünyasında bireyselleşme ve iş odaklı hızlı yaşamın da etkisiyle insanlar giderek daha sık yalnız hissetmekte, buna bağlı olarak fiziksel ve psikolojik sorunlar yaşayabilmektedir. Geçtiğimiz yıllarda Türkiye’de yapılan bir çalışmada 18-24 yaş arasındaki genç katılımcıların %40’ı, 55 yaş üzerindeki katılımcıların ise %26’sı kendini sık sık yalnız hissettiğini belirtmiştir (Süleymanlı ve Kılıç, 2022). Yalnızlığın fiziksel, sosyal ve psikolojik etkilerine dair yapılan araştırmalar göstermektedir ki yalnızlık, depresyona (Diehl ve ark., 2018), işlevsel bozukluklara (Perissinotto ve ark., 2019), herhangi bir nedene bağlı olarak gerçekleşen ölümcül sonuçlara (Rico-Uribe ve ark., 2018), intihar düşüncelerine, girişimlerine veya sonuçlarına (Heinrich ve Gullone, 2006) ve demansa (Sutin ve ark., 2020) yol açabilmektedir. Olası etkilerini önleyebilmek için yalnızlığın ne tür dinamiklerle ilişkili

olduğunun da anlaşılması gerekmektedir. Son yıllarda daha derinlemesine kavrayabilmek adına yalnızlık kavramını derin yalnızlık, gizli yalnızlık, durumsal yalnızlık, sosyal yalnızlık, duygusal yalnızlık gibi farklı boyutlarıyla ele alan çalışmalar yapılmaktadır. Ülkemiz literatüründe bu araştırmalar sınırlıdır. Bu sebeple ülkemizde yalnızlığı farklı boyutlarıyla ele alabilecek daha çok araştırmaya ihtiyaç vardır.

Sosyal medya kullanımı ile yalnızlık arasındaki ilişki ergenler, lise öğrencileri ve üniversite öğrencileri örneklemelerinde farklı değişkenler bağlamında zaman zaman incelenmiştir. İçeriklerine bakıldığında bazı çalışmalar, aşırı sosyal medya kullanımının insanlardaki yalnızlık duygularını artırabileceğini öne sürmektedir (Primack ve ark., 2017; Twenge ve Campbell, 2018). Bu bulgular, yalnızlık algısında sanal etkileşimlerin yüz yüze kurulan ilişkilere kıyasla daha yetersiz kalabileceğini düşündürebilir. Yoğun sosyal medya kullanımının ilişkisel bağlantıları azaltabileceği fikri de mevcut çalışmalarla ilişkilendirilebilir. Bazı araştırmalar ise sosyal medyanın insanlar arasındaki iletişimi artırabileceğini ve bu uygulamaların yalnızlık duygularını azaltıcı bir rol oynayabileceğini ileri sürmektedir (Deters ve Mehl, 2013; Frison ve Eggermont, 2015). Çevrimiçi ortamlarda bağlantı kurmanın uzak mesafelerde bulunan bireyler arasında sosyal destek sağlama potansiyeli olduğu düşünülmektedir. Bu konudaki araştırmaların sonuçlarının çeşitliliği, sosyal medyayla kurulan etkileşimin yalnızlıkla olan bağlantısının çok yönlü bir değerlendirme gerektirdiğini göstermektedir. Sosyal medya kullanımı ve bireylerin sosyal duygusal yalnızlığı arasındaki etkileşimi anlamak için daha farklı bağlamlara ve araştırmaya ihtiyaç bulunmaktadır. Literatür incelendiğinde kişilik özellikleri bağlamında ağırlıklı olarak Beş Faktör kuramını temel alan araştırmalar yapıldığı, sosyal medya kullanımının narsistik kişilik ile olan ilişkisinin farklı açılardan araştırıldığı ancak tüm kişilik tiplerinin sosyal medya ile olan ilişkisi üzerine kapsamlı bir çalışmanın olmadığı, sosyal medya ve yalnızlık bağlamında farklı değişkenlerle ilişkili çalışmalar olsa da kişilik yapısının bu ilişkideki yerinin tüm boyutlarıyla ele alınmadığı görülmüştür. Yetişkin bireylerde sosyal medya kullanım amaçları ve sosyal duygusal yalnızlık ilişkisinin obsesif-kompulsif, antisosyal, narsistik, histrionik vb. kişilik yapıları özelinde araştırıldığı herhangi bir çalışmaya rastlanmaması dolayısıyla bu çalışmanın literatüre önemli bir katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Çalışmanın sonucunda farklı kişilik inançlarına sahip bireylerin sosyal duygusal yalnızlık boyutları ve ilişkili olarak sosyal medya platformlarını hangi amaçlarla kullandıkları incelenecek,

bulgular üzerinde klinik perspektif ile tartışılacaktır. Kişilik yapılarını kapsamlı bir şekilde ele alarak yalnızlık boyutlarıyla sosyal medya kullanımı arasındaki etkileşimin incelenmesi literatürdeki çelişkili sonuçların aydınlatılması adına da önem teşkil etmektedir.

1.1. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

H1: Yetişkin bireylerde kişilik inançları ve sosyal duygusal yalnızlık arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Yetişkin bireylerde kişilik inançları ve sosyal medya kullanım amaçları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Yetişkin bireylerde sosyal duygusal yalnızlık ve sosyal medya kullanım amaçları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H4: Sosyodemografik değişkenler bakımından katılımcıların kişilik inançları, sosyal duygusal yalnızlık ve sosyal medya kullanım amaçları puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır.

1.2. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI

Araştırmaya katılan kişilerin Türkiye’de yaşadığı ve ulaşılan örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

Katılımcıların ölçeklerde yer alan soruları açık ve doğru bir şekilde anladığı, her bir maddeyi okuyarak içtenlikle ve dürüst bir şekilde cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.3. TANIMLAR

Kişilik inançları: Bireyin kendi benliği, diğer insanlar ve dünya hakkında geliştirdiği süreklilik gösteren ve kişilik yapısının temelini oluşturan inançlardır. Bu inançlar, kişinin algılarını, ilişkisel örüntülerini ve davranış eğilimlerini biçimlendiren içsel kaynaklar olarak işlev görür (Beck ve ark., 1990).

Sosyal-duygusal yalnızlık: Bireyin hem daha geniş sosyal çevreyle kurduğu aidiyet bağlarının (sosyal yalnızlık), hem de yakın ve duygusal ilişkiler aracılığıyla deneyimlenen güven, bağlılık ve destek ihtiyaçlarının (duygusal yalnızlık) karşılanmaması durumunda ortaya çıkan yalnızlık biçimidir. Duygusal yalnızlık;

ailevi, romantik veya güven ilişkisine dayalı bağların eksikliğini içerirken sosyal yalnızlık topluluk, arkadaşlık ve grup üyeliği gibi geniş sosyal ilişkilerdeki yoksunlukla ilişkilidir (Weiss, 1973; DiTommaso ve Spinner, 1997).

Sosyal Medya Kullanım Amaçları: Bireylerin sosyal medya platformlarını tercih etmelerinde ve bu platformlarda zaman geçirmelerinde etkili olan, iletişimsel, bilişsel ya da duygusal ihtiyaçlara dayalı yönelimlerin bütünüdür (Whiting ve Williams, 2013).

BÖLÜM 2. GENEL BİLGİLER

2.1. KİŞİLİK İNANÇLARI

2.1.1. Kişilik

Kişilik konusu geçmişten bu yana farklı disiplinlerin ve araştırmacıların üzerinde durduğu önemli bir araştırma alanı olmuştur. Kişiliğin ne olduğu, neleri kapsadığı, nasıl geliştiği üzerine çeşitli çalışmalar yapılmış, kişilik kuramları oluşturulmuş, farklı kıstaslar ile kişilik sınıflandırmaları yapılmıştır. Araştırmacılar net bir tanım üzerinde uzlaşamamış olsa da kişiliğe dair tüm tanımların bazı ortak özellikleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre literatürdeki kişilik tanımlarının ilk ortak özelliği insanı diğerlerinden ayıran özellikleri işaret eden bireysel farklılıkları vurgulamış olmasıdır. Bireyin kendine has inançları, duygu, düşünce, davranış biçimleri kişiliğin bir parçasıdır. Diğer bir kabul ise kişiliğin bireyin gözlemlenebilir davranışlarının bir anlam ifade etmesi üzerine temellendirilmiş hipotetik/soyut bir yapı olmasıdır. Bu organizasyon, değişen çevresel koşullar, genetik öğeler, sosyal yaşantıyı kapsayan, yaşam öyküsü içinde iç ve dış etkenler ile şekillenen gelişimsel bir yapıyı ifade eder. Bir başka ortak özellik ise kişiliğin bireyin zaman içinde süreklilik gösteren davranış biçimlerini açıklayan özellikleri içermesidir (Hjelle ve Ziegler, 1992, s.). Bu ortak özelliklerden yola çıkıldığında kişilik, bireyi diğer insanlardan ayıran, süreklilik gösteren özelliklerini içeren kişiye özgü yapı olarak tanımlanabilir. Sözkonusu kişilik özelliklerinin bazıları diğer insanlarda da görülebilir ancak burada vurgulanan, bu özelliklerin bireyin kişilik yapısında örgütlenmiş ve ayırt edici bir bütünlük oluşturmuş olmasıdır (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2008, s.3). Kişilik bireyin sosyal, duygusal, bilişsel ve fiziksel özelliklerini içeren dinamik bir organizasyon olarak belli bir zamana veya ortama özgü olmayan ayırt edici özelliklerin bütünüdür (Cloninger ve Svrakic, 2008; Taymur ve Türkçapar, 2012).

2.1.1.1. Kişilik Kuramları

Kişiliğin yapısını, kökenini ve farklı dinamiklerle ilişkisini anlamak, bireyin kişiliğinden kaynaklanan davranışlarını öngörebilmek amacıyla yıllar içerisinde farklı kişilik kuramları geliştirilmiştir. Kişilik kuramcıları insanı ve kişilik yapısının etkilerini anlamaya çalışırken hangi süreçlerin daha önemli olduğu konusunda fikir ayrılığına düşmüş, odaklanmayı seçtikleri yapılar itibariyle birbirinden farklılaşan kişilik kuramları oluşturmuştur (Magnavita, 2004, s. 4-5). Bu kuramlar kişiliğe kategorik yaklaşım ve boyutsal yaklaşım olarak iki ana başlık altında incelenmektedir. Kategorik kuramlar zihinde canlandırılabilir, genel geçer ve betimleyici özellikleri içeren sınıflandırma yöntemini benimsemektedir. Boyutsal yaklaşım ise insanların basitçe birkaç sınıfa ayrılabilir kişilik yapılarından daha çok boyutlu ve detaylı özellikler taşıdığını, aynı kişilik özelliğinin dahi farklı insanlarda farklı boyutlarda yaşanabileceğini ifade etmektedir.

2.1.1.1.a. Kategorik Yaklaşımlar

Kişilik kuramlarıyla ilgili tarihsel gelişim incelendiğinde Hipokrat'ın vücuttaki dört sıvının kişilik özelliklerini belirlediğini iddia ettiği görüş ilk kategorik kuram olarak karşımıza çıkmaktadır. Milattan önce beşinci yüzyıldan on yedinci yüzyıla kadar kişiliğin dört bedensel sıvının farklı düzeylerdeki birleşimi tarafından oluşturulduğu düşünülmüş ve bu sıvılardan daha baskın olanın kişiliğin ayırt edici özelliklerini belirlediğine inanılmıştır. İnsanların siyah safra baskın ise melankolik, endişe ve depresyon eğilimli, sarı safra baskın ise dürtüsel, hareketli ve sinirli olduğu düşünülmüştür. Balgamın fazla olduğu bireylerin duygusal olarak daha az etkilenen, soğukkanlı bir yapıda oldukları, belirleyici sıvının kan olduğu bireylerin ise iyimser ve umut sahibi oldukları ifade edilmiştir (Farmer ve ark., 2002, s.145; Lelord ve André, 2000, s.11).

1925'te Ernest Kretschmer, Hipokrat'ın teorisini temel almış, insanların fiziksel özelliklerini yansıtan beden tiplerinin kişilik özelliklerini belirlediğini öne sürerek dört ana kişilik tipi olduğunu belirtmiştir. Bu yaklaşıma göre ufak ve yuvarlak fizikte olan küt beden tipi neşeli, samimi, gerçekçi; uzun ve ince fizikte olan leptosome beden tipi hayalperest, soğuk ve ölçülü davranan; geniş omuzlu ve kaslı fizikte olan atletik beden tipi agresif, tepkisel, dürtüsel; yetersiz gelişme veya fiziksel bir anomali gösteren doğuştan kusurlu beden tipi ise güçsüz, aşağılık duygusu taşıyan kişilik özelliklerini

temsil etmektedir (Delay ve Pichot, 1964, s.337; Lelord ve André, 2000, s.12; Häfner, 1990, s. 487).

1942’de Sheldon, kişilik tiplerini beden yapısı ve temel embriyonik tabakalarla ilişkilendirerek üçe ayırmıştır. Şişman ve kısa, iyi gelişim özellikleri olan bedenlere sahip olan endomorfların rahat, sosyal ve keyifli yaşamayı seven; atletik, kaslı bir beden yapısına sahip olan mezomorfların enerjik, atılgan ve baskın bir karakter gösteren; ince ve zayıf beden yapısına sahip olan ektomorfların ise utangaç, sakın, duygusal ve kendini sınırlayan kişiler olduklarını ileri sürmüştür (Taymur ve Türkçapar, 2012).

2.1.1.1.b. Boyutsal Yaklaşımlar

Boyutsal yaklaşımlar bir kişilik özelliğinin birden fazla etkene bağlı olarak geliştiğini ve bu özelliklerin her bireyde görülme yoğunluğunun değişebileceğini belirtmektedir. Kişilik özelliklerinin gelişim süreçlerine yönelik farklı değerlendirmeler boyutsal yaklaşım kuramlarının çeşitlenmesine neden olmuştur.

2.1.1.1.b.1. Psikanalitik kuramlar

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında Freud psikanalitik kuram ile kişilik gelişimini açıklamış ve bu süreci detaylı bir teori ile temellendirmiştir. Freud, kişilik gelişiminin insan yaşamının ilk beş yılında büyük oranda tamamlandığını ileri sürmüş, yaşamın bu erken dönemindeki cinsel dürtüler ile çevresel koşullar arasındaki çatışmanın şiddeti ve çözülme biçiminin kişilik özellikleri üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir (Yıldız Akvardar ve ark., 2019, s.12; Simanowitz ve Pearce, 2003, s.2). Psikoseksüel gelişim dönemleri olarak adlandırdığı yaşamın ilk yıllarını oral, anal ve fallik dönem olarak üç ayrı bölüme ayırmış, her yaş aralığının çatışmaları ve çözümlerinin yetişkinlik dönemindeki kişisel özelliklere nasıl etki edebileceğini ifade etmiştir. Freud’un teorisinin en önemli katkılarından biri de bilinçdışı süreçlerin duygu, düşünce ve davranışlar üzerindeki belirleyici etkisini literatüre kazandırması olmuştur.

Freud, yapısal model ile kişilik yapısını id, ego ve süperegö ismini verdiği aktif psişik yapıların şekillendirdiğini ifade etmiştir. İd, kişiliğin acıdan kaçınan, haz elde etmeye odaklanmış ilkel ve dürtüsel bölümdür. Dürtülerin hemen doyurulmasını, dürtüsel gerilimin boşalmasını istemektedir. Ego ise idin arzularının bir gerçeklik sinamasına tabii tutularak içinde bulunulan duruma uygun bir şekilde tatmin

edilmesini veya ertelenmesini sağlamaktadır. Dürtüsel ihtiyacın hangi biçimlerde doyurulabileceğine karar vererek kişiliğin yürütücü işlevlerini üstlenen ego, uygun bir doyum biçimi buluncaya dek hazzı ertelemektedir. İd, süperego ve dış dünya koşullarının çatışma halindeki ihtiyaçlarını uzlaşma ile çözmeye çalışmaktadır. Kişiliğin en son oluşan bölümünü ifade eden süperego, anne-baba ile başlayıp toplumsal aktarım ile devam eden geleneksel, toplumsal kuralları, ahlaki yargıları içermektedir. Olması gerekenleri temsil ederken idden gelen cinsel ve saldırgan dürtüleri ketlemektedir (Brenner, 1998, s. 37-120). İd, ego ve süperego arasındaki bu dinamik etkileşimler bireyin belirli bir durum karşısındaki duygu, düşünce ve davranışlarını yönlendirebilmektedir. Kişilik özellikleri, bu etkileşimlerin benzer durumlar için bilindik tutumlara yol açan ve süreklilik gösteren yansımaları olarak ortaya çıkmaktadır.

Freud kişiliğin gelişim sürecini açıklarken yaşamın ilk beş yılını içeren erken gelişim dönemlerinde aşırı engellenen veya aşırı doyurulan çocuğun o dönemin gelişim meselelerine saplanacağını, kişiliğin de bu saplanmanın zaman içerisindeki etkilerinin açığa çıkışı olacağını belirtmiştir (Nancy Williams, s.28).

0-1 yaş aralığını kapsayan ilk psikoseksüel gelişim dönemi oral dönem olarak adlandırılmıştır. Bu dönemde bebeğin haz bölgesi ağızdır ve oral bir doyum aranmaktadır. Besin ağza alınır, beğenilen besin yutulur, beğenilmeyen besin ise dışarıya tükürülür. Bu iki eylem biçimi kişilik özelliklerinin ilk temsillerini oluşturabilir. Oral dönemde bakımverenle olan beslenme ilişkisinde yeterli doyumu sağlayamayan veya çok fazla doyum sağlamış bebek yetişkinlik döneminde alma-verme etrafında şekillenen özellikler gösterebilmekte, eşya edinmeye, bir başkasının ilgi ve sevgisine aşırı bağımlı, kendisine de benzer biçimde davranılması umuduyla çok verici veya küfür ve argoya düşkünlüğü ile saldırgan tartışmalara eğilimli olabilmektedir (Geçtan, 2006, s.61).

İkinci psikoseksüel gelişim dönemi anüs kaslarının gelişmesi ile dışkının tutulma yetisinin kazanıldığı anal dönemdir. Bu dönemde biriken ve baskı uygulayan dışkının boşaltılması hazzı sağlar. Tutma yetisi sağlayan kasların gelişmesi ile tuvalet eğitimi almaya başlayan çocuk çocuk her istediğinde ve her yerde tuvaletini yapamayacağından dışkılamadan duyduğu hazzı ertelemeyi öğrenmek zorunda kalır. Bu dönemde ebeveynlerin sert, kuralcı veya aşırı kuralsız tutumları çocuğun yetişkinlik hayatında savurgan, cimri, tutucu, inatçı, takıntılı, dağınık, yıkıcı kişilik özellikleri göstermesine yol açabilmektedir (Topçuoğlu, 2003; Fenichel, 1974).

Üçüncü psikoseksüel gelişim dönemi ise fallik dönem olarak isimlendirilmiştir. Bu dönemde haz odağı cinsel organlardır. Çocuklar bu aşamada cinsel organlarının giderek daha fazla farkına varmakta, cinsiyet rolleri ve cinsel farklılıkları içselleştirmeye başlamaktadır. Bu süreç yetişkinlikte istikrarlı bir cinsel kimliğin gelişmesinin de temelini oluşturmaktadır. Freud, bu aşamada çocukların, karşı cinsten ebeveynlerine karşı arzu, kıskançlık ve rekabet unsurlarını içeren karmaşık duygular geliştirdiklerini öne sürmüştür. Bu dönemin doyum ihtiyaçlarının olması gerektiği gibi karşılanmadığı durumda yetişkinlikte bireyde cinsel kimlik karmaşaları, hemcinsleriyle rekabet isteği, kıskançlık, suçluluk, abartılı tepkiler verme, cinsel yaşamda ketlenmeler, cinsel ilgi odağı olma isteği gibi farklı kişilik özellikleri görülebilmektedir (Geçtan, 1998, s.38; Deutsch ve Krauss, 1986).

Daha sonra kuramını topografik model ile genişleten Freud, bu modelde psişenin bilinç, bilinç öncesi ve bilinçdışı olmak üzere üç ana bölümden oluştuğunu belirtmiştir. Bilinç, bireyin farkında olduğu anlık düşünceler ve duygulardan oluşurken bilinç öncesi, şu anda bilinçte olmayan ancak bilinçli düşüncelere kolayca getirilebilecek bilgileri içermektedir. Bilinçdışı ise farkında olmadığımız ve küçük bir çabayla erişimi zor olan, bastırılmış arzular, dürtüler ve anılar gibi zihinsel süreçleri barındırmaktadır. Freud, bilinçdışının bireyin davranışlarını güçlü bir şekilde etkilediğini savunmaktadır. Kişilik özellikleri bilinçdışı arzular, dürtüler, çatışmaların etkisiyle şekillenmektedir.

Freud'dan sonraki önemli psikanalitik kuramcılardan biri olan Carl Gustav Jung, kişilik gelişimini farklı kavramlar ile açıkladığı analitik psikoloji kuramını ortaya koymuştur. Analitik psikoloji kuramını diğerlerinden ayıran en önemli şey, atalardan kalma deneyimlerden miras alınan evrensel semboller ve arketiplerden oluşan kolektif bilinçdışının teorize edilmesi olmuştur. Bu kurama göre kişilik gelişimi, Jung'un bireyleşme olarak isimlendirdiği bilinçdışı unsurları bilinçli farkındalığa entegre etme ve çatışmaları uzlaşma ile çözme sürecini içeren, yaşam boyu süren bir değişimi barındırmaktadır. Jung, ego, kişisel bilinçdışı ve kolektif bilinçdışı olarak üç ana bileşene ayırdığı psişenin yaşam boyunca çözülen çatışmalar ile süregelen bir gelişimde olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca kişiliğin şekillenmesinde psikolojik işlev ve tutumların önemini vurgulamıştır. Bireysel davranışı ve karar almayı etkileyen dört temel psikolojik işlevi (düşünme, hissetme, duyum ve sezgi) ve iki baskın tutumu (içe

dönüklük ve dışa dönüklük) tanımlamıştır. Bu tutum ve işlevlerin kombinasyonlarının farklı kişilik tiplerini ortaya çıkaracağını belirtmiştir (Hall ve Norbdy, 1999; John ve ark., ark., 2010, s.243-245).

Alfred Adler, bireysel psikoloji kuramı ile sosyal faktörlerin kişilik üzerindeki etkisinin önemine dikkat çekmiştir. Adler'e göre bireyler, aşağılık duygularının üstesinden gelmeye, toplumda önemli olma ve ait olma duygusuna ulaşmaya yönelik doğuştan gelen bir dürtüyle motive olmaktadır. Sosyal ilgi olarak kavramsallaştırdığı, bireylerin toplumdaki diğerlerinin refahına, iyiliğine katkıda bulunma yönündeki doğuştan gelen eğilimlerinin kişilik gelişiminin önemli bir parçası olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanında kişinin aile hiyerarşisindeki konumunun üstünlük arayışıyla birlikte kişilik özelliklerini şekillendirdiğini savunarak doğum sırasının kişilik gelişimi üzerindeki etkisini vurgulamıştır (Burger, 2016, s.154; Boeree, 2016). Adler bu kuram ile bireylerin içsel motivasyonlarının yanı sıra, sosyal çevreleri ve bireysel deneyimlerinin kişiliklerini şekillendirdiğini savunmaktadır.

Karen Horney'in kişilik kuramı özellikle insan ilişkilerinin ve anksiyetenin kişilik üzerindeki etkilerine odaklanmıştır. Horney, çocukluk yaşantılarında yeterli ilgi ve şefkatle karşılaşmayan, ihmal, reddedilme veya aşırı koruma gibi yetersiz ebeveynlik deneyimlerine maruz kalan bireylerde güvensizlik ve çaresizlik duygularını içeren bir temel kaygının geliştiğini öne sürmüştür. Bu temel kaygıyı ve iç çatışmaları dindirmek için geliştirilen savunmaların derecesi kişiliğin yapısını oluşturmaktadır. Horney, temel kaygıyla mücadelede on temel nevrotik ihtiyacın olduğunu ve insanların sevilme, boyun eğmek, güç kullanmak veya insanlardan uzaklaşmak gibi farklı başa çıkma tarzları ile bu kaygıdan korunmaya çalıştıklarını belirtmiştir. Bunun yanında toplumsal cinsiyet rollerinin de kişilik gelişiminde önemli bir etkisi olduğunu ifade etmiştir. Kurama göre sağlıklı bir kişilik gelişimi için insan ilişkilerinde denge ve güvenlik hissi önem taşımaktadır (Kavut, 2018).

Erich Fromm, kişilik gelişimini açıklarken insanların ayrılma ve bireyleşme ile gelen özgürlüğün gerçek ve korkutucu doğasıyla yüzleşmekte zorlanması üzerinde durmuştur. Bireylerin, özgürlükten kaçınma veya olumlu bir özgürlüğe erişme arayışıyla varoluşsal kaygılarını hafifletmeye çalıştığını ifade etmiştir. Erken çocukluk yaşantıları, temel psikolojik ihtiyaçlar, sosyalleşme süreçleri ve kültürel bağlamlar arasındaki karmaşık etkileşimin kişilik gelişiminde etkili olan temel süreç olduğunu açıklamış, toplumsal yapı

ve kurumların, kapitalizm gibi sosyoekonomik sistemlerin bireysel inançları, değerleri ve davranışları şekillendirdiğini belirtmiştir (Geçtan, 1991).

Harry Stuck Sullivan, kişilerarası ilişkiler kuramı ile Freud'un dürtü kuramını reddederek insan davranışındaki temel enerji kaynağının bireyin çevresiyle ilişki ve iletişim kurma ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Bu kurama göre kişilik, erken dönem yaşantılarındaki ebeveyn ilişkilerinin ve diğer sosyal ilişkilerin etkisiyle benliğe dair iyi ve kötü algıların oluşmasıyla gelişmektedir ancak yetişkinlikte kurulan ilişkiler, yaşanan yeni duygusal deneyimler ile kişilik yaşam boyu değişime açık bulunmaktadır. Sullivan, kişiliğin gelişimini belirli yaş dönemlerine ayırarak her dönemin bireyin sosyal ilişkileri ve kişilik gelişimi üzerindeki etkilerini incelemiştir. Bu kuram, bireyin kişiliğinin sosyal bağlamda nasıl şekillendiğini ve sosyal etkileşimlerin kişilik üzerindeki etkilerini anlamaya odaklanmıştır (Suiçmez, 2017; Stuart ve Robetson, 2012, s.10).

Erik Erikson'un psikososyal gelişim teorisi olarak bilinen kişilik gelişimi teorisi, her biri belirli bir psikososyal kriz veya zorluk içeren sekiz farklı kişilik gelişimi aşaması olduğunu belirtmektedir. Kişilik bu aşamalardaki iç biyolojik faktörler ile sosyokültürel etkiler arasındaki etkileşimler yoluyla gelişmektedir. Sekiz aşama bebeklikten yaşlılığa kadar uzanmakta ve psikososyal büyüme ile kimlik oluşumunun kritik dönemlerini kapsamaktadır. Her döneme özgü gelişim krizinin başarılı çözümünün tutarlı bir benlik algısı gelişmesi ve sağlıklı bir kişilik yapılanması için önemli olduğu belirtilmektedir (Özgüngör ve Kapıkıran, 2011; Taşçı ve Bilge, 2021).

Çağdaş psikanalizin önde gelen isimlerinden biri olan Otto Kernberg, özellikle sınırda (borderline) kişilik örgütlenmesi üzerindeki çalışmaları ile tanınmıştır. Kernberg, bireyin içsel nesne temsilleri ile bu nesneleri algılayış biçimi ve onlara karşı duyulan duyguların, kişilik gelişiminde merkezi bir rol oynadığını savunmuştur. Nesne ilişkileri, bireyin çocukluk deneyimlerinden kaynaklanan içsel nesne temsillerinin erişkinlikteki davranışlarını ve ilişkilerini nasıl etkilediğini anlamak için kritik bir önem teşkil etmektedir. Kernberg kişilik kuramında, kişilik örgütlenmesini nevrotik, sınırda (borderline) ve psikotik olmak üzere üç ana düzeyde tanımlamıştır. Bu düzeyler, bireyin içsel dünyasının ve dış dünyayla olan ilişkilerinin nasıl organize edildiğini ve bireyin savunma mekanizmalarını nasıl kullandığını ifade etmektedir. Nevrotik kişilik örgütlenmesindeki bireyler, belirli bir kimlik bütünlüğüne, sağlam bir

gerçeklik algısına sahiptir ve ağırlıklı olarak olgun savunma mekanizmalarını kullanmaktadır. Sınırdaki (borderline) kişilik örgütlenmesindeki bireylerde ise kimlik karmaşası ve gerçeklik algısında zaman zaman bozulmalar görülmektedir. Bölme, yansıtma özdeşim gibi ilkel savunma mekanizmaları kullanan bu kişilerde stabil olmayan bir kendilik algısı, yoğun ve dalgalanan duygular ile ilişkilerde belirgin problemler bulunmaktadır. Psikotik kişilik örgütlenmesinde bireyler ciddi gerçeklik algısı bozukluklarına ve yoğun kimlik difüzyonuna sahiptir. Psikotik düzeydeki bireyler, genellikle halüsinasyon, paranoya, kendine veya çevrelerine zarar verici davranışlar gibi ağır psikiyatrik semptomlarla mücadele etmektedir. Kişiliğin temel yapısını anlayabilmeyi kolaylaştıran bu kuram, klinik uygulamalarda, özellikle de kişilik bozukluklarının değerlendirilmesi ve tedavisinde önemli bir rehber olarak kullanılmaktadır (Yeomans ve ark., s.4-33; Şahin, 2020).

2.1.1.1.b.2. Davranışsal ve Bilişsel Kuramlar

Davranışçı ve bilişsel kuramlara göre kişilik, belli davranış kalıplarının öğrenilmesi ile oluşan davranış örüntüleridir. Psikanalitik kuramlardan farklı olarak kişilik gelişiminde içsel zihinsel süreçlerin veya kalıtsal faktörler yerine çevresel faktörlerin temel olduğu ifade edilmektedir.

Davranışçı kuramlardan ilki Burrhus Frederick Skinner'ın radikal davranışçı gelişim kuramıdır. Bu kişiliğin önceden belirlenmiş bir yapı olmadığını, bireylerin davranışlarının, edimsel koşullama olarak isimlendirdiği pekiştirilen davranışların tekrarlanması, pekiştirilmeyen davranışların ise zamanla azalması ilkesi ile belirlendiğini ileri sürmektedir. Pozitif-negatif pekiştirme ile ceza, bireyin hangi davranışları sürdüreceğini veya değiştireceğini belirlemektedir. Kişilik, bireyin hayatı boyunca maruz kaldığı pekiştirme ve ceza deneyimlerinin toplamı olarak ele alınmakta yani bireyin koşullanma geçmişini yansıtmaktadır. Skinner, kişiliğin çevre ile devam eden etkileşimler tarafından şekillendirilen ve sürekli olarak değişebilen bir süreç olduğunu vurgulamaktadır (Özdel, 2015; Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2008, s.182).

Albert Bandura sosyal-bilişsel kuram (sosyal öğrenme kuramı) ile bireysel davranış ve kişiliğin şekillenmesinde gözlemsel öğrenmenin, taklit ve sosyal modellemenin rolünü vurgulamaktadır. Bandura, bireylerin yeni davranışları yalnızca doğrudan pekiştirme veya ceza yoluyla değil, başkalarını ve eylemlerinin sonuçlarını gözlemleyerek de

edinebildiğini belirtmektedir. Kişilik, bilişsel, davranışsal ve çevresel faktörlerin bireysel işleyişi ve davranışı şekillendirmek için dinamik bir şekilde etkileşmesi ile oluşmaktadır (Tatlıoğlu, 2021).

George A. Kelly'nin kişisel yapılar teorisi, insanların çevrelerini anlamlandırmak ve gelecekteki olayları tahmin etmek için kullandıkları bireyselleştirilmiş bilişsel yapılar olan kişisel yapıların var olduğunu belirtmektedir. Bu yapılar bireyin deneyimlerine, inançlarına, değerlerine ve sosyal etkileşimlerine dayanarak bireyin kendisi tarafından oluşturulmaktadır ve kişiye özgü özellikler taşımaktadır. Kelly'ye göre bireyler, yeni bilgi ve deneyimlerle karşılaştıkça kişisel yapılarını sürekli olarak geliştirip gözden geçirerek kişiliklerini yapılandırma sürecinde aktif rol almaktadır (Topçu Uzer, 2019).

2.1.1.1.b.3. Ayırıcı Özellik Kuramları

Ayırıcı özellik kuramları diğer kuramlar ile karşılaştırıldığında kişilikleri araştırırken daha yüzeysel faktörlere odaklanmaktadır. Bilinçdışı ve davranışa yönelik soyut açıklamalara bir tepki olarak da ortaya çıkmış bu kuramlar kişiliğin temel boyutlarının bir kültür içindeki birçok insan için ortak olduğunu belirtmiş, istatistiki yöntemler ile bireye özgü kişisel özelliklerin boyutlarının değerlendirilebileceğini öne sürmüştür (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2008, s.241).

Gordon Allport ayırıcı özellik kuramında kişiliğin çeşitli durumlarda davranışı etkileyen kalıcı özelliklerden veya eğilimlerden oluştuğunu ifade etmiştir. Ayırıcı özelliklerin bireyi bir kişilik özelliğini gösterme derecesine göre sınıflandırmayı sağladığını belirtmiştir. Allpor'a göre kardinal özellikler (bir bireyin hayatını şekillendiren baskın özellikler), merkezi özellikler (kişiliğin temelini oluşturan daha az baskın ancak genel özellikler) ve ikincil özellikler (belirli durumlarda ortaya çıkan belirli tercihler veya tutumlar) olarak tanımladığı üç ayrı eğilim kişilik gelişimindeki bireysel ayırıcı özellikleri barındırmaktadır (Gürel, 2011; Nicholson, 2000).

Raymond Cattell, faktör analitik ayırıcı özellik kuramı olarak bilinen kişilik teorisinde kişiliğin temel boyutlarını anlamayı ve ölçmeyi amaçlayan kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. Bir veri kümesinin boyutlarını belirlemeye yönelik istatistiksel bir yöntem olan faktör analizi yoluyla belirlediği on altı birincil faktörün kişiliğin temel yapı taşlarını temsil ettiğini ifade etmektedir. Daha önce Allport tarafından listelenen 5000'e yakın kişilik özelliğini boyutlandırarak ulaştığı bu kişilik faktörlerini

değerlendirerek bireyin kendine özgü kişilik profili hakkında bilgi edinebilmek amacıyla 16 faktörlü kişilik envanteri gibi çeşitli kişilik ölçüm araçları geliştirmiştir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2008, s.265; Dal ve Eroğlu, 2015).

Hans Eysenck'in biyolojiyi temel alan faktör analitik ayırıcı özellik kuramı kişiliğin hiyerarşik olarak sıralanabilecek üç ana faktör ile açıklanabileceğini belirtmiştir. Dışadönüklük-içedönüklük, nevrotiklik-duygusal istikrar ve psikotizm olarak isimlendirdiği temel kişilik boyutlarının biyolojik olarak genetik faktörler ile şekillendiği, dış etkenlerin etkisinin çok küçük olduğu belirtilmiştir. Bu boyutların her biri belirli kişilik özelliklerini içermektedir (Bilge ve Sertel Berk, 2018).

McCrae ve Costa, beş faktör modeli kuramı ile kişiliğin dışadönüklük, nevrotizm, gelişime açıklık, uyumluluk ve özdisiplin olarak isimlendirilen beş temel boyutta incelenebileceğini savunmuştur. Bu boyutların bireylerin temel eğilimleri, biyolojik temelleri, yaşam öyküleri, çevresel koşulların etkileşimleri ile oluştuğu belirtilmiştir. Beş faktör modeli kültürler arası uygunluğu, akademik performans, mesleki başarı ve kişilerarası ilişkiler gibi çeşitli alanlardaki tahmin geçerliliği nedeniyle psikoloji literatüründe kabul görmekte ve kişilik araştırmalarında temel alınmaktadır (Noller ve ark., 1987; Çiçek ve Aslan, 2020).

2.1.1.1.b.4. İnsancıl/Varoluşçu Kuramlar

Hümanistik kuramlar insanın bilinçli tercihleri ile kendi potansiyelini gerçekleştirebileceğini ve bu çaba ile kendi kişilik gelişiminden kendisinin sorumlu olduğunu ifade etmektedir. Hümanist bakış açısının temelinde, insanların doğuştan gelen iyiliğe ve kişisel gelişim ve doyuma yönelik doğal bir eğilime sahip olduklarına dair inançlar bulunmaktadır (Schneider ve ark., 2014, s.19-23).

Hümanistik kuramın ilk temsilcilerinden olan Carl Rogers birey merkezli yaklaşım teorisiyle bireylerin öznel deneyimlerinin önemine ve doğuştan gelen kendini gerçekleştirme eğiliminin varlığına dikkat çekmiştir. Bireylerin kendileriyle ilgili algılarını içeren benlik sisteminin gelişimi, değişimi için koşulsuz olumlu kabul, empati ve içtenlik ile sağlanabileceğini ifade etmiştir. Sağlıklı kişilik gelişimi için bakım veren ile temas, çocuğun varlığına yönelik olumlu bir saygı ve koşulsuz bir sevginin olması gerektiğini belirtmiştir (Patterson and Joseph, 2007; İsmail ve Tekke, 2015).

Abraham Maslow'un kendini gerçekleştirme kuramı, sağlıklı kişilik gelişiminin ebeveynlerin sağladığı güvenli ortam ve destek ile sağlanabileceğini, çocuğun istediği

yeni deneyimlere adım atmasını teşvik etmenin, ona kendini güvende hissettirmenin önemli olduğunu vurgulamıştır. Kendi deneyimlerini özgür seçim koşulları içinde belirleyebilmenin kişiliğin gelişimi için temel olduğunu ifade etmiştir. Her bireyin Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi olarak isimlendirdiği hayatta kalmaktan kendini gerçekleştirmeye kadar değişen ihtiyaçlarının bulunduğunu ve kendini gerçekleştirmenin mümkün olabilmesi için alt düzey ihtiyaçların karşılanmış olması gerektiğini belirtmiştir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2008, s.323; Çoban, 2021).

Varoluşçu kurama göre de yaşam sürekli bir akış ve devinim halinde bulunduğundan belirli ve kalıplaşmış özelliklerle tanımlanan bir kişilik yapısı insanı sınırlamakta ve ketlemektedir. Bireyi ve kişiliğini anlamak için onun oluş halindeki biricik iç dünyası ile ilişkilenecek gerekmektedir. Bireyin algıladığı dünya ve davranışları, kişinin deneyimlerinden ayrı düşünülemeyeceğinden her birey kendi içinde değerlendirilmektedir (Koçak ve Gökler, 2008).

Varoluşçu psikolojinin temsilcilerinden biri olan Rollo May'in kişilik teorisi, bireyin ölüm, özgürlük ve anlamsızlık gibi varoluşsal ikilemlerin ortasındaki anlam arayışını merkeze almaktadır. May'e göre kişilik gelişimi, bireylerin yaşamın varoluşsal kaygılarıyla yüzleştiği, çatışma ve ikilemlerle boğuştuğu varoluşsal karşılaşma süreci aracılığıyla gerçekleşir. Bu süreç, özgün olan kendini keşfetmeyi, varlığa dair korkular ve sınırlamalarla yüzleşmeyi, kendini gerçekleştirme ve kişisel gelişim için çabalamayı içerir (Talu, 2017; Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2008, s.342).

2.1.2. Kişilik inançları

Kişilik inançları yaşamın erken dönemlerinde sosyal deneyimler ile oluşmaya başlayan, bireyin kendisi, diğerleri ve dünya hakkındaki temel inanç ve değerleri olarak tanımlanmaktadır. Bu inançlar kendilik algılarını, davranışları ve kişilerarası ilişkilerdeki konumlanışı etkilemektedir. Özellikle dünyanın niteliği hakkındaki inançlar, sosyal etkileşimleri ve davranışların sonuçlarına yönelik beklentileri önemli ölçüde şekillendirmektedir. (Chen, 2006). Kişilik inançları erken gelişim yaşlarında uyum sağlayıcı bir işlev gösterirken yetişkinlikte kişinin yaşam biçiminde, kişilerarası ilişkilerinde belirli sorunlara neden olabilmektedir.

2.1.3. Kişilik bozuklukları

Kişilik inançlarının uyum bozucu etkiye neden olan ve kişinin yaşam refahını düşüren bir etkiye bürünmesi, esneyemeyen ve bireyin işlevselliğini sıkıntı verecek derecede düşüren katılıkta olması kişilik bozuklukları olarak ele alınmaktadır. Kişilik bozukluğu, bireyin düşünce yapısı, duygusal tepkileri, ilişki kurma biçimi ve davranışlarında belirgin ve sürekli bir normalden sapma olarak görülmektedir. Bu bozukluklar, genellikle genç yetişkinlik döneminde ortaya çıkarak bireyin kişisel, sosyal ve mesleki işlevselliğini etkileyebilmektedir. Semptomları yoğun stres altındayken şiddetlenen, zihinsel bir eksiklikle ilişkilendirilmeyen ve akıl hastalığı olarak kategorize edilmeyen fakat davranışları etkileyen sürekli ve dirençli yapılar olarak tanımlanan kişilik bozuklukları, bireyin yaşamında önemli sıkıntılar ve bozulmalar yaratabilmekte ve genellikle uzun süreli tedavi gerektirmektedir (Hill, 1954; Taymur ve Türkçapar, 2012:157). Her bir kişilik bozukluğu kendine has inançları ve başa çıkma stratejilerini içermektedir (Strack, 2005).

Bireyselliğin yoğun görüldüğü, sanayileşmiş ve gelişmiş batı toplumlarında kişilik bozukluğu görülme sıklığının en az %5-20 olduğu belirtilmektedir. Çalışmalar, yatarak tedavi gören psikiyatri servisi hastalarının yarısından fazlasında, ayaktan tedaviye devam edenlerin de %30-40'ında tek başına veya başka bir psikopatoloji ile birlikte seyreden bir kişilik bozukluğu olduğunu öngörmektedir (Öztunç ve ark. 2015). Ülkemizde toplumsal yaygınlığı belirleyecek yeterli çalışma bulunmamaktadır. Şenyuva (2007) tarafından klinik olmayan bir örneklemden seçilmiş 246 kişi ile yürütülen bir çalışmada kişilik bozukluğu görülme olasılığı %13.8 olarak bulunmuştur. Daha kesin bilgilere ulaşabilmek için konuya ilişkin daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Kişilik bozukluğu oluşumunun çeşitli faktörlerin karşılıklı etkileşimleri ile gerçekleştiği düşünülmektedir. Çocukluk dönemi yaşantıları ile bakımverenle kurulan ilişkilerin içeriği ve niteliği temel etmenler olarak görülmektedir. Aşırı koruyucu, ilgisiz, cezalandırıcı, katı veya çok yumuşak ebeveyn tutumları ilişkilerin içeriğine örnek gösterilebilir. Bunun yanında travmalar, istismar, ihmal, aile içi şiddet gibi olumsuz deneyimler, istikrarsız ve kaotik aile ortamları kişilik bozukluklarının gelişiminde rol oynayan psikososyal etmenlere örnek teşkil etmektedir (Sudheer ve ark., 2024; Livesley, 2005; Tyrer ve ark., 1991).

DSM-5 (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders)'e göre işlev bozan, hayata uyumu güçleştiren ve esneyemeyen, katı kişilik özelliklerinin yoğunluğu kişilik bozukluğuna işaret etmektedir (APA, 2013).

Kişilik bozukluklarının genel ve ortak özellikleri aşağıdaki noktaları içermektedir (Öztürk ve Uluşahin, 2015):

- a. Uyumu sağlaması amacıyla benlikte yer edinen davranış örüntülerinin esneyemeyen bir biçimde sürdürülmesi.
- b. Düşünce, duygu ve davranışlarda, kişilerarası ilişkilerde toplumsal normlardan sapan tutumların bulunması.
- c. Kişilik özelliklerinin erken yaşlardan başlayıp devam etmesi
- d. Sosyal ilişkilerinde ve mesleki yaşamında bir bozulma veya strese yol açması
- e. Bu durumun başka bir ruhsal bozukluk veya madde kullanımı ile açıklanamaması.

Günümüzde kişilik patolojileri nevroz, sınırda ve psikoz olarak üç ana kişilik örgütlenme düzeyi altında ele alınmaktadır. Kernberg'e göre bu üç örgütlenme düzeyi temel olarak kimlik bütünlüğü, kullanılan savunma mekanizmaları ve gerçeklik testi bakımından farklılaşmaktadır (Tura, 1999, s.7-13).

Kimlik bütünlüğü, bireyin kendisi ve ilişki kurduğu insanlara dair bütünleşmiş, kararlı ve tutarlı temsillere sahip olduğu anlamını taşımaktadır. Kimlik bütünlüğü olan bireyler, kendilerini ve diğer insanları tutarlı ve sürekli bir şekilde, çeşitli durumlarda ve zamanlarda aynı kişi olarak algılayabilmektedir. Hem kendilerinin hem de diğerlerinin iyi ve kötü tüm yönlerini görebilmekte, kabul edebilmekte ve çok yönlü olarak temsil edebilmektedir. Nevrotik örgütlenmelerde bireyin kendiyle ilgili fikir ve düşünceleri farklı koşullar ve farklı zaman dilimlerinde tutarlılık göstermektedir. Kim olduğu, nelerden hoşlandığı, neleri önemli bulduğu zaman içerisinde büyük değişiklikler göstermemektedir. Yakın ilişkide olduğu diğer insanlarla ilgili fikirleri de benzer şekilde kararlı ve bütünlüklü seyretmektedir. Sınır örgütlenmelerde ise bir kimlik dağınıklığı bulunmaktadır. Bireyin kim olduğu, nelerle ilgilenmekten hoşlandığı veya hoşlanmadığı, yaşam ilkeleri ile ilgili fikirleri sürekli değişebilmekte, kararlı ve tutarlı bir yapı göstermemektedir. Benzer şekilde diğer insanlara dair temsilleri de onları iyi-kötü tüm yanlarıyla algılayabilecek bütünlükten yoksun ve

dağınık değerlendirmeler barındırmaktadır. Psikotik örgütlenmelerde kimlik bütünlüğü yoktur (Yeomans ve ark., 2016, s.1-35).

Savunma mekanizmaları bireylerin içsel çatışmalarla başa çıkmak için kullandıkları bilinçdışı psikolojik stratejiler anlamına gelmektedir. Bu mekanizmalar, olgun, ilkel ve alt düzey savunmalar olarak ele alınmaktadır. Nevrotik örgütlenme düzeyinde çoğunlukla bastırma, yapboz, rasyonalizasyon gibi olgun savunma mekanizmaları kullanılmaktadır. Sınırdaki örgütlenmelerdeki savunma mekanizmaları ise başta bölme olmak üzere ağırlıklı olarak bölme temelli idealleştirme ve değersizleştirme gibi ilkel düzeydeki mekanizmaları içermektedir (Şahin, 2023, s. 226).

Gerçeklik testi bireyin içsel dünyası ile dış gerçeklik arasındaki farkı ayırt edebilme yetisi olarak ele alınmaktadır ve sağlıklı ego işlevlerinin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Bu yeti, bireyin düşüncelerinin, duygularının ve algılarının nesnel gerçeklikle ne ölçüde uyumlu olduğunu değerlendirme kapasitesini içermektedir. Bireyin içsel fantezilerini ve dış gerçekliği birbirinden ayırt edebilmesi, çevresindeki dünyayı nesnel ve doğru bir şekilde algılayabilmesi için gerçeği değerlendirebilmesi gerekmektedir. Gerçeklik algısı bozulduğunda birey halüsinasyonlar, sanrılar ve paranoid düşünceler gibi ciddi psikopatolojik belirtiler gösterebilmektedir. Nevrotik örgütlenmelerde gerçeği değerlendirme becerisi tam iken, sınırdaki örgütlenmelerde zorlayıcı ve stresli durumlarda gerçeklik algısı bozulabilmekte, geçici olarak psikotik belirtiler görülebilmektedir. Psikotik örgütlenmelerde ise gerçeği değerlendirme yetisi bozuktur (Kernberg, 1999, s.21-59).

Kişilik bozuklukları A, B, C kümeleri olmak üzere üç ayrı kümede incelenmektedir. A kümesi daha çok psikotik örgütlenmeleri, B kümesi ağırlıklı olarak sınırdaki örgütlenmeleri, C kümesi nevrotik örgütlenmeleri içermektedir.

2.1.3.1. A Kümesi Kişilik Bozuklukları

2.1.3.1.a. Kuşkucu (Paranoid) Kişilik bozukluğu

Paranoid kişilik bozukluğu (PKB), kişinin sürekli olarak diğer insanların niyetlerini yanlış yorumlaması, güvensizlik hissi yaşaması ve aşırı şüphecilik sergilemesiyle tanınan bir bozukluktur. Bu bozuklukta, bireyler somut bir kanıt veya veri olmaksızın genellikle diğer insanların kötü niyetli olduklarını veya kendilerine zarar vermek istediklerini düşünmektedir. Bu nedenle, ilişkilerde güçlü bir güvensizlik duygusu yaşamakta,

yakınındaki insanların sadakatinden şüphe duymakta ve başkalarıyla yakın bir bağ kurmaktan kaçınmaktadırlar. PKB bulunan kişiler, sürekli olarak diğer insanların niyetlerini araştırmak, gizli anlamlar aramak ve sık sık aldatıldıklarını düşünmek eğiliminde olabilmektedir. Ayrıca aşk ve cinsellik konusunda rahat olamadıklarından genellikle karşı cinsle duygusal ilişkilere ilgi de göstermemektedir. İlişkilerinde eşlerine, dostlarına, iş arkadaşlarına neredeyse hiç güven duymamakta veya çok küçük bir şüphede var olan güvenlerini de yitirmektedir (Beck ve ark., 2008; Blum, 1981).

2.1.3.1.b. Şizogibi (Şizoid) Kişilik Bozukluğu

Şizoid kişilik bozukluğu (ŞZKB), temelde toplumsal-sosyal etkileşimlerden kaçınma ve duygusal soğukluk gibi belirtilerle kendini göstermektedir. Bu bozukluğu yaşayan bireyler genellikle yalnızlık hissi yaşamakta ve sosyal ilişkilerden uzak durmaktadır. Duygusal ifadeleri kısıtlı ve donuk görüldüğünden insanlardan, sosyal ortamlardan kopuk bir izlenim vermektedir. Ayrıca kişilerarası ilişkilere, paylaşımlara, karşı cinsle duygusal ve cinsel ilişki kurmaya dair ilgisiz görünmektedir (Akhtar, 1987). Hemen her zaman yalnız oldukları etkinlikleri tercih etmekte, topluluk içinde de yalnız zaman geçirmeyi yeğlemektedir. Başkalarının kendileriyle ilgili geribildirimlerine karşı kayıtsız kalmakta, insanlarla konuşmalarında da birçok olaya dair ilgisiz gibi görünmektedir. Genellikle ailesi dışında sık sık görüştüğü yakın arkadaş veya dostları bulunmamaktadır (Şahin, 2020).

2.1.3.1.c. Şizotürü (Şizotipal) Kişilik Bozukluğu

Şizotipal kişilik bozukluğu (ŞZTKB), alışılmadık inançlar, tuhaf algısal yaşantılar, garip konuşma tarzları, paranoid düşünceler, yoğun sosyal anksiyete, sıradışı bir dış görünüş ve uygunsuz duygulanım ile karakterize edilmektedir. Bu kişiler genellikle yakın arkadaşlık ilişkilerinden, sosyal ilişkilerden kaçınmakta ve sık sık yalnız hissetmektedir. Ayrıca, gerçekdışı inançlar veya düşüncelerle obsesif şekilde ilgilenebilmektedir. Bu durum bireylerin günlük hayata uyumunu zorlaştırmakta, kişilerarası ilişkilerinde sorun yaratabilmektedir (Meehl, 1962; Akhtar, 2009). Şizotipal kişilik bozukluğu olan insanlar genellikle dünyanın işleyişini, yaşamdaki olayları, başlarına gelen şeyleri gerçekdışı varlıkların veya güçlerin etkileriyle açıklamaktadır. Referans düşüncelere sahip oldukları için kendileriyle ilgisiz olayları doğaüstü bir güç aracılığıyla (cinler, enerji vb.) kendileriyle ilişkili bir şekilde

meydana gelmiş gibi yorumlayabilmektedir. Sosyal ortamlarda, başkalarından gelecek tehdit veya tehlikelerden korkmakta, her an birinin sözlü ya da fiziksel olarak saldırısına saldırısına uğrayabilecekleri düşüncesiyle rahat olamamaktadır. Bu nedenle, kalabalık ve sosyal etkinliklerden uzak durmaktadır (Şahin, 2020).

2.1.3.2. B Kümesi Kişilik Bozuklukları

2.1.3.2.a. Toplum dışı (Antisosyal) Kişilik Bozukluğu

Antisosyal kişilik bozukluğu (ASKB), öfke, saldırganlık, zarar verici davranışlar gibi antisosyal davranışların kalıcı ve istikrarlı bir desenini içermektedir. Bu bozukluğu yaşayan bireyler genellikle sosyal normlara ve yasalara uyum sağlamada zorluk çekmektedir. Başkalarının haklarını ihlal etmek, yalan söylemek, sorumsuz davranmak, toplumsal kurallara aykırı davranmak ve suç işlemek gibi davranışlar sergilemektedir. Güçlü, itibarlı olmak dışında uzun vadeli amaçları, idealleri bulunmamaktadır. Bir işi kesintisiz bir şekilde yapamamakta, kişisel ve sosyal rollerine ilişkin sürekli bir sorumsuzluk göstermektedir. Yasaları ve toplumsal kuralları önemsememekte ve herhangi bir fiillerinden suçluluk duymamaktadırlar. İşlediği tüm suçlara, yakınlarına ve çevresindeki insanlara verdiği zararlara rağmen herhangi bir vicdan azabı çekmemekte, davranışlarına kendince mantıklı açıklamalar üretmektedir. Empati yetileri olmadığından başkalarının duygularını anlamakta güçlük çekmektedir. Bu durum, ilişkilerde ve sosyal etkileşimlerde sürekli sorunlara yol açmakta ve bireyin işlevselliğini, sosyal hayata uyumunu önemli ölçüde etkileyebilmektedir (Johnson ve Szurek, 1952; Tunç, 2019; Şahin, 2023, s.278-281).

2.1.3.2.b. Sınırdaki (Borderline) Kişilik Bozukluğu

Sınırdaki kişilik bozukluğu (SKB), sürekli boşluk hissi, duygulanımda ani ve şiddetli değişimler, kendine zarar verme davranışları, istikrarsız ilişkiler ve kararsız kimlik algıları gibi belirtileri içermektedir. Sınırdaki kişilik bozukluğu yaşayan bireyler, hızla değişen duygudurumları ile başa çıkmakta zorlanmaktadır. Kendilerinin kim oldukları, nelerden hoşlandıkları, nasıl yaşamak istedikleri gibi konularda belirgin bir karmaşa ve tutarsızlık yaşamaktadır. Siyah-beyaz/iyi-kötü gibi bir düşünme tarzı dolayısıyla karşılarındaki kişiyi aşırı yüceltme veya aşırı değersizleştirme arasında salınan bir yaklaşımı bulunmaktadır. Bu sebeple kişilerarası ilişkilerinde yoğun bir şekilde

bağlanma veya aniden kopma yaşayabilmekte, istikrarsız ve sürekli değişen ilişkiler içinde olabilmektedir. Kendine zarar verici veya intihara yönelik tekrar eden bulunmaktadır. Sonrasını düşünmeden hızlı ve dürtüsel kararlar alabilmekte, kontrolsüzce para harcama, riskli cinsel ilişkilere girme, madde kötüye kullanımı, denetlenmeyen alkol veya yemek tüketimi gibi alışkanlıklar gösterebilmektedir. Kendilerini sürekli bir boşlukta hissetmekte, baş etmekte çok zorlandığı stresli bir durumla karşı karşıya kaldığında geçici olarak paranoid veya disosiyatif belirtiler yaşayabilmektedir. Uygunsuz ve yoğun bir öfke tepkisi gösterebilmektedir. Genellikle sağlıklı ilişkiler yaşamakta, bir insanı veya bir ilişkiyi iyi-kötü bütün yanlarıyla algılamakta zorlanmaktadır (Akhtar, 2009; İlk ve Bilge, 2020; Şahin, 2023, s.283-287).

2.1.3.2.c. Histriyonik Kişilik Bozukluğu

Histriyonik kişilik bozukluğu (HKB), kişinin dikkat çekme arzusu, dramatik davranışlar sergileme ihtiyacı ve ilgilenilme arayışı ile karakterize edilmektedir. HKB yaşayan bireyler, genellikle etraflarındaki kişilerin dikkatini çekecek yoğun duygusal tepkiler göstermektedir. Bu davranışlar abartılı ve sahnelenmiş olup her zaman kişinin gerçek duygularını yansıtmamaktadır. İlişkilerinde de bu yoğunluğu ve dramatik davranışları sürdürmektedir. İlgi odağı olmadıkları durumda rahatsızlık yaşamakta, ilgisiz kalamadıklarından tanımadıkları insanlarla tanışıp bir şekilde kendileriyle ilgilenilmesinin yolunu bulmaya çalışmaktadır. Açıkça ve aşırı bir biçimde baştan çıkarıcı davranışlar sergilemekte, hemen herkesle flört etmekte, cinsel açıdan çekici bir giyim tarzını ve etrafindakileri etkileme odaklı yüzeysel bir konuşma biçimini benimsemektedir. Hızlıca değişebilen duygularını aşırı abartılı bir şekilde göstermekte, yapmacık ve gösterişli bir ifade tarzı kullanmaktadır. Sosyal ilişkilerinde sürekli ve daha fazla bir yakınlık gereksinimi duymakta, gördükleri ilgiden yeterince tatmin olamamaktadır (Kızıl ve Çevik, 2007; Novais ve ark., 2015; Şahin, 2023, s.289-291).

2.1.3.2.d. Özsevic (Narsistik) Kişilik Bozukluğu

Narsistik kişilik bozukluğu (NKB), kişinin kendisine aşırı derecede odaklandığı, kendini diğerlerinden üstün gördüğü, başkalarının hayranlığını kazanma arzusuyla hareket ettiği ve diğerlerinin duygularına dair empatik bir yetersizlik ve kayıtsızlık

yaşadığı bir tablo olarak tanımlanmaktadır. Sınırsız başarı, güç ve mükemmel olma fantezileri bulunmaktadır. Kendi başarılarını ve deneyimlerini abartır, gösteriş için kullanırken diğer insanların anlamlı yaşantılarını küçümseme eğilimleri bulunmaktadır. Özel ve üstün biri olduğuna inanmakta, diğer insanların da bunu görüp kendisine hak ettiği değeri vermeleri gerektiğini düşünmektedir. Başkaları tarafından beğenilmek aslında kendilerine saygı duyabilmenin bir önkoşulu olduğundan sürekli diğerleri tarafından beğenilecek etkinlikler yapmaktadır. Kendileriyle ilgili bu büyülenmeci tavırları çoğunlukla içsel bir yetersizlik ve değersizlik inancından kaynaklanmaktadır. Kişilerarası ilişkilerinde yoğun etkileşimler sergileseler de sömürücü ve manipülatif tutumları baskın görülmektedir. İlişkilerini kettqrndi çıkarları için kullanmakta, kendilerini iyi hissettirecek şekilde davranılmadığında ise o ilişkilerden uzaklaşıp farklı ilişkiler aramaktadır. Başkalarının duygu ve isteklerine yönelik empatik bir yetenekleri bulunmamaktadır (Masterson, 1976; Turan, 2022; Şahin, 2023, s.294-297).

2.1.3.3. C Kümesi Kişilik Bozuklukları

2.1.3.3.a. Çekingen Kişilik Bozukluğu

Çekingen kişilik bozukluğu (ÇKB), bireyin sosyal etkileşimlerde davranışsal ve duygusal olarak önemli ölçüde çekingen davranması olarak ele alınmaktadır. ÇKB yaşayan bireyler insanlarla ilişki kurarken kaçınan tavırlar sergilemekte ve diğerleri tarafından olumsuz değerlendirilmeye dair yoğun bir kaygı duymaktadır. Sevildiklerinden emin olma ihtiyacı duymakta, doğal ve kendi gibi davranırsa dışlanabileceği korkusu taşımaktadır. Kendini diğer insanlara kıyasla yetersiz gören bireyler, duygusal yakınlık, onay görme ve arkadaşlığa ihtiyaç duysalar da nadiren ilişki kurma girişiminde bulunmaktadır. İlişkilerde utanacağı şeyler yapma korkusu, diğer insanların onu beğenip beğenmeyeceği veya küçümsemesi kaygısıyla insanlarla ilişki kurmak, sosyal etkinliklere katılmak için çaba göstermemektedir (Sevinçok ve ark., 1998; Baskak, 2007; Şahin, 2023, s.257-259).

2.1.3.3.b. Bağımlı (Kaçınan) Kişilik Bozukluğu

Bağımlı kişilik bozukluğu (BKB), bireyin diğer insanların desteğine ve varlığına yoğun bir ihtiyaç duyduğu, karar verme ve bir adım atma konusunda aşırı güçlük çektiği, yalnız kalmamak için çevresindeki insanların isteklerine boyun eğdiği bir kişilik

örüntüsünü ifade etmektedir. BKB yaşayan bireyler çoğunlukla kendi başlarına herhangi bir iş yapamayacaklarına dair bir kaygı hissetmekte ve başkalarının yardımına, fikrine, sevgi ve onayına bağımlılık derecesinde ihtiyaç duymaktadır. Hayatlarındaki insanların sevgisini, desteğini yitirmekten ve yalnız kalmaktan korktukları için herhangi bir anlaşmazlık ve çatışmadan kaçınarak diğerlerinin isteklerini öncelemekte, itaatsizlikten kaçınmaktadır. Başkalarının bakımını ve desteğini alabilmek için zaman zaman aşağılayıcı işleri dahi kabul edebilmektedir. Hayır diyebilmekte ve itiraz edebilmekte güçlük çekmekte, herhangi bir kimseyle arasının bozulması fikrine tahammül edememektedir. Yalnız kalırsa kendi başına hayatını sürdüremeyeceğinden korktuğu için sık sık aile üyelerinin kaybına dair kaygılar yaşamaktadır. Yakın bir ilişkisi sonlandığında hayatla başa çıkabilmek için yeniden bağlanabileceği birine ihtiyaç duymakta, hızlıca yeni bir arayışa girmektedir (Şahin, 2023, s. 233-237).

2.1.3.3.c. Takıntılı Zorlantılı (Obsesif Kompulsif) Kişilik Bozukluğu

Obsesif kompulsif kişilik bozukluğu (OKKB), bireylerde sadece belli bir duruma özgü değil genel olarak düzenlilik, mükemmeliyetçilik ve kontrol isteği olarak görülmektedir. Temel olarak kişilik yapılarında katı, esneyemeyen düşünce ve inançlar, olması gerektiğini düşündüğü durumlara dair inatçılık bulunmaktadır. OKKB yaşayan bireyler her şeyin kontrol altında olmasını istediğinden herhangi bir belirsizliği tolere etmekte zorluk çekmektedir. İşlerin tam olarak istedikleri gibi olmadığı durumlarda yoğun bir rahatsızlık hissi yaşamaktadır ve işin bitmesini zorlaştıracak şekilde mükemmeliyetçi beklentileri bulunmaktadır. İşkoliklik ve üretkenliğe adanma gibi özellikleri bulunmaktadır. Kendisi ve diğerlerinin davranışlarını sürekli olarak katı bir ahlaki/etik perspektif ile yargılamakta ve esneklik gösterememektedir. Kendisi gibi yapabileceklerinden emin olmadıkları için işlerin veya sorumlulukların büyük bir bölümünü üstlenme ihtiyacı hissetmektedir. Kişilerarası ilişkilerde de kontrol isteği ve mükemmeliyetçi beklentileri devam etmektedir. (Diedrich ve Voderholzer, 2015, Widiger ve Rojas, 2015, s.1736; Şahin, 2023, s.248-250).

2.2. SOSYAL DUYGUSAL YALNIZLIK

2.2.1. Yalnızlık

Yalnızlık, sosyal ilişkilerde sayıca azalma ve devam eden ilişkilerin niteliğinin yetersizliği olarak ele alınmaktadır (Perlman ve ark., 1984). Psikolojik olarak rahatsızlık veya acı verici bir duygu yaratan bu durum her insan tarafından yaşamın farklı dönemlerinde değişen yoğunluklarda deneyimlenmektedir (Salimi, 2011). Hays ve DiMatteo (1987) yalnızlığı başkalarından kopukluk ve izolasyon hissi olarak tanımlamaktadır. Lykes ve Kemmelmeier (2014), yalnızlığı tanımlarken bireyin arzuladığı sosyal bağlar ile yaşadığı ilişkiler arasındaki uyumsuzluğu, yani mevcut sosyal etkileşimlerin miktarından bağımsız olarak ilişkilerin içeriğine dair olumsuz bir öznel deneyim olduğunu vurgulamaktadır. Yalnızlık, diğerleriyle ilişkilerin niceliksel olarak yokluğunun yanında var olan ilişkilerdeki içsel tatminin eksikliğini ifade ettiğinden bireyin etrafında insanların olması onun yalnız olmadığı anlamına gelmemektedir (Masi ve ark., 2010). Young (1982)'a göre yalnızlık, sosyal ilişkilerin niceliğinden, bu ağların büyüklüğünden ve farklılığından ziyade bu ilişkilerin içerik olarak doyurucu olmamasıyla ilişkilendirilmektedir.

Uzun yıllardır yalnızlık üzerine çalışmakta olan Perlman ve Peplau (1984) yalnızlık sınıflandırmasının temelini pozitif-negatif olma (varoluşçu yalnızlık veya yalnızlık kaygısı), kaynak (sosyal yalnızlık veya duygusal yalnızlık) ve süre (kronik, durumsal veya geçici) olarak üç ayrı faktöre göre yapılabileceğini savunmaktadır.

2.2.1.a. Pozitif-Negatif Olma Kriterine Göre Yalnızlık Türleri: Varoluşçu Yalnızlık ve Yalnızlık Kaygısı

Varoluşçu yaklaşım, yalnızlığı bir insanın temel varoluşsal deneyimi olarak ele almaktadır. Varoluşçu yalnızlık, insanın duygu ve düşüncelerinin bir başkası tarafından tamamen anlaşılamayacağından hareketle bireyin kendi benliği ve yaşamın anlamıyla yalnız kalma deneyimini içermektedir. Bireyin bu temel ve deneyimin biricikliğinden kaynaklanan mutlak yalnızlığının, kendini, değerlerini keşfi için yaratıcı bir güç olabileceği düşünülmektedir. Moustakas'a göre varoluşçu yalnızlık, insana bu kendisiyle yüzleşme süreçlerini sağlayan ve kişisel gelişim için bir fırsat sunan pozitif bir nitelik taşımaktadır (Sønderby ve Wagoner, 2013).

Yalnızlık kaygısı ise insanların sosyal ilişkilerindeki yetersizlik veya uzaklaşma ile ilişkili olarak hissettikleri endişe, huzursuzluk ve rahatsızlık duygularını ifade etmektedir. Bu kaygı bireyin yaşamla yaratıcı bir etkileşime girmesini engelleyip sürekli bir biçimde başkalarıyla iletişime geçmeye çalışmasına neden olmaktadır. Bu durum negatif yalnızlık olarak ele alınmaktadır (Perlman ve Peplau, 1981, s.33).

2.2.1.b. Süresine Göre Yalnızlık Türleri: Durumsal, Geçici ve Kronik Yalnızlık

Yalnızlık, bu duruma ne süre ile maruz kalındığına göre geçici, durumsal ve kronik olarak sınıflandırılmaktadır (Young, 1982). Geçici yalnızlık gün içinde yaşanan, kısa ve basit bir yalnızlık türünü ifade etmektedir. Durumsal yalnızlık, belirli bir durum veya olayın sonucunda ortaya çıkmakta, bireyin taşınma, bir ilişkiyi sonlandırma, iş değişikliği yapma gibi durumlarda sosyal ilişkilerinde önemli kayıplar yaşamasından kaynaklanmaktadır. Kronik yalnızlık ise daha uzun süreli ve süreklilik gösteren bir durumu içermektedir. Bireyin iki ve daha fazla yıl tatmin edici ilişkilerden, yakınlıktan yoksun kaldığı acı veren bir tabloyu yansıtmaktadır (Perlman ve ark., 1984, s.17).

2.2.1.c. Kaynağına Göre Yalnızlık Türleri: Sosyal ve Duygusal Yalnızlık

Yalnızlık sınıflandırma faktörlerinin bir diğeri yalnızlığın kaynağının temel alındığı etkileşimsel yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Weiss (1973) yalnızlığın belli bir ilişki dinamiğinin yokluğunu yansıttığını belirtmektedir. Bu ilişki güven duyulan, yakın, güçlü duygusal bağ içeren bir ilişki veya bir iş arkadaşlığı, anlamlı bir sosyal topluluk ilişkisi olabilmektedir.

Yalnızlığın kaynağının ne olduğuna göre sınıflama yapmayı içeren etkileşimsel görüşün ilk savunucusu olan Weiss, yalnızlığın sosyal ve duygusal yalnızlık olarak iki başlıkta incelenmesi gerektiğini belirtmektedir. Weiss'a göre sosyal yalnızlık, tatmin edici bir sosyal çevrenin yokluğundan açığa çıkmaktadır ve ancak böyle bir sosyal ağa erişim ile son bulmaktadır. Samimi dostluk ilişkileri, ortak bir ilgi alanı, ideal veya amacın paylaşıldığı sosyal topluluklar bireyin sosyal yalnızlığını azaltabilmekte, bir gruba ait veya bir amacın peşinde anlamlı bir hayat yaşadığını hissettirebilmektedir. Duygusal yalnızlık ise erken çocukluk yaşantılarını da kapsayan, farklı zaman dilimlerinde önemli ve yakın bir bağlanma ilişkisinin yokluğu veya var iken böyle bir

ilişkiyi kaybetmek ile ilişkilendirilmektedir. Güvenli bağları ve desteği içeren bir aile hayatının olmaması, ihtiyaç duyulduğu zamanlarda birbirinin yanında olabilecek ve hayatına anlam katabilecek romantik bir partner ilişkisinin kurulamaması duygusal yalnızlığı yoğunlaştırmaktadır (Vaux, 1988).

Yalnızlık, Weiss'ın yaklaşımında kişinin duygusal ve sosyal olarak hangi ilişkisel ihtiyacının karşılanmadığına göre incelenmektedir. Sosyal yalnızlık bireyin sosyal ilişki ihtiyacının karşılanmaması ile yaşam içinde sıkılganlık, kabul edilmeme, bir gruba veya topluluğa ait olamama, reddedilme duygularını daha yoğun hissetmesine neden olmaktadır. Duygusal yalnızlık ise sevilme, dünyada güvenli, kapsanmış ve sakin hissedebilme ihtiyacının karşılanmaması dolayısıyla genellikle acı dolu, terk edilmiş, kaygılı, aşırı hassas ve insanların kişisel değerlendirmelerinin ipuçlarına dair fazlasıyla uyanık hissettirmektedir (DiTommaso ve Spinner, 1997).

2.2.1.d. Yalnızlığa Sebep Olan Faktörler

Yalnızlığa yol açan faktörler bireysel yaşam koşullarından sosyal etkileşimlerin kalitesine kadar değişen bir yelpazeyi içerebilmektedir. Perlman ve Peplau (1981) bu faktörleri hazırlayıcı faktörler ve hızlandırıcı faktörler olarak iki ayrı grupta incelemektedir.

Hazırlayıcı faktörler bireyin sosyal etkileşimlere nasıl tepki vereceğini şekillendiren ve bu tepkileri sınırlandıran değişkenleri içermektedir. Kişilik özellikleri, yaşam deneyimleri ve içinde bulunulan kültürel normlar bireylerin sosyal etkileşimlerinin nicelik ve niteliğini belirleyebilmektedir. İnsanların tatmin edici sosyal ilişkiler kurmasını engelleyebilecek utangaçlık, çekingenlik, saldırganlık, genel olarak kaygılı ve öfkeli olma gibi kişilik özellikleri; travmatik yaşam olayları, çocukluk dönemi yaşantıları, aile ilişkilerindeki problemler, ebeveyn veya partner kaybı gibi geçmiş deneyimleri; kişinin gelir düzeyi, yaşı, cinsiyeti, medeni durumu gibi sosyodemografik özellikleri sosyal etkileşimleri etkileyen hazırlayıcı faktörlere örnek teşkil etmektedir. Bunların yanında bireye dayatılan kültürel normlar da sosyal etkileşim fırsatlarını etkileyebilmekte ve bireyin eylem alanını daraltabilmektedir (Perlman ve Peplau, 1981).

Hızlandırıcı faktörler ise kişinin mevcut sosyal ilişkilerindeki değişimler ve sosyal ilişkilerinde beklediği ya da olmasını istediği değişimleri içermektedir. Yalnızlık duygusu, bu iki durumdaki uyumsuzluklar ile yoğunlaşmaktadır. Bir ilişkinin bitmesi,

yakın birinin kaybı, ayrılıklar, iş değişikliği gibi durumsal faktörler mevcut olan sosyal ilişkilerde değişikliklere neden olabilmekte ve bireyin yalnızlık duygusunu artırabilmektedir. Sosyal ortamların yaşa bağlı olarak değişmesi, iş yoğunluğu veya hastalıklar sebebiyle etkileşimlerin azalması, sosyal ihtiyaç ve ilişkilere dair beklentilerin farklılaşması da yalnızlık düzeyini etkileyebilmektedir. Bu faktörler, bireyin sosyal ilişkilerle ilgili arzu ve beklentilerindeki değişiklikleri barındırmaktadır (Çakır ve Çakır, 2011).

Yalnızlık konusu, çağdaş toplumlarda giderek artan epidemik boyutları ve çeşitli patolojik sonuçlarla ilişkisinden dolayı önemli bir sosyal ve psikolojik fenomen olarak dikkat çekmektedir (Fried ve ark., 2020). Modern koşulların getirdiği hız odaklı yaşam biçimi, dijitalleşme ve bireyselleşmenin yaygınlaşması geleneksel sosyal bağları zayıflatmış ve insanları daha izole hale getirmiştir. Teknolojik gelişmeler, özellikle sosyal medyanın ve dijital iletişim araçlarının yaygın kullanımı zaman zaman insanların yüz yüze etkileşimlerinin yerini alarak sanal dünyada daha fazla vakit geçirmelerine, bununla ilişkili olarak daha yalnız hissetmelerine yol açmaktadır (Cekic, 2024).

Son yıllarda yalnızlık hissinin yaygınlığında önemli artışlar görülmektedir (Snell, 2017). Yapılan araştırmalar Avrupa, Amerika ve Japonya’da her on kişiden biri veya ikisinin sık sık yalnız hissettiğini açığa çıkarmıştır (Dijulio ve ark., 2018). Harvard Üniversitesi’nde yapılan bir araştırmaya göre ABD’li yetişkinlerin %36’sı ciddi biçimde yalnızlık çektiğini belirtmektedir. Bu oran özellikle 18-25 yaş arası gençler arasında %61’e kadar yükselebilmektedir. Genç yetişkinlerin %43’ü yalnızlık hissinin pandemi sonrası dönemde daha da arttığını ifade etmektedir (Weissbourd ve ark., 2021). 2023 yılında 140’tan fazla ülkede gerçekleştirilmiş küresel Meta-Gallup araştırması dünya genelinde her dört kişiden birinin kendini oldukça yalnız hissettiğini göstermiştir. Bu rapora göre 15 yaş ve üzeri kişilerin %24’ü, 19-29 yaş arası genç bireylerin %27’si, 65 yaş üzeri yaşlı bireylerin ise %17’si sürekli olarak “çok veya epey yalnız” hissetmektedir.

Yalnızlık insan sağlığını hem fizyolojik hem de psikolojik olarak olumsuz etkileyebilmektedir. Sağlıklı sosyal ilişkileri olan insanlarla karşılaştırıldığında yalnız hisseden insanlarda kalp krizi riskinde %29 ve felç geçirme riskinde %32 artış görülmüştür (Valtorta ve ark., 2016). Yalnızlığın yüksek tansiyonla da ilişkili

olabileceği, özellikle kadınlarda kalp hastalığına yakalanma ihtimalini arttırabileceği, temel hücrel işlevlerde değişikliklere ve kan basıncı ile damar direncinin artmasına neden olabileceği bulunmuştur (Thurston ve Kubzansky, 2009; Hawkley ve ark., 2010; VanderWeele ve ark., 2011). Obezite ve Alzheimer hastalığının ilerlemesine ve bilişsel bozulmaların artmasına katkıda bulunabileceği görülmüştür (Lauder ve ark., 2006; Wilson ve ark., 2007).

Yalnızlık ve zayıf sosyal destek, hem ergenlerde hem de yetişkin bireylerde yüksek depresyon oranlarıyla güçlü bir şekilde ilişkilidir (Cacioppo ve ark., 2006; Kirkpatrick-Smith ve ark., 1991; Goswick ve Jones, 1981; Jackson ve Cochran, 1990). Yalnızlık, artan anksiyete seviyeleriyle de ilişkilendirilmiştir. Yalnız bireyler genellikle artan stres ve anksiyete seviyeleri bildirmektedir, bu da yalnızlık duygularını artırarak kırılması zor bir kısır döngüye neden olabilmektedir (Mijuskovic, 1986; Anderson ve Harvey, 1988; Moore ve Schultz, 1983).

Düşük benlik saygısı ile yüksek oranda ilişkili bulunan yalnızlık, intihara eğilim ve intihar girişimlerinde tetikleyici bir faktör de olabilmektedir (Brage ve ark., 1993; Bancroft ve ark., 1976; Birtchnell ve Alarcon, 1971). Gençler arasında ise alkol-madde kötüye kullanımı ve yeme bozuklukları ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Sadava ve Pak, 1994; Cacioppo ve ark., 2002; Coric ve Murstein, 1993; Gilbert ve DeBlassie, 1984).

2.3. Sosyal Medya Kullanım Motivasyonları

2.3.1.Sosyal Medya

Sosyal medya, internetin evrimiyle birlikte ortaya çıkan ve insanların dijital platformlar aracılığıyla etkileşimde bulunmasını sağlayan bir medya türü olarak tanımlanmaktadır. Daha farklı bir tanım ile sosyal medya, bireylerin içerik üretimi ve karşılıklı etkileşim yoluyla hem geniş hem de belirli hedef kitlelere ulaşabildiği; gerçek zamanlı ya da zamandan bağımsız biçimde iletişime geçebildiği ve kendini seçici biçimde ifade etmesine imkan sağlayan dijital iletişim ortamlarıdır (Carr ve Hayes, 2015). Howard ve Parks (2012) sosyal medyanın içerik üretimi ve dağıtımı için kullanılan bilgi altyapısı; mesaj, haber, fikir ve kültürel içerikler gibi dijital verilerin kendisini; ve dijital içeriğin hem üretilmesinde hem de tüketilmesinde yer alan bireyler, kuruluşlar ve endüstrileri içerdiğini belirtmektedir. Sosyal medya, kişilerin belirli ya da kısmen açık profillere sahip

oldukları ve diğer kullanıcıların profillerini görebildikleri sanal platformları barındırmaktadır. Bu platformların yapısı ve içeriği iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte sürekli olarak evrim geçirmektedir. Zaman ve mekan kısıtlamalarını ortadan kaldırarak insanların günlük yaşamlarından çeşitli konuları paylaşabilecekleri bir alan sunmaktadır. Facebook, Instagram, Twitter, LinkedIn, Pinterest gibi farklı paylaşım şekilleri barındıran ünlü sosyal medya uygulamaları iletişimin farklı boyutlarının da açığa çıkmasını sağlamaktadır (Karadağ, 2021).

Sosyal medyanın televizyon, gazete ve dergi gibi geleneksel medya öğelerinden temel farkı sıradan kullanıcıların diledikleri bilgiyi yayınlatabildikleri, farklı ortam ve farklı zaman dilimlerinde istedikleri gibi ulaşabilecekleri bir kaynak olmasıdır (Beheshti-Kashi ve Makki, 2013). En önemli yeniliklerden biri de sosyal medyadaki iletişimde karşılıklı bir etkileşim imkanının sunulmasıdır. İletişim sürecinde iletilen mesaja dair bir geri bildirim almak iletişimin temel öznesidir. Geleneksel medya, yapısı gereği hızlı bir geri bildirim ağı sunamamaktadır. Sosyal medyada ise çevrimiçi ortamlarda anında geri bildirim veya paylaşımın sonrasında herhangi bir zamanda geribildirim alabilme imkanı tanınmaktadır. Sosyal medya kullanıcıları kendilerine iletilen mesajların yanında diğer kullanıcıların paylaşımlarına da yorum yaparak etkileşimde bulunabilmektedir (Lee, 2012). Geleneksel medya araçlarına ise genellikle zaman ve mekan kısıtlamalarıyla ulaşılabilir. Televizyon veya radyo gibi araçlar ilgilenilen programlar için belirli bir yayın saatini takip etmeyi gerektirmektedir. Sosyal medya kullanımı, uygulamaların indirilmesi veya platformların kullanım mantığını kavramak gibi daha karmaşık bir süreç içerse de internet erişimi olan her cep telefonu ile bu platformlara ulaşım sağlanabilmektedir (Öztürk, 2020).

2.3.1.a. Sosyal Medya Araçlarının Tarihsel Gelişimi

Sosyal medyanın kökenleri 1970'lerdeki ilk elektronik haberleşme sistemlerine dayanmaktadır. 1971 yılında ARPANET üzerinde ilk e-posta mesajının gönderilmesi ile iki bilgisayar arasında metin içerikli mesajların iletilmesine olanak tanınmıştır. E-posta kullanıcıların hızlı bir şekilde iletişim kurmalarını sağlamış ve dijital iletişimin temel taşlarından biri haline gelmiştir (Dimmick ve ark., 2000).

1978'de Chicago'da kurulan ilk Bulletin Board System (BBS) ile kullanıcılar yerel telefon hatları aracılığıyla birbirleriyle bağlantı kurarak metin tabanlı mesajlar gönderebilme, dosya paylaşabilme ve tartışma forumlarına katılabilmek imkanı elde etmiştir. BBS'ler, sanal toplulukların ilk örneklerini oluşturmuş ve kullanıcıların birbirleriyle çok yönlü paylaşımlarda bulunmalarına fırsat yaratmıştır (Rheingold, 1993).

1990'da geliştirilen World Wide Web (WWW) ile görsel içerikler taşıyan internet siteleri geniş kitlelerin erişimine açılmıştır. Web 1.0 sağlayıcısı ile farklı bölgelerdeki tüm kullanıcılar internet sitelerinde içerik oluşturmak yerine sabit içerikleri tüketmiş, bu dönemde internet uygulamaları da popülerlik kazanmaya başlamıştır (Kaplan ve Haenlein, 2010).

2000'lerin başında internetin ticari kullanıma açılması ve geniş bant teknolojisinin yaygınlaşması sosyal medyanın gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Bu yıllarda belirgin hale gelen Web 2.0 ile kullanıcılar içerik oluşturma ve paylaşma süreçlerine aktif katılım sağlamıştır. Bireyler bilginin tüketicisi olmaktan çıkıp üreticisi olmaya başlamıştır (Anderson, 2007; Kaplan ve Haenlein, 2010). Kullanıcıların içerik oluşturma ve diğer insanlarla paylaşma isteği bloglar, forumlar, video paylaşım siteleri ve sosyal ağların ortaya çıkmasına, bu platformların sayılarının hızla artmasına yol açmıştır.

Bloglar, kullanıcıların düşüncelerini, deneyimlerini ve bilgilerini çevrimiçi ortamda yazılı veya görsel olarak ifade etmelerine ve geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmalarına olanak sağlamıştır. 2001 yılında kurulan Wikipedia ve 2003 yılında kurulan WordPress blogları kullanıcıların işbirliği içinde makaleler yazmalarına ve düzenlemelerine alan tanıyan platformlar olarak büyük bir başarı elde etmiştir (Brazell, 2010).

2003 yılında kurulan MySpace, kullanıcıların profilleri ile arkadaş ekleyebildiği ve medya paylaşabildiği bir sosyal ağ olarak popülerlik kazanmıştır. MySpace, genç kullanıcılar, müzik grupları ile sanatçılar için önemli bir platform haline gelmiştir (Magid ve Collier, 2006). 2004 yılında Harvard Üniversitesi öğrencileri için kurulan Facebook, kısa sürede dünya çapında bilinen ve kullanılan bir sosyal ağ sitesi olmuştur. Facebook, internete erişim sağlayan her yaştan kullanıcıların kendi profillerini oluşturmalarını, sosyal çevreleriyle iletişim kurmalarını kolaylaştırmıştır. Bireylerin kişisel profilinde fotoğraf, fikir, düşünce, video paylaşması ve farklı gruplara katılım sağlama şansı bulması sosyal medya etkileşimlerini yeni bir düzeye taşımıştır. Kullanıcıların paylaştığı içeriklere beğeni veya yorum yapma seçenekleriyle etkileşim verebilme yeniliği ile profil

sahipleri için içerik üretmeye dair yeni motivasyonlar da açığa çıkmıştır (Brügger, 2015). 2006 yılında kurulan Twitter ise kullanıcıların 140 karakterlik kısa mesajlar (tweetler) göndermesine olanak tanıyan bir mikro blog platformu olarak ortaya çıkmıştır. Anlık düşüncelerini veya profesyonel bilgileri paylaşan kullanıcılar takipçi profiller edinerek daha fazla kullanıcıya erişme şansı elde etmiştir. Twitter, haberlerin ve bilgilerin hızlı bir şekilde yayılmasını sağlayarak sosyal medyanın dinamik doğasını pekiştirmiştir (Murthy, 2013). 2005 yılında kullanıcıların ürettikleri video içeriklerini paylaşmalarına, izlemelerine ve yorum yapmalarına imkan tanıyan bir platform olarak YouTube kurulmuştur. YouTube kullanıcıların yaratıcı içerikler üretmelerini ve paylaşmalarını teşvik etmiştir. Video içeriklerinin popülerliği diğer sosyal medya platformlarının da video paylaşım özelliklerini benimsemesine yol açmıştır (Burgess ve Green, 2018).

Zamanla internet kullanımını destekleyen cep telefonlarının yaygınlaşmasıyla mobil uygulamaların geliştirilmesi hız kazanmıştır. 2010 yılında piyasaya sürülen Instagram ile kullanıcılar telefonları aracılığıyla kendi fotoğraflarını ve videolarını paylaşarak etkileşim kurabildikleri bir profil oluşturmaya başlamıştır (Cakmak ve ark, 2017). 2015 yılında kullanıcıların gerçek zamanlı canlı yayın yapmasına olanak sağlayan Periscope uygulamasının tanıtılması sosyal medya çağında yeni bir sayfa açmıştır. Canlı yayın açarak kendi deneyimlerini, düşüncelerini ve anlık olayları geniş kitlelere ulaştırabilen, geribildirimler ile aynı anda etkileşimler kurabilen kullanıcılar için geleneksel medyanın kontrolü dışında içerik üretme olanağı genişlemiştir. Acil durumlar, protestolar ve önemli toplumsal olaylar sırasında bireylerin doğrudan sahadan canlı yayın yapabilmesi, haberlerin hızla ve doğrudan kaynağından aktarılmasına imkan tanımıştır (Rugg ve Burroughs, 2016).

2016'da ByteDance tarafından başlatılan TikTok, kısa, eğlenceli ve yaratıcı videoların paylaşımını sağlayan bir uygulama olarak hızla yaygınlaşmıştır. Genç kullanıcılar arasında büyük ilgi görmüş ve diğer sosyal medya platformlarının da kısa video içeriklerine daha fazla önem vermesine yol açmıştır (Xu ve ark., 2019).

2020 yılında geliştirilen, kullanıcıların sesli sohbet odaları oluşturmaya ve katılmasına olanak tanıyan Clubhouse, pandemi döneminde hızla yaygınlaşarak evlerinde vakit geçiren kullanıcıların sosyalleşmesine alan açmıştır. Dönem itibarıyla de bu uygulama sosyal medya kullanıcılarının daha derin ve samimi etkileşimlerde

bulunmasını sağlamış, sosyal medya paylaşımlarını ve ilişkilerini zenginleştirmiştir (Zhu, 2021).

Yazılım ve yapay zeka gelişmeleriyle beraber birçok yeni mobil uygulamanın yaratılması, modern ve hızlı yaşam biçimi dolayısıyla yüz yüze iletişime ayrılan vaktin azalması, uzak mesafelerdeki ilişkilerin ulaşılabilir kılınması, telefon ile her an erişimin kolaylığı dolayısıyla sosyal medyanın yakın gelecekte de hızla büyümeye ve gelişmeye devam edeceği öngörülmektedir (Kietzmann, 2011).

2.3.2. Sosyal Medya Kullanma Motivasyonları

Medyayla ilgili araştırmalar uzun yıllar boyunca medya araçlarının bireyler ve toplumlar üzerindeki etkileri üzerine yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda bireyler, medya içeriklerinin tüketicisi olarak kendisine verilen alan ve içeriklerin etkisi altında kalan pasif izleyici/dinleyici konumunda görülmüştür. 1900'lerin ikinci yarısında ise Elihu Katz, medyanın insanlara ne yaptığıyla ilgili merakın insanların medyayı kullanarak ne yaptığı sorusuna dönmesi gerektiği üzerinde durmuş ve medya kullanım motivasyonlarını tartışmaya açmıştır. Bireylerin psikolojik ve toplumsal ihtiyaçları olduğunu belirten Katz, medya araçları aracılığıyla bu ihtiyaçların belirli bir doyuma ulaştığını, her bireyin kendi ihtiyacı doğrultusunda medya kullanımını şekillendirebildiğini ifade etmiştir (Yaylagül, 2019, s.71). Katz'ın yaklaşımını temel alan kullanımlar ve doyumlar kuramı, kişilerin iddia edildiği gibi kitle iletişim araçlarıyla olan ilişkilerinde pasif bir kabul halinde olmadığını, hangi kitle iletişim aracını kullanacağı ve hangi içerikleri nasıl tüketeceği seçimini aktif bir şekilde yapabildiğini savunmuştur (Katz ve ark, 1973). Bu kurama göre bireyler çeşitli ihtiyaçlar-motivasyonlar doğrultusunda medya içeriklerini seçen ve bu içeriklerden belirli doyumlar elde eden aktif özneler olarak konumlanmıştır (Blumler, 1979). İnsanları medya araçlarını kullanmaya yönlendiren ana ihtiyaçlar haberler ve bilgi kaynakları aracılığıyla dünyadaki gelişmelerden haberdar olma ihtiyacı; kişisel değerleri, kimlikleri, benlik kavramlarını geliştirme ve güçlendirme ihtiyacı; sosyal bağları sürdürme ve yeni sosyal ilişkiler kurma ihtiyacı; eğlence ihtiyacı ile günlük hayatın stresinden ve sorunlarından kaçış ihtiyacı olarak belirlenmiştir. Seçilen medya içeriklerinin tüketimi sonrasında bu ihtiyaçlarla ilişkili olarak ortaya çıkan doyumlar ise bireylerin medya kullanım alışkanlıklarını ve tercihlerini şekillendiren asıl unsur olarak kabul edilmiştir (Rubin, 1986).

Kullanımlar ve doyumlar kuramının sunduğu perspektif ile insanların medyayı hangi amaçlar için kullandığı önem kazanmış, sosyal medyanın gelişmesiyle birlikte sosyal medya kullanım motivasyonları da merak konusu haline gelmiştir ve bu alandaki araştırmalar yoğunlaşmıştır (Blumler, 1979).

2000 yılında Papacharissi ve Rubin, internet kullanım motivasyonlarını araştırarak sosyal medya kullanımı araştırmalarının da temellerini atmıştır (Papacharissi ve Rubin, 2000). Bu çalışma internet kullanımının eğlence, bilgi edinme, rahatlama ve sosyal etkileşim gibi çeşitli motivasyonlarla ilişkilendirildiğini ortaya koymuştur. Eğlence ve bilgi edinmenin en güçlü motivasyonlar olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, internetin özellikle üniversite öğrencileri arasında sosyal bağları sürdürme ve geliştirme aracı olarak önemli bir rol oynadığı vurgulanmıştır.

2001 yılında gerçekleştirilen bir araştırma internet kullanıcılarının motivasyonlarını kullanımlar ve doyumlar kuramı çerçevesinde incelemiştir. Bu çalışma, kullanıcıların eğlence, sosyal etkileşim ve rahatlama gibi motivasyonların yanında internetin kişisel kimlik geliştirme ve öz ifade aracı olarak kullanımının da önemli olduğunu vurgulamıştır. Özellikle, genç kullanıcıların eğlence ve sosyal etkileşim motivasyonlarıyla interneti daha yoğun kullandıkları bulunmuştur. Bu motivasyonlar, daha sonra sosyal medya platformlarının kullanımında da gözlemlenmiştir (Charney ve Greenberg, 2001).

Facebook'un kullanımlarını ve kullanıcıların bu kullanımlardaki amaçlarını araştıran bir çalışmada 137 kullanıcının ağırlıklı olarak sosyal bağlantı, ortak kimlikler taşıyan gruplara erişme, kendi sosyal durumlarını güncelleme amacı ile Facebook kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. (Joinson, 2008).

Kuzey Carolina Üniversitesi'ndeki genç Facebook kullanıcıları arasında (N = 1.049) çevrimiçi anket yoluyla yürütülen bir araştırmada platformun en yaygın kullanım amacının arkadaşlarıyla birlikte diğer insanların profillerini görüntülemek, tartışmak ve dedikoduyu kolaylaştırmak olduğu bulunmuştur. (Bumgarner, 2007). Başka bir araştırma, sosyal medya kullanımının sosyal etkileşim, bilgi edinme, eğlence, rahatlama, ifade özgürlüğü ve trendleri takip etme gibi motivasyonları olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle sosyal etkileşim ve bilgi edinme motivasyonlarının en yaygın nedenler olduğu vurgulanmıştır (Whiting ve Williams, 2013).

2017’de yapılan bir araştırma ise farklı özelliklerdeki sosyal medya platformlarının farklı amaçları karşılayabileceği hipotezini test etmiştir. Çalışma, Facebook’un sosyal bağları sürdürmek ve bilgi edinmek için, Twitter’ın bilgi paylaşımı ve haber takibi için, Instagram’ın görsel paylaşım ve kendini ifade etme için, Snapchat’in ise eğlence ve geçici paylaşımlar için kullanıldığını göstermiştir (Alhabash ve Ma, 2017).

Türkiye’de de daha önce bu konuda yapılan bazı araştırmalara ulaşılmıştır. Öğrenciler ve akademisyenler ile yapılan bir çalışmada sosyal medya platformlarının arkadaşların hayatlarını takip etme, yeni arkadaşlar edinme, bilgi ve yorum paylaşma, ürün satma, büyük gruplar tarafından tanınır biri olma motivasyonları ile kullanıldığı sonucuna varılmıştır (Gürkaynak ve ark., 2016).

Anket ile yürütülen başka bir çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal medyayı “eğlenme, boş zaman değerlendirme, kişisel paylaşımlar yapma, yorum yapma, bilgilenme ve bilgilendirme, çevrimiçi ortamda tanınır-bilinir olma ve sosyal etkileşim ortamı oluşturma” amaçlarıyla yoğun olarak kullandığı belirtilmiştir (Sağlam ve ark., 2020).

Z kuşağının sosyal medya ile ilişkisini inceleyen bir çalışmada da sosyal medya platformlarını kullanma amaçları sosyalleşme ve etkileşim, bilgi paylaşımı, kimlik temsili, alışveriş olarak bulunmuştur (Toka ve Topbaş, 2024).

Yaşlı bireylerin sosyal medya kullanım alışkanlıklarını inceleyen bir başka çalışmada ise sosyalleşme, etkileşim, bilgi paylaşımı ve kişisel kimliğin temsili bireylerin sosyal medyaya yönelme motivasyonları olarak öne çıkmıştır. En yoğun motivasyon sebebinin ise bilgi edinimi olduğu belirtilmiştir (Şeker ve Taşan, 2021).

Konuyla ilgili araştırmalar incelendiğinde genel itibariyle benzer bazı motivasyonlara ulaşıldığı görülmektedir. 2019 yılında Çömlekçi ve Başol, literatürdeki çalışmaların ışığında 763 kişi ile yaptıkları bir araştırma sonucunda sosyal medya kullanım amaçlarını 11 ortak başlık altında toplamış ve bireylerin bu motivasyonlarını ölçme amacıyla bir “Sosyal Medya Kullanım Amaçları Ölçeği” geliştirmiştir. Bu ölçekte yer alan kullanım amaçları “eğlence, iletişim kurmak, gündemi takip etmek, mesajlaşmak, boş zamanları değerlendirmek, bilgiye erişmek, müzik dinlemek, fikir alışverişinde bulunmak, kişilere ve organizasyonlara ulaşmak, kişisel sunum ve bilgi paylaşmak, insanları daha iyi tanımak” olarak belirlenmiştir. Türkiye’deki örneklem için geçerli ve güvenilir bir ölçek

olması ve kapsayıcı motivasyonları belirlemiş olması sebebiyle bu tezde ilgili başlıklar temel alınacaktır.

2.4 GEÇMİŞ ARAŞTIRMALAR

2.4.1. Kişilik ve Yalnızlık İlişkisi

Kişilik özellikleri ve yalnızlık arasındaki ilişkiye dair literatür incelendiğinde çoğunlukla Beş Faktörlü Kişilik Kuramı'nın odak noktası olduğu görülmüştür. Bu kuram kişilik yapısının uyumluluk, açıklık, sorumluluk, dışa dönüklük ve nevrotiklik olmak üzere beş temel özellik etrafında şekillendiğini ileri sürmektedir. Yalnızlığın kişilik özellikleri ve bu özelliklerin yetişkinlik boyunca gelişimi üzerindeki uzun vadeli etkilerini ölçmek amacıyla Mund ve Neyer (2016) tarafından yapılan bir çalışmada örneklem grubundan 15 yıl içerisinde 2 kez alınan farklı ölçümler ile yalnızlığın nevrotik boyut ile pozitif, dışadönüklük ve uyumluluk boyutları ile negatif yönde ilişkili olduğuna ulaşılmıştır. Benzer bir uzun dönem çalışmasıyla Vanhalst ve arkadaşlarının (2013) 15 yaşından 20 yaşına kadar takip ettiği bir ergen örnekleminde, kronik olarak yoğun yalnızlık hissi paylaşan ergenlerin yüksek nevrotiklik ve düşük uyumluluk kişilik özelliklerini gösterdiği bulunmuştur. Üniversite mezunu gençlerde mezuniyet sonrasında uyumluluk, sorumluluk ve açıklık kişilik özelliklerinin algılanan yalnızlık düzeyi ile negatif yönlü bir ilişkide olduğu gösterilmiştir (Panda, 2016). Norveç'te bir üniversitede öğrenciler örneklemi ile yapılan bir çalışmada ise kişilik boyutları, genel yalnızlık, sosyal yalnızlık ve duygusal yalnızlık arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bu çalışmada ise yalnızlıkla en güçlü ilişkilere sahip olan özellikler dışadönüklük ve nevrotiklik olarak bulunmuştur. Dışadönüklük ve uyumluluk, duygusal yalnızlığa kıyasla sosyal yalnızlıkla daha güçlü bir şekilde ilişkilendirilmiştir. Yüksek dışadönüklük ve uyumluluk düzeylerinin sosyal yalnızlığı hafiflettiği sonucuna ulaşılmıştır. Nevrotikliğin ise büyük şehirde yaşayan örnekleimde sosyal yalnızlık ile daha güçlü bir ilişki gösterdiği, insanların genellikle birbirlerini tanıdığı küçük bir bölgede yaşayan örnekleimde ise duygusal yalnızlık ile daha güçlü bir ilişki gösterdiği belirtilmiştir (Erevik ve ark., 2023). Türkiye'de beliren yetişkinlik dönemindeki katılımcılarla yapılan bir çalışmada nevrotiklik ile yalnızlığın pozitif yönde, dışadönüklük ve uyumluluğun negatif yönde ilişkili olduğu görülmüştür (Atak,

2009). Kişilik özelliklerinin üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyini yordayıp yordamadığını araştıran bir çalışmada da dışadönüklük, uyumluluk, nevrotiklik ve açıklık açıklık kişilik özelliklerinin yalnızlığın önemli yordayıcıları olduğu bulunmuştur (Keldal ve Atlı, 2016). Bu çalışmalar kişilik yapısının belirgin özellikleri ile yalnız hissetme arasında bir ilişki olabileceğini göstermiştir.

Özellikle kişilik bozukluğu bulunan bireylerin kendilerini genellikle yalnız ve kopuk hissettiklerini ifade ettiği belirtilmiştir (Ikhtabi ve ark., 2022). Ayrıca, diğer psikolojik bozukluklarla kıyaslandığında kişilik bozukluğu hastalarının en sık yalnızlık belirten ve yalnızlıktan en çok etkilenen grup olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Alasmawi ve ark., 2020). Bu bilgilere rağmen kişilik bozuklukları ve yalnızlık arasındaki ilişkiyi direkt olarak araştıran çalışmaların sayısı oldukça azdır.

2.4.1.a. Paranoid Kişilik Bozukluğu ve Yalnızlık

Yalnızlık ve kişilik bozuklukları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar ağırlıklı olarak sınırda kişilik bozukluğu üzerine yoğunlaşmıştır ancak birkaç kişilik bozukluğunun baskın kabul edilen özelliklerinin yalnızlıkla olan ilişkisini araştıran bazı çalışmalar da vardır. Örneğin paranoid kişilik bozukluğunun temel özelliği olarak belirlenmiş paranoid düşünceler/paranoya ile yalnızlık arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan iki çalışmada yalnızlığın paranoid düşünceler ile pozitif olarak anlamlı bir ilişkisi olduğu bulunmuş, yalnızlık arttıkça paranoid düşüncelerin veya paranoid düşünceler arttıkça yalnızlığın da arttığı sonucuna ulaşılmıştır (McIntyre ve ark., 2018; Alsuhibani ve ark., 2022). Gollwitzer ve arkadaşlarının (2018) klinik olmayan bir örneklem ile yaptığı bir çalışmada yalnız olduğu zamanları hatırlamanın bireylerin paranoid düşüncelerini artırdığı görülmüştür. Bir başka çalışmada yalnızlığın bireylerdeki kendilerine kötülük yapılacağı sanrılarının oluşumunda ve sürdürülmesinde önemli bir risk faktörü olabileceği hipotezi test edilmek istenmiş, yanlış geri bildirim paradigması ile yalnızlık duygusunun manipüle edilerek artırıldığı ve azaltıldığı bir deneysel desen oluşturulmuştur. Sonuçlar yalnızlık duygusunun azalması ile var olan paranoid inançların da önemli ölçüde azaldığını, yalnızlığın tetiklenmesinin ise paranoid inançları belirgin bir biçimde artırdığını göstermiştir (Lamster ve ark., 2017).

2.4.1.b. Şizoid Kişilik Bozukluğu ve Yalnızlık

Şizoid kişilik bozukluğu ile yalnızlık arasındaki ilişkiye dair çalışma sayısı oldukça azdır. Yapılan iki çalışmada ise şizoid eğilim ile yalnızlık arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur (Levi-Belz ve ark., 2019; Levi-Belz ve ark., 2014).

2.4.1.c. Şizotipal Kişilik Bozukluğu ve Yalnızlık

Benson ve Park tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada yalnızlığın negatif kişilerarası ilişkiler ve bilişsel-algisal bozuklukları kapsayan şizotipal kişilik özellikleriyle ilişkili olduğu bulunmuştur (Benson ve Park, 2019). Şizotipal kişilik bozukluğunun tanısız özellikleri ve yalnızlık ile ilgili değişkenleri içeren farklı bir çalışmada ise yalnızlık ve “tuhaf inançlar veya büyümlü düşünceler, şüpheli davranma, yakın ilişkilerden kaçınma” gibi şizotipal özellikler arasında bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Chau ve ark., 2022).

2.4.1.d. Antisosyal Kişilik Bozukluğu ve Yalnızlık

Antisosyal kişilik bozukluğu ve yalnızlık arasındaki ilişkiye dair özel bir çalışmaya literatürde rastlanmamakla beraber, bir çalışmada bu bireylerin diğer insanlara kıyasla kendilerini daha yalnız, seilmeyen ve reddedilmiş hissettikleri belirtilmiştir (Özdel ve ark., 2015). Bir başka araştırmada ise algılanan yalnızlık ile yalan söyleme, çalma, fiziksel saldırganlık, otoriteyi tanımama gibi antisosyal davranışlar arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu göstermiştir (Demeter ve Rad, 2020).

2.4.1.e. Borderline Kişilik Bozukluğu ve Yalnızlık

Borderline kişilik bozukluğu (BKB) ve yalnızlık arasındaki ilişkiyi inceleyen iki çalışmada, BKB tanısı alan bireylerin sağlıklı kontrol grubuna kıyasla daha yüksek düzeyde yalnızlık hissettikleri ve daha fazla yalnızlık bulguları sergiledikleri tespit edilmiştir (Hauschild ve ark., 2018; Nenov-Matt ve ark., 2020). Buelens ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında, BKB'nin belirgin özelliklerinden biri olan kendine zarar verici davranışların yalnızlık duygusu ile pozitif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yalnızlık hissi arttıkça başka bir BKB belirtisi olarak kabul edilen düşük sosyal işlevsellik göstermenin de arttığı görülmüştür (Liebke ve ark., 2017). Ayrıca, Slotema ve arkadaşlarının (2019) çalışmasında BKB bulunan kadın bireylerde görülen halüsinasyonların şiddetiyle yalnızlık arasında pozitif bir

korelasyon olduğu ifade edilmiştir (Slotema ve ark., 2019). Yalnızlık faktörü çeşitli BKB belirtilerin şiddetini artıran bir unsur olabilmektedir.

2.4.1.f. Histriyonik Kişilik Bozukluğu ve Yalnızlık

Histriyonik kişilik bozukluğu ve yalnızlık arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır ancak genç yetişkinlerin sosyal medya kullanımı ve psikopatolojik bozukluklar arasındaki ilişkiye odaklanan bir çalışmada histriyonik kişilik özelliklerinin sosyelleşme arayışları dolayısıyla yalnızlığa karşı koruyucu olabileceği sonucuna ulaşılmıştır (Berryman ve ark., 2018).

2.4.1.g. Narsistik Kişilik Bozukluğu ve Yalnızlık

1986’da Joubert tarafından yapılan bir araştırmada narsistik kişilik ile yalnız hissetme arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılmamıştır. Buna karşın narsistik kişilik bozukluğunu yordayan bazı kişilik özellikleri olan büyülenmeci özellikler ve kırılgan narsistik eğilimler ile yalnızlık arasında pozitif olarak anlamlı bir ilişkinin bulunduğunu belirten bir çalışma vardır (Kealy ve ark., 2022). Farklı narsistik profillerin yalnızlıkla ilişkisinin değişebileceğini belirten MacDonald ve Schermer (2023) ise yalnızlığın kırılgan narsisizm faktörü ve nevrotiklik altında yer alan narsisizm yönleriyle pozitif ilişkili iken, büyülenmeci narsisizm faktörü ve dışadönüklükle ilişkilendirilen narsisizm yönleriyle negatif ilişkili olduğunu öne sürmüştür.

2.4.1.h. Çekingen Kişilik Bozukluğu ve Yalnızlık

Hayakawa ve arkadaşlarının (2018) bir araştırmasında çekingen kişilik özelliklerinin yalnızlık ile pozitif bir korelasyon gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. ÇKB’nin belirgin özelliklerinden biri olan sosyal kaçınma eğilimleri ile yalnızlık arasında da anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Yuan ve ark., 2022).

2.4.1.1. Bağımlı Kişilik Bozukluğu ve Yalnızlık

Bağımlı kişilik bozukluğunun düşük sosyal işlevsellikler gösterdiği ve yalnızlık ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (Overholser, 1996). Pincus ve Wilson (2001) tarafından yapılan bir araştırma bağımlı kişilik özellikleri

gösteren bireylerin yüksek düzeyde yalnızlık hissettiğini, erkek katılımcıların kadınlara kıyasla kendilerini daha yalnız ve tatmin olmamış olarak gördüğünü ortaya koymuştur.

2.4.1.i. Obsesif Kişilik Bozukluğu ve Yalnızlık

Obsesif kişilik bozukluğu ile yalnızlık arasındaki ilişkiyi açıklayan bilimsel araştırmalar oldukça yetersizdir. Solomonov ve arkadaşları (2020), obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu olan bireylerde baskıcı-kinci ve boyun eğici-sömürülebilir olmak üzere iki ayrı kişilerarası profil belirlemiştir. Baskıcı-kinci profilin ilişki kurmayı zorlaştırabileceği, reddedilme duygusunu yaşatabileceği, bunun sonucunda da izolasyon ve yalnızlığa yol açabileceği varsayılmaktadır. Bir çalışmada beş faktörlü kişilik kuramı perspektifinde obsesif kompulsif kişilik özelliklerinden biri olarak ele alınabilecek sorumluluk özelliği yalnızlık ile negatif yönde ilişkilendirilmiştir. Bu özellikte yüksek puan alan bireylerin sosyal ilişkilerini özenle sürdürebilecekleri varsayılmaktadır (Buecker ve ark., 2020). Obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu ile sorumluluğun bazı özel yönleri örtüşmektedir ancak bu özellik tüm kişilik yapısını kapsayamayacağından bulgular genellenmemiştir.

2.4.2. Kişilik ve Sosyal Medya Kullanım Motivasyonları İlişkisi

Kişilik özellikleri ile sosyal medya kullanım motivasyonları arasındaki araştırmalar çok kısıtlıdır ve bu araştırmalar da ağırlıklı olarak beş faktörlü kişilik kuramını temel almıştır. Seidman (2013), beş faktörlü kişilik özellikleri ile Facebook kullanımı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Bu çalışmada dışa dönük ve uyumlu bireylerin Facebook'u çevrimdışı ilişkilerini güçlendirmek amacıyla kullandığı, nevrotik bireylerin ise Facebook'u başkaları hakkında bilgi edinmenin bir aracı olarak kullandığı görülmüştür. Yüksek uyumluluk ve nevrotikliğin aidiyetle ilgili davranışları ve motivasyonları öngördüğü, düşük sorumluluk ve yüksek nevrotikliğin ise kendini sunma ile ilgili davranışları ve motivasyonları etkilediği belirtilmiştir. Nevrotiklik, gizli ve ideal kendini sunma ile pozitif ilişkiliyken, sorumluluk bu tür kendini sunma ile negatif ilişkili olarak bulunmuştur (Seidman, 2013).

Kişilik özellikleri ile Facebook ve Pinterest kullanım motivasyonlarını araştıran bir çalışmada açıklık ve dışa dönüklük özelliklerinin iki sosyal medya platformunu

kullanma motivasyonunu da artırdığı görülmüştür. Nevrotikliğin sosyalleşme ve bilgi arayışı motivasyonlarını pozitif etkilediği, sorumluluk ve uyumluluk özelliklerinin ise kendilik statüsü arayışını olumsuz etkilediği belirtilmiştir (Lin ve ark., 2017). Başka bir araştırmada dışadönük bireylerin sosyal medyayı görüntülü görüşme ve anlık mesajlaşma için kullanma sıklığının daha yoğun olduğu, nevrotiliğin ise bireylerin siyasi içerik oluşturma amacıyla sosyal medya kullanımının önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur (Correa ve ark., 2014). Türkiye’deki üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen bir çalışma da dışa dönük bireylerin, sosyal medyayı mevcut ilişkilerini sürdürme, zaman geçirme ve görevlerini organize etme amacıyla daha yoğun kullandığını, düşük sorumluluk düzeyine sahip bireylerin sosyal medyayı kendilerini daha popüler bir profil gösterme eğiliminde kullandığını, nevrotilik bireylerin sosyal medyayı kendi hayatlarından kaçış ve zaman geçirmek amacıyla tercih ettiğini, deneyimlere açık bireylerin ise sosyal medyayı bilgi edinme, eğitim ve mevcut ilişkilerini sürdürme amaçları doğrultusunda kullandığını göstermiştir (Kırcaburun ve ark., 2020). Bu bulgular, sosyal medya kullanımının kişilik özelliklerine göre çeşitlendiğini ve bireylerin sosyal medya platformlarını kişisel ihtiyaçlarına göre farklı motivasyonlar ile kullanabildiğini ortaya koymaktadır.

Kişilik bozuklukları ve sosyal medya kullanma motivasyonları arasındaki ilişkiyi araştıran kısıtlı çalışmalardan biri, B Kümesi Kişilik Bozuklukları özellikleri gösteren bireylerde sosyal medya platformlarının hem kişilik özelliklerini ifade etmek için bir araç hem de bu bozuklukları kötüleştiren bir katalizör olduğunu ileri sürmüştür. Çalışmaya göre narsisistik kişilik bozukluğu olan bireylerin, sosyal medyada onay ve hayranlık arayışıyla dikkat çekici davranışlar sergilediği, histriyonik kişilik bozukluğu olan bireylerin sürekli uyarılma ve onaylanma ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla dramatik ve dikkat çekici gönderiler paylaştığı görülmüştür. Sınırdaki kişilik bozukluğu olan bireylerin sosyal medyayı başkalarıyla bağlantı kurma ve destek arama aracı olarak kullandığı, antisosyal kişilik bozukluğu olan bireylerin ise bu platformları manipülasyon ve sömürü niyetli, riskli davranışlar için kullandığı belirtilmiştir (Savcı ve ark., 2019).

Bir başka çalışma antisosyal, histriyonik, sınırdaki ve narsisistik kişilik bozukluklarına veya özelliklerine sahip bireylerin problemli sosyal medya kullanımlarını incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre bu bireylerin dikkat çekme, onaylanma veya rahatsız edici duygulardan kaçış gibi belirli duygusal ve sosyal ihtiyaçları karşılamak için sosyal

medyayı kullanabileceği düşünülmektedir (Goran, 2024). Eğitim fakültesi öğrencileriyle yapılan bir çalışmada kişilik inançları ve sosyal medya kullanım şekilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında sosyal medyada siyasi görüşünü belirten katılımcıların şizoid, antisosyal ve narsisistik özelliklerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Narsisistik kişilik inançları yoğun olan bireyler için konularla ilgili yorum yapmanın önemli bir yordayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Nuri ve ark., 2019). Şizotipal kişilik bozukluğu özellikleri gösteren ergenler ile yapılan bir çalışmada da sosyal çevreleriyle iletişim amacıyla sosyal medya platformlarını daha çok tercih ettikleri, sosyal medya platformlarını kullanma sıklıkları ile kişilik bozukluğunu gösteren belirtilerin şiddetinin pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (Mittal ve ark., 2007).

2.4.3. Yalnızlık ve Sosyal Medya Kullanım Motivasyonları İlişkisi

Yalnız hisseden bireylerin, iletişim biçimlerinin hızla değişimi, kimlik arama ve kimlik yaratma için farklı imkanları barındırması, duygu ve düşünceleri ifade etme alanı sunması, yalnızlık algılarını gidermeye yardımcı olması dolayısıyla sık sık sosyal medya platformlarını kullandıkları görülmektedir (Doğan ve Karakuş, 2016). Sosyal medya kullanımı ve yalnızlık birbirini besleyen bir ilişkiyi içermektedir. Yapılan bazı çalışmalar yalnızlık duygusu fazla olan bireylerin sosyal medya kullanımına daha çok yöneldiği, bu kullanımın ise yalnızlık algısını artırdığını göstermektedir (Göka, 2017; Yıldırım, 2014; Adem, 2015; Zeybek, 2021). Önceki çalışmaların aksine Yavich ve arkadaşları (2019)'nın bir çalışmada, üniversite öğrencilerinin Facebook kullanma alışkanlıkları ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiş; yalnızlık ile sosyal medya kullanımı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Sosyal medyanın pasif olarak kullanımı ile yalnızlık arasında ise pozitif bir ilişki olduğu belirtilmiştir (Burke ve ark., 2010). Sosyal medya platformlarını kullanma yoğunluğu ile yalnızlık arasındaki ilişkiyi inceleyen bir başka çalışmada da herhangi bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Halston ve ark., 2019). O'Day ve Heimberg (2021) ise yalnızlığın pasif (etkileşim içermeyen) sosyal medya kullanımı ile ilişkili olduğunu belirtmiştir.

Direkt olarak yalnızlık ve sosyal medya kullanım amaçları arasındaki ilişkiyi araştıran bir araştırmaya rastlanmasa da ilişkili ve yorumlanabilecek bazı çalışmalar

bulunmaktadır. Yüksek yalnızlık duygusu bildiren bireylerde Facebook kullanımı incelendiğinde sosyal açıdan telafi edici bir kullanım biçimi benimsedikleri ve ilişkisel yönelimli stratejiler kullandıkları görülmüştür (Jin, 2013; Clayton ve ark., 2013; Lou ve ark., 2012). Teppers ve arkadaşlarının (2014) bir araştırmasında yalnızlık duygusu yoğun olan katılımcılardaki Facebook kullanımının akran ilişkilerindeki sosyal becerileri geliştirmek ve yalnızlık duygusunu hafifletmek amacı taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır (Teppers ve ark., 2014). Üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada kendini yalnız hisseden katılımcıların sosyal medyayı daha yoğun olarak sosyal etkileşim amacıyla kullandığı anlaşılmıştır (Demirbağ ve ark., 2022). Sosyal medya, duygu ve düşüncelerini ifade etmekte, paylaşmakta güçlük çeken yalnız bireyler için anonim bir şekilde paylaşım yapabildikleri bir alan sunması dolayısıyla bu bireylerin fikirlerini, kendi bakış açılarını paylaşma amacıyla yöneldikleri araçlar olarak da işlev görebilmektedir (Kırcaburun, 2016). Song ve arkadaşları, yalnız hisseden bireylerin sosyal destek arayışı amacıyla sosyal medyaya yöneldiğini belirtmiştir (Song ve ark., 2014).

Yalnız bireylerin kendilerini ifşa edecek gönderi biçimlerini daha az tercih ettiği ve daha az fotoğraf paylaştığı, daha çok insanların fotoğraflarına, gönderilerine yorum yaparak etkileşim amaçlı kullanımda bulunduğu görülmüştür (Scott ve ark., 2018). Lise öğrencileriyle yapılan bir çalışmada öğrencilerin yalnızlık düzeyleri arttıkça sosyal ağları tanıma ve tanınma amaçlı kullanımlarının da arttığı bulunmuştur (Bardak ve Alkar, 2016). Yine lise öğrencileri örnekleminde yapılmış, sosyal ve duygusal yalnızlık ile sosyal medya kullanımı arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışmada romantik ilişkilerdeki ve aile ilişkilerindeki yalnızlığın sosyal medyanın yoğun kullanımını yordadığı sonucuna ulaşılmıştır (Doğan ve Karakaş, 2016).

3.YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmada yetişkin bireylerin kişilik inançları, sosyal duygusal yalnızlık boyutları ve sosyal medya kullanım amaçları arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır. İlişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelinde, değişkenler arasında birlikte bir değişim olup olmadığına; değişme varsa bu değişimin yönünün ne olduğu anlaşılmaya çalışılır.

3.2. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın örneklemini Türkiye’de yaşayan 18-65 yaş arası bireylerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılım için gönüllülük esas alınmış, katılımcılara ulaşma kolaylığı göz önünde bulundurularak uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Katılım koşullarını sağlayan 403 kişi tüm soruları eksiksiz bir şekilde yanıtlayarak çalışmayı tamamlamıştır. Örneklem grubuna ait sosyodemografik bilgiler Tablo 1’de bulunmaktadır.

Tablo 1. Sosyodemografik değişkenlerin betimleyici istatistikleri

Sosyodemografik değişkenler	Gruplar	F	%
Cinsiyet	Erkek	119	29,5
	Kadın	284	70,5
Yaş	18-24	210	52,1
	25-34	96	23,8
	35-44	61	15,1
	45-54	25	6,2
	55 ve üzeri	11	2,7

	0-54000 (düşük)	349	86,6
Gelir Düzeyi	54000-99000 (orta)	35	8,7
	99000+ (yüksek)	19	4,7
	Lisans	240	59.6
Eğitim düzeyi	Lisansüstü/Doktora	44	10.9
	Lise	79	19.6
	Önlisans	40	9.9
	Bekar	183	45.4
İlişki durumu	Boşanmış	9	2.2
	Evli	124	30.7
	Flört - Sevgili ilişkisi	87	21.5
	Aile	176	43.7
	Eş ve çocuklar	100	24.8
Kiminle yaşıyor	Eş/Partner	35	8.7
	Ev arkadaşı/yurt	69	17.1
	Yalnız	23	5.7
	Evet	150	37.2
Çalışma durumu	Hayır	126	31.3
	Üniversite öğrencisiyim	127	31.5
	Çalışmıyor	238	59.1
	Bazen yüz yüze bazen çevrimiçi	26	6.5
Çalışma türü	çalışmaktayım (Hibrit çalışma modeli)	9	2.2
	Tamamen çevrimiçi çalışmaktayım	130	32.3
	Tamamen yüz yüze çalışmaktayım	32	7.9
Psikiyatrik tanı	Evet	371	92.1
	Hayır		
	Toplam	403	100.0

Tablo 1'deki sosyodemografik değişkenlerin dağılımı incelendiğinde, 403 katılımcının %29.5'i erkek ve %70.5'i kadındır. Eğitim düzeyi lise ve altı olanlar %19.6; önlisans mezunu olanlar %9.9; lisans mezunu olanlar %59.6 ve lisansüstü mezunu olanlar %10.9 oranındadır. İlişki durumu bekar olanlar %45.4; boşanmış olanlar %2.2; evli

olanlar %30.7 ve flört ilişkisi olanlar %21.5 oranındadır. Ailesiyle yaşayanlar %43.7; eş ve çocukları yaşayanlar %24.8; eşi ya da partneriyle yaşayanlar %8.7; ev arkadaşı/yurtta kalanlar %17.1 oranındadır. Çalışanların oranı %37.2; çalışmayanlar %31.2; üniversite öğrencisi olanlar %31.5 oranındadır. Çalışmayanlar %59.1; hibrit çalışma modeline göre çalışanlar %6.5, çevrimiçi çalışanlar %2.2 ve yüz yüze çalışanlar %32.3 oranındadır. Daha önce psikiyatrik tanı aldığını belirten %7.9 oranında katılımcı bulunmaktadır. Tanı almayanların oranı %92.1'dir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırma verilerini toplamak için araştırmacı tarafından hazırlanmış olan “Sosyodemografik Bilgi Formu” ile “Kişilik İnancı Ölçeği”, “Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeği” ve “Sosyal Medya Kullanım Amaçları Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçekler online olarak Google Forms aracılığı ile katılımcılara ulaştırılmıştır. Ölçeklerden önce katılımcılara sunulan Bilgilendirilmiş Onam Formu sayfası ile çalışma hakkında gerekli bilgiler verilmiş, katılımcıların gönüllü bir şekilde araştırmaya katıldıkları beyanı alınmıştır.

3.3.1. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Bu form ile katılımcılara çalışmanın kim tarafından hangi amaçla yürütüldüğü, katılımcıların kişisel verilerinin gizli tutulacağı ve istenildiği takdirde çalışmanın yarıda bırakılabileceği bilgisi verilmiştir. Formda çalışmaya katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu belirtilmiş, katılımcıların çalışmaya gönüllü olarak katıldıklarına dair onayları alınmıştır. Form ve içeriği EK1’de bulunmaktadır.

3.3.2 Sosyodemografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan bu form ile çalışmaya katılan bireylerin yaş, cinsiyet, gelir durumu, ilişki durumu gibi bazı tanımlayıcı bilgileri sorgulanmıştır. Form ve içeriği EK2’de bulunmaktadır.

3.3.3. Kişilik İnanç Ölçeği

Kişilik İnanç Ölçeği, bireylerin kişilik bozukluklarıyla ilişkilendirilen kendiyle, diğer insanlarla ve dünyayla ilgili inançlarını anlamak amacıyla tasarlanmış bir ölçektir. Beck ve ekibi tarafından bilişsel kuram ve klinik gözlemler ile geliştirilmiş olan bu ölçek, dokuz farklı kişilik bozukluğu türüne karşılık gelen çekingen, bağımlı, pasif agresif, obsesif kompulsif, antisosyal, narsistik, histriyonik, şizoid ve paranoid kişilik özelliklerini içeren inanç ve tutumları kapsamaktadır. Ölçeğin orijinal formu, her bir kişilik bozukluğu boyutu için 14 sorudan oluşan toplamda 126 madde içermektedir. İç tutarlılık katsayısı .79 ile .91 arasında değişmekte olup, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ise .95 olarak rapor edilmiştir (Butler, Beck ve Cohen, 2007). Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirliği Türkçapar ve ekibi tarafından 2007 yılında yapılmıştır. Test-tekrar test güvenirliği çalışmasında 0.65 ve 0.87 arasında değişen anlamlı ve yüksek korelasyon katsayıları elde edilmiştir. Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı $r = 0.95$ olarak belirlenmiş olup bu değer istatistiksel açıdan anlamlı düzeydedir ($F=73.48$, $p < 0.001$). Alt ölçeklerin güvenirlik değerlendirmesinde elde edilen Cronbach alfa (α) katsayıları 0.67- 0.90 arasında değişmektedir.

3.3.4. Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeği

Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeği, 2004 yılında DiTommaso, Brannen ve Best tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin orijinal formu 37 maddeden oluşan ve 3 alt boyut içeren bir değerlendirme aracı olarak geliştirilmiştir. DiTommaso, Brannen ve Best 2004 yılında uygulama süresini kısaltmak amacıyla SELSA'nın orijinal formunun ölçüm özelliklerini göz önünde bulundurarak 15 maddelik daha kısa bir form geliştirmişlerdir. Geçerlik ve güvenirlik değerlendirmeleri, ölçeğin üç faktörlü bir yapıya çok yüksek derecede uyum sağladığını ve yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu ortaya koymuştur (Çeçen, 2007). Türkçeye Çeçen tarafından 2007'de uyarlanmıştır. Bu ölçek, 15 madde içeren Likert tipi bir değerlendirme aracıdır. Duygusal yalnızlık, romantik ilişkilerde ve aile bağlarında hissedilen yalnızlık alt boyutlarıyla ölçülürken, sosyal yalnızlık ise sosyal ilişkilerde hissedilen yalnızlık alt boyutuyla değerlendirilmektedir. Sosyal yalnızlık boyutu, sosyal ilişkiler kapsamında 2, 5, 7, 9 ve 13. maddeleri, duygusal yalnızlık boyutu romantik ilişkilerde 3, 6, 10, 14 ve 15. maddeleri, aile ilişkilerinde ise 1, 4, 8, 11 ve 12. maddeleri ile ölçülmektedir. Güvenirlik çalışmalarında romantik yalnızlık

alt boyutu için içtutarlılık katsayısı 0.83, ailevi yalnızlık alt boyutu için 0.77 ve sosyal yalnızlık alt boyutu için ise 0.74 olduğu görülmüştür (Çeçen, 2007).

3.3.5. Sosyal Medya Kullanım Amaçları Ölçeği

Sosyal Medya Kullanım Amaçları Ölçeği, sosyal medyayı kullanma amaçlarını ölçmek için Çömlekçi ve Başol tarafından 2019 yılında geliştirilmiştir. 11 maddeden oluşan ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve ölçeğin standart yüklerinin 0.57 ile 0.60 arasında olduğu görülmüş, tüm değerlerin ise anlamlı olduğu ($t > 1.96$) sonucuna ulaşılmıştır. Güvenilirliği belirlemek için yapılan analizlerde Cronbach's Alfa kat sayısı 0.83 bulunmuştur. Ölçek 5'li likert tipi bir ölçektir. Bu araştırmada sosyal medya kullanım amaçları orijinal araştırmada olduğu gibi madde başına değerlendirilecektir. Her madde bir kullanım amacını temsil etmektedir. Bununla beraber ölçeğin bu çalışmadaki iç-tutarlık güvenirlik değeri 0.80 bulunmuştur.

3.4. İŞLEM

Araştırmada verilere ulaşmak için katılımcılara “Sosyodemografik Bilgi Formu”, “Kişilik İnanç Ölçeği”, “Sosyal Duygusal Yalnızlık Ölçeği” ve “Sosyal Medya Kullanım Amaçları Ölçeği” uygulanmıştır. Bilgilendirilmiş onam formu ile çalışma hakkında bilgilendirilen ve gönüllü katılımı onaylayan katılımcılar araştırmaya katılmıştır. Ölçekler katılımcılara online olarak Google Forms uygulaması üzerinden ulaştırılmıştır.

3.4.1. Veri Analizi

Araştırma kullanılan veriler SPSS 27.0 (IBM Corp., 2020) kullanılarak analiz edilmiştir. Tüm analizlerden önce ölçekler ve faktörler, örnekleme kullanılabilirliklerinin tespiti amacıyla iç tutarlık güvenirlik yöntemlerinden olan Cronbach'ın alfa değeri temelinde incelenmiştir. İstatistiksel analizlere geçilmeden önce değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermediği basıklık katsayıları, çarpıklık katsayıları, kutu grafikler ve histogram grafikleri ile incelenmiştir. Normal dağılıma uygun çıkan değişkenler arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amacıyla Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Daha sonra yalnızlık boyutlarının ve kişilik

özelliklerinin sosyal medya kullanım amaçlarına ne yönde etki ettiğini görmek amacıyla hiyerarşik regresyon analizleri kullanılmıştır. Bireylerin kişilik özelliklerinin yalnızlıklarından daha temel ve daha az değişen özellikler olması sebebiyle kişilik özellikleri bu hiyerarşik regresyonların ilk basamağında kontrol edilerek, ikinci basamakta yalnızlık boyutları eklenmiştir. Son olarak sosyal medya kullanım amaçları, yalnızlık boyutları ve kişilik özelliklerinin demografik değişkenlere göre nasıl değiştiğini görmek amacıyla iki gruptan oluşan demografik değişkenler için bağımsız örneklemeler t-testi ve daha fazla gruptan oluşanlar için tek yönlü ANOVA analizi kullanılmıştır.

3.4.2. Ölçeklerin Örneklem Uygunluğunun Belirlenmesi

İlk olarak yalnızlık ölçeği ve alt boyutlarına ait güvenirlik değerleri incelenmiştir. Buna göre romantik yalnızlık boyutunun güvenirlik değeri .89, ailevi yalnızlık boyutunun .90, sosyal yalnızlık boyutunun .78 ve genel yalnızlık ölçeğinin ise .825 bulunmuştur.

Kişilik özellikleri ölçeğinden genel toplam puan alınmadığı için yalnızca boyutların güvenirlik değerleri incelenmiştir. Buna göre çekingen kişilik boyutunun güvenirlik değeri .82, bağımlı kişiliğin .87, pasif agresif kişiliğin .86, obsesif kompulsif kişiliğin .87, antisosyal kişiliğin .85, narsistik kişiliğin .87, histriyonik kişiliğin .84, şizoid kişiliğin .84 ve son olarak paranoid kişiliğin .92 bulunmuştur. Tüm ölçekler bu örneklem için uygundur.

BÖLÜM 4.BULGULAR

4.1. Betimleyici İstatistikler

Katılımcıların sosyodemografik değişkenleri ve ölçek puanlarının betimleyici istatistikleri Tablo 1 ve Tablo 2’de verilmiştir:

Tablo 1. Sosyodemografik değişkenlerin betimleyici istatistikleri

Sosyodemografik değişkenler	Gruplar	F	%
Cinsiyet	Erkek	119	29.5
	Kadın	284	70.5
Yaş	18-24	210	52,1
	25-34	96	23,8
	35-44	61	15,1
	45-54	25	6,2
	55 ve üzeri	11	2,7
	0-54000 (düşük)	349	86,6
	54000-99000 (orta)	35	8,7
Gelir Düzeyi	99000+ (yüksek)	19	4,7
	Lisans	240	59.6
	Lisansüstü/Doktora	44	10.9
Eğitim düzeyi	Lise	79	19.6
	Önlisans	40	9.9
	Bekar	183	45.4
İlişki durumu	Boşanmış	9	2.2
	Evli	124	30.7
	Flört - Sevgili ilişkisi	87	21.5
Kiminle yaşıyor	Aile	176	43.7

	Eş ve çocuklar	100	24.8
	Eş/Partner	35	8.7
	Ev arkadaşı/yurt	69	17.1
	Yalnız	23	5.7
	Evet	150	37.2
Çalışma durumu	Hayır	126	31.3
	Üniversite öğrencisiyim	127	31.5
	Çalışmıyor	238	59.1
	Bazen yüz yüze bazen çevrimiçi	26	6.5
Çalışma türü	çalışmaktayım (Hibrit çalışma modeli)	9	2.2
	Tamamen çevrimiçi çalışmaktayım	130	32.3
	Tamamen yüz yüze çalışmaktayım	32	7.9
Psikiyatrik tanı	Evet	371	92.1
	Hayır	403	100.0
	Toplam		

Tablo 1'deki sosyodemografik değişkenlerin dağılımı incelendiğinde, 403 katılımcının %29.5'i erkek ve %70.5'i kadındır. Eğitim düzeyi lise ve altı olanlar %19.6; önlisans mezunu olanlar %9.9; lisans mezunu olanlar %59.6 ve lisansüstü mezunu olanlar %10.9 oranındadır. İlişki durumu bekar olanlar %45.4; boşanmış olanlar %2.2; evli olanlar %30.7 ve flört ilişkisi olanlar %21.5 oranındadır. Ailesiyle yaşayanlar %43.7; eş ve çocukları yaşayanlar %24.8; eşi ya da partneriyle yaşayanlar %8.7; ev arkadaşı/yurtta kalanlar %17.1 oranındadır. Çalışanların oranı %37.2; çalışmayanlar %31.2; üniversite öğrencisi olanlar %31.5 oranındadır. Çalışmayanlar %59.1; hibrit çalışma modeline göre çalışanlar %6.5, çevrimiçi çalışanlar %2.2 ve yüz yüze çalışanlar %32.3 oranındadır. Daha önce psikiyatrik tanı aldığını belirten %7.9 oranında katılımcı bulunmaktadır. Tanı almayanların oranı %92.1'dir.

Tablo 2. Katılımcıların sosyal medya kullanımına yönelik değişkenlerinin betimleyici istatistikleri

F	%
---	---

Sosyal medyada geçirilen süre	1 saatten az	18	4.5
	1-3 saat	263	65.3
	4-6 saat	107	26.6
	7-10 saat	15	3.7
En sık kullanılan sosyal medya uygulaması	Diğer	30	7.4
	Instagram	244	60.5
	Twitter	61	15.1
	Youtube	68	16.9
Haberlerin takip edildiği sosyal medya uygulaması	Diğer	46	11.4
	Instagram	170	42.2
	Twitter	139	34.5
	Youtube	48	11.9
	Toplam	403	100.0

Tablo 2’de katılımcıların sosyal medya kullanımına ilişkin değişkenlerinin dağılımı incelendiğinde, sosyal medyada 1 saatten az zaman geçiren %4.5; 1-3 saat %65.3; 4-6 saat %26.6 ve 7 saat ve üzeri %3.7 oranındadır. En sık kullanılan sosyal medya uygulamasına diğer yanıtı veren %7.4; Instagram %60.5; Twitter %15.1; Youtube %16.9 oranındadır. Haberlerin takip edildiği sosyal medya uygulaması olarak diğer yanıtı veren %11.4; Instagram %42.2; Twitter %34.5 ve Youtube %11.9 oranındadır.

Tablo 3. Katılımcıların yaş, yalnızlık ve kişilik inançları boyutlarının betimleyici istatistikleri

Değişkenler	N	$\bar{X}$	S	Çarpıklık	Basıklık
Yaş	403	27.99	11.032	.810	1.290
Romantik Yalnızlık	403	36.96	6.885	.055	-1.520
Ailevi Yalnızlık	403	15.36	7.551	.582	-.241
Sosyal Yalnızlık	403	15.05	7.482	.512	-.473
Genel Yalnızlık	403	67.37	15.647	.125	-.514

Çekingen Kişilik	403	22.98	9.624	.046	-.221
Bağımlı Kişilik	403	18.47	10.379	.481	-.011
Pasif Agresif Kişilik	403	26.96	10.547	-.188	.329
Obsesif Kompulsif Kişilik	403	28.80	10.731	-.098	.141
Antisosyal Kişilik	403	18.72	9.974	.477	-.246
Narsistik Kişilik	403	19.37	10.709	.325	-.325
Histriyonik Kişilik	403	19.21	9.614	.417	-.017
Şizoid Kişilik	403	27.51	9.648	-.076	.621
Paranoid Kişilik	403	23.50	12.331	.150	-.225

Tablo 3'te araştırmada kullanılan ve yalnızlık ile kişilik özelliği boyutlarını değerlendiren ölçeklerin ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde, ölçeklerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin Tabachnick ve Fidell (2013) tarafından önerilen -1.5 ile +1.5 arasında değiştiği görülmektedir. Normal dağılım varsayımının karşılandığı saptanmıştır. Tablo 4'te araştırmada kullanılan ve sosyal medya amaçlarını değerlendiren soru maddelerinin ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde bu değişkenlerin de aynı kriter değerler arasında kalıp normal dağılım gösterdiği saptanmıştır.

Tablo 4. Katılımcıların sosyal medya kullanım amaçlarının puan ortalamalarının betimsel istatistikleri

Değişkenler	N	$\bar{X}$	S	Çarpıklık	Basıklık
İletişim	403	3.15	1.206	-.187	-.782
Eğlence	403	3.60	1.214	-.638	-.433
Boş zamanı değerlendirme	403	3.53	1.189	-.535	-.499
Müzik dinleme	403	2.94	1.384	.043	-1.234
Mesaj göndermek ve almak	403	3.39	1.266	-.414	-.822
İnsanları tanımak	403	2.26	1.212	.656	-.534

Gündemi takip etmek	403	3.83	1.149	-.735	-.299
Bilgi paylaşımı	403	2.76	1.327	.173	-1.045
Kişi ve organizasyonlara ulaşmak	403	3.05	1.271	-.086	-.982
Fikir alışverişinde bulunmak	403	2.85	1.330	.129	-1.094
Bilgiye erişmek	403	3.80	1.177	-.840	-.090

4.2. Korelasyon ve Regresyon Bulguları

Normal dağılıma uygun olması durumunda, kişilik inançları, sosyal-duygusal yalnızlık ve sosyal medya kullanımı arasındaki ilişkinin incelenmesi için Pearson Korelasyon analizi uygulanmıştır. Sosyal medya kullanımının kişilik inançları ve sosyal ve duygusal yalnızlık tarafından yordayıcılığının incelenmesi için hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır.

Tablo 5. Katılımcıların Kişilik İnançları ve Yalnızlık Boyutları Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Korelasyon Bulguları

	Çekingen	Bağımlı	Pasif Agresif	Obsesif Kompulsif	Antisosyal	Narsistik	Histriyonik	Şizoid	Paranoid
Romantik Yalnızlık	.072	-.031	-.029	-.018	-.005	.024	-.001	.046	.095
Ailevi Yalnızlık	.196**	.149**	.112*	.074	.099*	.022	.102*	.097	.192**
Sosyal Yalnızlık	.281**	.174**	.133**	.066	.197**	.100*	.155**	.071	.258**

Genel	.260**	.141**	.105*	.059	.139**	.069	.123*	.101*	.258**
Yalnızlık									

**p<.01, *p<.05

Tablo 5'te kişilik boyutları ve yalnızlık ölçeği arasındaki korelasyon değerleri görülmektedir. Romantik yalnızlık çekmenin hiçbir kişilik boyutu ile ilişkili olmadığı saptanmıştır. Aile yalnızlık çekmek ise çekingenlik ($r = .196, p < .01$), bağımlılık ($r = .149, p < .01$), pasif agresiflik ($r = .112, p < .05$), antisosyallık ($r = .099, p < .05$), histriyoniklik ($r = .102, p < .05$) ve paranoidlik ($r = .192, p < .01$) kişilik boyutları ile düşük düzeyde ilişki göstermektedir. Sosyal yalnızlık puanları incelendiğinde ise yalnızca obsesif kompulsif ve şizoid kişilik özellikleri göstermekle ilişki bulunamamış; sosyal yalnızlığın diğer tüm kişilik özellikleri ile düşük-orta düzeyde ilişki gösterdiği tespit edilmiştir. Genel yalnızlık puanları incelendiğinde yalnızlığın en çok çekingenlikle ilişkili olduğu ($r = .260, p < .01$) ve obsesif kompulsif olmak ile ise hiç ilişkili olmadığı saptanmıştır.

Tablo 6. Katılımcıların sosyal medya kullanım amaçları ile kişilik inançları arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik Pearson Korelasyonu bulguları

	Çekingen	Bağımlı	Pasif Agresif	Obsesif Kompulsif	Antisosyal	Narsistik	Histriyonik	Şizoid	Paranoid
İletişim	.071	.071	.063	.069	.070	.049	.095	.012	.085
Eğlence	.148**	.135**	.207**	.198**	.138**	.153**	.228**	.136**	.154**
Boş zamanı değerlendirme	.156**	.178**	.210**	.190**	.124*	.189**	.191**	.082	.176**
Müzik dinleme	.166**	.033	.150**	.058	.154**	.153**	.188**	.177**	.223**
Mesaj göndermek ve almak	.141**	.085	.134**	.078	.102*	.084	.114*	.102*	.151**

İnsanları tanımak	.166**	.208**	.156**	.127*	.195**	.161**	.246**	.057	.179**
Gündemi takip etmek	-.014	-.009	.040	.144**	-.007	.034	.001	.063	.023
Bilgi paylaşımı	.120*	.109*	.082	.158**	.114*	.175**	.101*	.055	.120*
Kişi ve organizasyonlara ulaşmak	.020	.015	.019	.081	.021	.065	.057	.060	.056
Fikir alışverişinde bulunmak	.101*	.065	.091	.135**	.140**	.159**	.132**	.112*	.135**
Bilgiye erişmek	.062	.013	.133**	.183**	.025	.064	.029	.186**	.128**

**p<.01, *p<.05

Tablo 6 incelendiğinde sosyal medya kullanım amaçlarından eğlence ve boş zamanı değerlendirilmenin tüm kişilik boyutları ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Öte yandan kişi ve organizasyonlara ulaşmak amacı ile sosyal medya kullanmanın hiçbir kişilik boyutu ile ilişkisi bulunmamaktadır. En yüksek ilişki histriyonik kişilik özelliklerine sahip olmak ile insanları tanımak için sosyal medya kullanmak ($r = .246$, $p < .01$) arasında bulunurken en düşük ilişki ise çekingen olmak ile fikir alışverişinde bulunmak için sosyal medya kullanmak arasında ($r = .101$, $p < .05$) tespit edilmiştir. İlişkilerin geneli incelendiğinde sosyal medya kullanım amaçları ile kişilik inançları arasında düşük düzeyde pozitif ilişkiler olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 7. Katılımcıların sosyal medya kullanım amaçları ile yalnızlık inançları arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik Pearson korelasyonu bulguları

	Romantik Yalnızlık	Ailevi Yalnızlık	Sosyal Yalnızlık	Genel Yalnızlık
İletişim	-.048	-.070	-.154**	-.129**
Eğlence	-.107*	-.026	-.157**	-.134**

Boş zamanı değerlendirme	-.069	-.087	-.081	-.111*
Müzik dinleme	.058	.006	.016	.036
Mesaj göndermek ve almak	-.040	-.040	-.051	-.062
İnsanları tanımak	-.047	.017	.004	-.011
Gündemi takip etmek	-.100*	.002	-.111*	-.096
Bilgi paylaşımı	-.021	-.013	.046	.006
Kişi ve organizasyonlara ulaşmak	-.102*	-.072	-.087	-.122*
Fikir alışverişinde bulunmak	-.106*	-.045	-.087	-.110*
Bilgiye erişmek	-.094	-.021	-.063	-.082

**p<.01, *p<.05

Tablo 7 incelendiğinde ailevi yalnızlık ile sosyal medya kullanım amaçları arasında herhangi bir ilişki tespit edilememiştir. Sosyal medya kullanım amaçlarından eğlence ile sosyal yalnızlık arasındaki $-.157$ ($p < .01$) derecesindeki düşük negatif korelasyon bu tablodaki en yüksek değerdir. Romantik yalnızlığın iletişim, eğlence, gündemi takip etme, kişi ve organizasyonlara ulaşma, fikir alışverişinde bulunma amaçlarıyla; sosyal yalnızlığın iletişim, eğlence, gündemi takip etme amaçlarıyla; son olarak genel yalnızlığın iletişim, eğlence, boş zaman değerlendirme, kişi ve organizasyonlara ulaşma, fikir alışverişinde bulunma amaçlarıyla düşük düzeyde de olsa negatif ilişki gösterdiği diğer bir ifade ile artan yalnızlığın düşen sosyal medya kullanım amacına karşılık geldiği bulunmuştur.

Genel olarak tüm korelasyon bulgularında anlamlı ilişkiler ağı bulunduğundan bu değişkenler arasında regresyon analizleri yürütülmüştür. Böylece bağımlı değişkene ait bağımsız değişkenlerden kaynaklanan etkiler daha derinlemesine tespit edilebilmektedir. Bağımlı değişken olan sosyal medya kullanım amaçlarının kişilik özellikleri ve yalnızlık düzeyleri ile aynı anda gösterdiği ilişkileri tespit edebilmek amacıyla hiyerarşik regresyon analizleri uygulanmıştır. Kişilik inançlarının daha değişmez değişkenler olmasından dolayı ilk blokta ele alınmasının uygun olduğu düşünülmektedir.

Tablo 8. Sosyal medyayı eğlence için kullanma amacının kişilik inançları ve yalnızlık tarafından yordanmasına ilişkin hiyerarşik regresyon analizi bulguları

Model	B	SH	Beta	t	p	F	R ²
1	(Sabit)	2.684	.219	12.275	.000		
	Çekingen	.000	.009	-.003	-.039	.969	
	Bağımlı	-.005	.009	-.045	-.618	.537	
	Pasif Agresif	.013	.009	.111	1.444	.149	
	Obsesif	.012	.008	.106	1.585	.114	
	Kompulsif						
	Antisosyal	-.008	.010	-.067	-.826	.409	3.47*** .07
	Narsistik	-.003	.009	-.031	-.392	.695	
	Histriyonik	.029	.010	.231	2.992	.003**	
	Şizoid	.003	.009	.021	.299	.765	
	Paranoid	-.003	.007	-.035	-.462	.644	
2	(Sabit)	3.425	.383	8.935	.000		
	Çekingen	.007	.009	.054	.742	.458	
	Bağımlı	-.006	.008	-.047	-.657	.511	
	Pasif Agresif	.011	.009	.094	1.238	.216	
	Obsesif	.009	.007	.082	1.247	.213	4.05*** .11
	Kompulsif						
	Antisosyal	-.007	.010	-.054	-.668	.505	
	Narsistik	-.005	.009	-.048	-.627	.531	
	Histriyonik	.028	.010	.220	2.900	.004**	
	Şizoid	.001	.009	.009	.130	.897	
	Paranoid	.003	.008	.027	.349	.727	
	Romantik						
	Yalnızlık	-.010	.009	-.058	-1.158	.247	
	Ailevi Yalnızlık	.001	.008	.009	.170	.865	
	Sosyal Yalnızlık	-.032	.009	-.195	-3.580	.000***	

***p<.001, **p<.01, *p<.05

Tablo 8’de gösterilen ve sosyal medya kullanım amaçlarına ait birinci basamak regresyonda yalnızca histriyonik kişiliğin eğlenceyi anlamlı şekilde yordadığı ($B = .029$, $Beta = .231$, $p < .01$) görülmüştür. Kişilik özelliklerinin kontrol edildiği bu birinci basamaktan sonra yalnızlık boyutları da analize dahil edilmiş ve histriyonik kişilik özelliğın anlamlılığı korunurken ($B = .028$, $Beta = .220$, $p < .01$) yalnızlık boyutlarından ise sadece sosyal yalnızlığın ($B = -.032$, $Beta = -.195$, $p < .001$) anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Eğlence amacının varyansının %11 düzeyinde açıklandığı ($F = 4.05$, $p < .001$) görülmüştür. Bu modele göre histriyoniklik artışının eğlence amacını pozitif yordadığı, artan sosyal yalnızlığın ise azalan eğlence amacına karşılık geldiği saptanmıştır.

Tablo 9. Sosyal medya boş zaman değerlendirme boyutunun kişilik inançları ve yalnızlık tarafından yordanmasına ilişkin hiyerarşik regresyon analizi bulguları

Model		B	SH	Beta	t	p	F	R ²
1	(Sabit)	2.835	.214		13.223	.000		
	Çekingen	-.002	.009	-.020	-.275	.783		
	Bağımlı	.004	.008	.037	.502	.616		
	Pasif Agresif	.015	.009	.137	1.784	.075		
	Obsesif	.007	.007	.064	.951	.342		
	Kompulsif							
	Antisosyal	-.014	.010	-.116	-1.423	.156	3.35***	.05
	Narsistik	.014	.009	.127	1.632	.103		
	Histriyonik	.008	.010	.064	.823	.411		
	Şizoid	-.010	.009	-.079	-1.124	.262		
	Paranoid	.006	.007	.067	.875	.382		
2	(Sabit)	3.402	.380		8.962	.000		
	Çekingen	.003	.009	.023	.315	.753		
	Bağımlı	.005	.008	.043	.586	.558		
	Pasif Agresif	.014	.009	.123	1.613	.108		
	Obsesif	.005	.007	.046	.693	.489	4.39***	.07
	Kompulsif							

Antisosyal	-.013	.010	-.111	-1.355	.176
Narsistik	.011	.009	.103	1.319	.188
Histriyonik	.007	.009	.058	.755	.451
Şizoid	-.010	.009	-.079	-1.130	.259
Paranoid	.011	.007	.117	1.518	.130
Romantik	-.006	.009	-.034	-.673	.501
Yalnızlık					
Ailevi Yalnızlık	-.014	.008	-.088	-1.675	.095
Sosyal Yalnızlık	-.016	.009	-.098	-1.771	.077

***p<.001, **p<.01, *p<.05

Tablo 9’da modeller anlamlı olmasına rağmen ne kişilik boyutlarının ne de yalnızlığın anlamlı yordayıcı etki göstermediği tespit edilmiştir. Buna göre sosyal medyayı boş zaman değerlendirmek için kullanmanın yalnızlık ve kişilikle ilişkili olmadığı saptanmıştır.

Tablo 10. Sosyal medya müzik dinleme boyutunun kişilik inançları ve yalnızlık tarafından yordanmasına ilişkin hiyerarşik regresyon analizi bulguları

Model	B	SH	Beta	t	p	F	R ²
(Sabit)	2.187	.248		8.818	.000		
Çekingen	.021	.010	.143	1.967	.050		
Bağımlı	-.020	.010	-.151	-2.082	.038*		
Pasif Agresif	.007	.010	.056	.739	.460		
Obsesif							
1 Kompulsif	-.015	.009	-.117	-1.750	.081		
Antisosyal	-.012	.011	-.087	-1.069	.286	3.85***	.06
Narsistik	.001	.010	.006	.075	.940		
Histriyonik	.021	.011	.145	1.883	.060		
Şizoid	.010	.010	.070	.996	.320		
Paranoid	.018	.009	.159	2.097	.037*		
2 (Sabit)	2.064	.443		4.656	.000		

Çekingen	.022	.011	.154	2.087	.038*		
Bağımlı	-.019	.010	-.144	-1.973	.049*		
Pasif Agresif	.007	.010	.057	.741	.459		
Obsesif							
Kompulsif	-.016	.009	-.123	-1.828	.068	3.15***	.06
Antisosyal	-.010	.011	-.075	-.912	.362		
Narsistik	-.001	.010	-.009	-.116	.908		
Histriyonik	.021	.011	.145	1.879	.061		
Şizoid	.009	.010	.066	.934	.351		
Paranoid	.019	.009	.173	2.228	.026*		
Romantik							
Yalnızlık	.009	.010	.044	.867	.387		
Ailevi Yalnızlık	-.006	.010	-.035	-.661	.509		
Sosyal Yalnızlık	-.011	.010	-.058	-1.046	.296		

***p<.001, **p<.01, *p<.05

Tablo 10’da sosyal medyayı müzik dinlemek için kullanmaya ait regresyon değerleri görülmektedir. Buna göre ilk basamak regresyonda bağımlı kişiliğin ($B = -.020$, $Beta = -.151$, $p < .05$) negatif ve paranoid ($B = .018$, $Beta = .159$, $p < .05$) kişiliğin pozitif olmak üzere müzik dinleme davranışını yordadığı tespit edilmiştir. Modele yalnızlık boyutları da eklendiğinde bu özellikler anlamlılıklarını sürdürürken çekingen kişilik özelliklerinin ($B = .022$, $Beta = .154$, $p < .05$) de anlamlı ve pozitif yönde etki etmeye başladığı tespit edilmiş ancak yalnızlık boyutları ile müzik dinleme davranışı arasında yordayıcı bir ilişki tespit edilememiştir. Modelde toplam eğlence amaçlı sosyal medya kullanımı varyansının %6’sı açıklanmıştır, $F = 3.15$, $p < .001$

Tablo 11. Sosyal medya insanları tanıma boyutunun kişilik inançları ve yalnızlık tarafından yordanmasına ilişkin hiyerarşik regresyon analizi bulguları

Model	B	SH	Beta	t	p	F	R ²
1 (Sabit)	1.707	.218		7.834	.000		
Çekingen	-.006	.009	-.045	-.618	.537		

	Bağımlı	.011	.008	.098	1.351	.178		
	Pasif Agresif	.002	.009	.015	.195	.845		
	Obsesif							
	Kompulsif	.001	.008	.006	.096	.923		
	Antisosyal	.012	.010	.099	1.214	.225	3.57***	.07
	Narsistik	-.005	.009	-.046	-.592	.554		
	Histriyonik	.021	.010	.166	2.147	.032*		
	Şizoid	-.010	.009	-.077	-1.096	.274		
	Paranoid	.006	.007	.064	.836	.404		
	(Sabit)	2.008	.390		5.151	.000		
	Çekingen	-.003	.009	-.026	-.352	.725		
	Bağımlı	.011	.009	.097	1.328	.185		
	Pasif Agresif	.001	.009	.008	.108	.914		
	Obsesif							
	Kompulsif	.000	.008	-.001	-.017	.986	2.82**	.08
	Antisosyal	.012	.010	.101	1.225	.221		
2	Narsistik	-.006	.009	-.051	-.652	.514		
	Histriyonik	.020	.010	.162	2.094	.037*		
	Şizoid	-.010	.009	-.079	-1.122	.263		
	Paranoid	.008	.008	.084	1.083	.280		
	Romantik							
	Yalnızlık	-.005	.009	-.030	-.575	.566		
	Ailevi Yalnızlık	-.001	.008	-.004	-.076	.940		
	Sosyal Yalnızlık	-.009	.009	-.053	-.953	.341		

***p<.001, **p<.01, *p<.05

Tablo 11’de her iki regresyon modeli de incelendiğinde yalnızca histriyonik kişilik özellikleri göstermenin ($B = .020$, $Beta = .162$, $p < .01$) insanları tanıma amacıyla sosyal medya kullanmayı pozitif yönde yordadığı ve modelde toplam insanları tanıma amacı varyansının %8’inin açıklandığı görülmüştür, $F = 2.82$, $p < .01$.

Tablo 12. Sosyal medya bilgiye erişmek boyutunun kişilik inançları ve yalnızlık tarafından yordanmasına ilişkin hiyerarşik regresyon analizi bulguları

Model	B	Sh	Beta	t	p	F	R ²
1	(Sabit)	3.020	.213	14.178	.000		
	Çekingen	.003	.009	.024	.329	.743	
	Bağımlı	-.006	.008	-.049	-.675	.500	
	Pasif Agresif	.003	.009	.027	.345	.730	
	Obsesif	.016	.007	.149	2.212	.028*	
	Kompulsif	.016	.007	.149	2.212	.028*	
	Antisosyal	-.021	.010	-.176	-2.142	.033*	3.05***
	Narsistik	.002	.009	.020	.256	.798	.06
	Histriyonik	-.004	.009	-.031	-.399	.690	
	Şizoid	.019	.009	.155	2.193	.029*	
	Paranoid	.007	.007	.071	.934	.351	
2	(Sabit)	3.767	.379	9.943	.000		
	Çekingen	.007	.009	.055	.741	.459	
	Bağımlı	-.006	.008	-.055	-.758	.449	
	Pasif Agresif	.001	.009	.011	.145	.884	
	Obsesif	.015	.007	.138	2.043	.042*	2.83**
	Kompulsif	.015	.007	.138	2.043	.042*	.08
	Antisosyal	-.022	.010	-.184	-2.240	.026*	
	Narsistik	.002	.009	.018	.223	.824	
	Histriyonik	-.005	.009	-.038	-.491	.623	
	Şizoid	.019	.009	.157	2.225	.027*	
	Paranoid	.010	.007	.106	1.365	.173	
	Romantik	-.017	.009	-.101	-1.968	.050	
	Yalnızlık	-.017	.009	-.101	-1.968	.050	
	Ailevi Yalnızlık	-.002	.008	-.016	-.302	.763	
	Sosyal Yalnızlık	-.007	.009	-.044	-.800	.424	

*** p<.001, ** p<.01, * p<.05

Tablo 12’de yine yalnızlık boyutlarının bilgiye erişme amaçlı sosyal medya kullanımını anlamlı şekilde yordamadığı tespit edilmiştir. Öte yandan obsesif kompulsif kişilik puanları ($B = .015$, $Beta = .138$, $p < .01$) ve şizoid kişilik puanlarında ($B = .019$, $Beta = .157$, $p < .01$) yükselme ile antisosyal kişilik puanlarındaki ($B = -.022$, $Beta = -.184$, $p < .01$) düşmenin bilgiye ulaşmak için sosyal medya kullanımını pozitif yönde yordadığı tespit edilmiştir, $R^2 = .08$, $F = 2.83$, $p < .01$.

4.3. Yalnızlık ve Kişilik Boyutlarının Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Tablo 13. Katılımcıların cinsiyeti bakımından yalnızlık ve kişilik inançları puanlarının karşılaştırılması

Değişkenler	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	t	p
Romantik Yalnızlık	Erkek	119	36.17	6.493	-1.498	.135
	Kadın	284	37.29	7.027		
Ailevi Yalnızlık	Erkek	119	15.33	6.659	-.055	.956
	Kadın	284	15.37	7.906		
Sosyal Yalnızlık	Erkek	119	15.65	6.476	1.038	.300
	Kadın	284	14.80	7.863		
Genel Yalnızlık	Erkek	119	67.14	14.854	-.188	.851
	Kadın	284	67.46	15.992		
Çekingen Kişilik	Erkek	119	22.73	9.806	-.346	.730
	Kadın	284	23.10	9.563		
Bağımlı Kişilik	Erkek	119	18.38	10.143	-.126	.900
	Kadın	284	18.52	10.494		
Pasif Agresif Kişilik	Erkek	119	27.79	10.101	1.019	.309
	Kadın	284	26.62	10.727		
Obsesif Kompulsif Kişilik	Erkek	119	29.52	10.028	.862	.389
	Kadın	284	28.51	11.017		
Antisosyal Kişilik	Erkek	119	20.12	10.379	1.820	.069
	Kadın	284	18.14	9.760		
Narsistik Kişilik	Erkek	119	18.08	10.369	-1.579	.115

	Kadın	284	19.92	10.820		
Histriyonik Kişilik	Erkek	119	18.59	9.705	-.841	.401
	Kadın	284	19.47	9.582		
Şizoid Kişilik	Erkek	119	27.92	9.704	.546	.585
	Kadın	284	27.35	9.637		
Paranoid Kişilik	Erkek	119	24.13	11.117	.667	.505
	Kadın	284	23.24	12.815		

***p<.001, **p<.01, *p<.05

Tablo 13 incelendiğinde hem kişilik özelliklerinden hem de yalnızlık boyutlarından hiçbirinin cinsiyete göre değişim göstermediği tespit edilmiştir, $p > .05$.

Tablo 14. Katılımcıların eğitim düzeyi bakımından yalnızlık puanlarının karşılaştırılması

Değişkenler	Eğitim düzeyi	N	$\bar{X}$	Ss	F	p
	Lise	79	38.29	6.639		
	Ön lisans	40	37.88	6.962	4.245	.006**
Romantik Yalnızlık	Lisans	240	36.93	6.936		
	Lisansüstü/Doktora	44	33.89	6.173		
	Toplam	403	36.96	6.885		
	Lise	79	18.80	8.395		
	Ön lisans	40	13.88	6.039	7.347	.000***
Ailevi Yalnızlık	Lisans	240	14.73	7.369		
	Lisansüstü/Doktora	44	14.00	6.509		
	Toplam	403	15.36	7.551		
	Lise	79	17.97	7.739		
	Ön lisans	40	15.50	6.633	7.699	.000***
Sosyal Yalnızlık	Lisans	240	14.63	7.438		
	Lisansüstü/Doktora	44	11.66	6.221		
	Toplam	403	15.05	7.482		
	Lise	79	75.06	16.131		
Genel Yalnızlık	Ön lisans	40	67.25	14.780	11.208	.000***

Lisans	240	66.29	15.046
Lisansüstü/Doktora	44	59.55	13.510
Toplam	403	67.37	15.647

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

Tablo 14 incelediğinde hem romantik yalnızlığın ($F[4, 398] = 4.245, p = .006$) hem ailevi yalnızlığın ($F[4, 398] = 7.347, p < .001$) hem sosyal yalnızlığın ($F[4, 398] = 7.699, p < .001$) hem de genel yalnızlık puanının ($F[4, 398] = 11.208, p < .001$) eğitim seviyesinden etkilendiği görülmüştür. Her boyut düzeyinde varyans homojenliği sağlandığından Bonferroniikili karşılaştırması kullanılarak farklılaşan gruplar belirlenmiştir. Buna göre lise grubunun lisansüstü gruptan daha yüksek ($p = .002$) romantik yalnızlık gösterdiği tespit edilmiştir. Ailevi yalnızlık incelendiğinde ise lise grubu diğer tüm gruplardan anlamlı derecede ($p_{ilköğretim} = .029, p_{lisans} < .001, p_{lisansüstü} = .001$) yüksek yalnızlık puanı göstermiştir. Sosyal yalnızlıkta da lise grubu lisans ve lisansüstü gruplardan anlamlı derecede ($p < .001$) yüksek ortalamaya sahiptir. Son olarak genel yalnızlıkta lise grubunun yalnızca ilköğretim grubuna göre farklılaşmadığı ($p = .084$) diğer tüm gruplardan yüksek yalnızlık belirttiği gözlenmiştir.

Tablo 15. Katılımcıların eğitim düzeyi bakımından kişilik inançları puanlarının karşılaştırılması

Değişkenler	Eğitim düzeyi	N	$\bar{X}$	S	F	p
Çekingen Kişilik	Lise	79	24.78	10.738		
	Ön lisans	40	25.70	7.956	4.705	.003**
	Lisans	240	22.68	9.470		
	Lisansüstü/Doktora	44	19.00	8.452		
	Toplam	403	22.99	9.625		
Bağımlı Kişilik	Lise	79	18.87	11.349		
	Ön lisans	40	19.63	9.842	.291	.832
	Lisans	240	18.28	10.479		
	Lisansüstü/Doktora	44	17.80	8.552		
	Toplam	403	18.48	10.379		

	Lise	79	27.78	13.384		
Pasif Agresif	Ön lisans	40	28.40	10.240	.588	.623
Kişilik	Lisans	240	26.60	9.668		
	Lisansüstü/Doktora	44	26.14	9.792		
	Toplam	403	26.96	10.548		
	Lise	79	28.62	13.109		
Obsesif	Ön lisans	40	27.85	10.487	.207	.892
Kompulsif	Lisans	240	29.12	9.836		
Kişilik	Lisansüstü/Doktora	44	28.34	11.217		
	Toplam	403	28.81	10.732		
	Lise	79	22.51	11.514		
Antisosyal	Ön lisans	40	21.45	10.059	8.924	.000***
Kişilik	Lisans	240	17.86	9.276		
	Lisansüstü/Doktora	44	14.18	7.821		
	Toplam	403	18.72	9.975		
	Lise	79	21.59	12.978		
Narsistik	Ön lisans	40	22.33	10.598	4.683	.003***
Kişilik	Lisans	240	18.93	9.848		
	Lisansüstü/Doktora	44	15.16	9.450		
	Toplam	403	19.37	10.709		
	Lise	79	20.73	11.231		
Histriyonik	Ön lisans	40	21.03	10.519	2.850	.037*
Kişilik	Lisans	240	19.00	8.988		
	Lisansüstü/Doktora	44	16.00	8.243		
	Toplam	403	19.21	9.615		
	Lise	79	29.70	12.545		
Şizoid Kişilik	Ön lisans	40	28.13	10.442	3.238	.022*
	Lisans	240	27.31	8.454		
	Lisansüstü/Doktora	44	24.18	8.250		
	Toplam	403	27.52	9.648		
Paranoid	Lise	79	26.89	13.472		
Kişilik	Ön lisans	40	27.05	11.871	5.854	.001**

Lisans	240	22.67	11.703
Lisansüstü/Doktora	44	18.73	11.974
Toplam	403	23.50	12.331

***p<.001, **p<.01, *p<.05

Tablo 15'te de kişilik boyutlarından çekingen kişilik ($F[4, 398] = 4.705, p = .003$), antisosyal kişilik ($F[4, 398] = 8.924, p < .001$), narsistik kişilik ($F[4, 398] = 4.683, p = .003$), histriyonik kişilik ($F[4, 398] = 2.850, p = .037$), şizoid kişilik ($F[4, 398] = 3.328, p = .022$) ve paranoid kişiliğin ($F[4, 398] = 5.854, p = .001$) anlamlı farklılaşma gösterdiği tespit edilmiştir. Uygulanan Bonferroni ikili karşılaştırmaları sonucunda lise ($p < .001$) ve ön lisans ($p < .001$) mezunlarının lisans mezunlarından daha çekingen; lise ve ön lisans mezunlarının lisans mezunlarından ($p = .013$) daha çekingen, ayrıca lise grubunun ön lisans grubundan daha antisosyal ($p < .001$); lisansüstünün lise ve önlisansdan daha az narsistik ($p = .022$), lisenin lisansüstünden daha histriyonik ($p = .014$), şizoid ($p = .010$) ve paranoid ($p = .001$); son olarak ön lisansın lisansüstünden daha paranoid ($p < .001$) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 16. Katılımcıların medeni durum değişkeni bakımından yalnızlık puanlarının karşılaştırılması

Değişkenler	Medeni durum	N	$\bar{X}$	Ss	F	p
Romantik Yalnızlık	Bekar	192	40.73	5.850	82.543	.000***
	Evli	124	34.62	6.272		
	Flört - Sevgili ilişkisi	87	31.98	4.956		
	Toplam	403	36.96	6.885		
Ailevi Yalnızlık	Bekar	192	15.93	7.737	5.863	.003**
	Evli	124	13.51	7.125		
	Flört - Sevgili ilişkisi	87	16.74	7.306		
	Toplam	403	15.36	7.551		
Sosyal Yalnızlık	Bekar	192	15.41	7.324	.460	.631
	Evli	124	14.83	7.790		

	Flört - Sevgili ilişkisi	87	14.56	7.427		
	Toplam	403	15.05	7.482		
	Bekar	192	72.07	13.756		
	Evli	124	62.96	16.633	17.977	.000***
Genel Yalnızlık	Flört - Sevgili ilişkisi	87	63.28	15.298		
	Toplam	403	67.37	15.647		

***p<.001, **p<.01, *p<.05

Tablo 16 incelendiğinde yalnızca sosyal yalnızlığın medeni duruma göre anlamlı farklılaşma göstermediği ($F[3, 399] = .460, p = .631$) saptanmıştır. Yapılan Bonferroni analizi sonucunda bekarların evli ve ilişkisi olan gruptan ($p < .001$); ayrıca boşanmışların da ilişkisi olan gruptan daha fazla romantik yalnızlık çektiği ($p < .001$) saptanmıştır. Bekarlar ($p = .038$) ve ilişkisi olanlar ($p = .013$) ise evlilerden daha fazla ailevi yalnızlık göstermektedir. Genel yalnızlıkta ise bekarlar, evli ($p < .001$) ve ilişkisi olanlardan ($p < .001$) daha yüksek puanlar almıştır.

Tablo 17. Katılımcıların medeni durum değişkeni bakımından kişilik inançları puanlarının karşılaştırılması

Değişkenler	Medeni durum	N	$\bar{X}$	S	F	p
Çekingen Kişilik	Bekar	192	23.80	9.422		
	Evli	124	20.90	8.720	4.352	.013*
	Flört - Sevgili ilişkisi	87	24.18	10.857		
	Toplam	403	22.99	9.625		
	Bekar	192	18.68	10.963		
Bağımlı Kişilik	Evli	124	17.10	8.918	2.094	.125
	Flört - Sevgili ilişkisi	87	20.01	10.848		
	Toplam	403	18.48	10.379		

	Bekar	192	27.37	10.833		
	Evli	124	25.60	10.413	1.618	.200
Pasif Agresif Kişilik	Flört - Sevgili ilişkisi	87	28.01	10.006		
	Toplam	403	26.96	10.548		
	Bekar	192	29.02	10.807		
Obsesif Kompulsif Kişilik	Evli	124	27.89	10.795	.764	.466
	Flört - Sevgili ilişkisi	87	29.66	10.499		
	Toplam	403	28.81	10.732		
	Bekar	192	20.15	9.971		
Antisosyal Kişilik	Evli	124	14.46	8.173	18.559	.000***
	Flört - Sevgili ilişkisi	87	21.67	10.452		
	Toplam	403	18.72	9.975		
	Bekar	192	20.96	10.780		
	Evli	124	15.62	9.552	11.604	.000***
Narsistik Kişilik	Flört - Sevgili ilişkisi	87	21.23	10.867		
	Toplam	403	19.37	10.709		
	Bekar	192	20.63	9.760		
	Evli	124	15.75	8.076	12.311	.000***
Histriyonik Kişilik	Flört - Sevgili ilişkisi	87	21.02	10.111		
	Toplam	403	19.21	9.615		
	Bekar	192	29.01	10.505		
	Evli	124	25.31	8.687	5.651	.004***
Şizoid Kişilik	Flört - Sevgili ilişkisi	87	27.38	8.377		
	Toplam	403	27.52	9.648		
Paranoid Kişilik	Bekar	192	25.16	12.287		
	Evli	124	19.68	12.071	8.957	.000***

Flört - Sevgili ilişkisi	87	25.30	11.687
Toplam	403	23.50	12.331

***p<.001, **p<.01, *p<.05

Tablo 17’de bağımlı, pasif agresif ve obsesif kompulsif kişiliklerin medeni durumdan etkilenmediği görülmektedir, $p > .05$. Öte yandan çekingen ($F[3, 399] = 4.352, p = .013$), antisosyal ($F[3, 399] = 18.559, p < .001$), narsistik ($F[3, 399] = 11.604, p < .001$), histriyonik ($F[3, 399] = 12.311, p < .001$), şizoid ($F[3, 399] = 5.651, p = .004$) ve paranoid ($F[3, 399] = 8.957, p < .001$) kişilik medeni duruma göre değişim göstermektedir. Bonferroni karşılaştırmalarına göre bekarlar evlilerden ($p = .005$) daha çekingendir. Antisosyal kişilik incelendiğinde bekarların evlilerden ($p < .001$), ilişkisi olanlarınsa boşanmışlardan ($p = .029$) daha yüksek puanlar aldığı gözlenmektedir. Bekarların ($p < .001$) ve ilişkisi olanların ($p = .001$) evlilerden daha narsistik olduğu saptanmıştır. Bekarlar evlilerden ($p = .002$) daha şizoid ve bekarlar ($p < .001$) ile ilişkisi olanlar ($p = .007$) evlilerden daha paranoid kişilik inançları sergilemektedir.

Tablo 18. Katılımcıların kiminle yaşıyor olduğu değişkeni bakımından yalnızlık puanlarının karşılaştırılması

Değişkenler	Kiminle Yaşıyor	N	$\bar{X}$	S	F	p
Romantik Yalnızlık	Aile	176	38.21	6.940	9.798	.000***
	Eş ve çocuklar	100	35.82	6.497		
	Eş/Partner	35	31.20	4.886		
	Ev arkadaşı/yurt	69	38.39	6.667		
	Yalnız	23	36.83	6.408		
	Toplam	403	36.96	6.885		
Ailevi Yalnızlık	Aile	176	16.66	7.824		

Sosyal Yalnızlık	Eş ve çocuklar	100	13.65	7.047		
	Eş/Partner	35	14.51	8.389	3.269	.012*
	Ev arkadaşı/yurt	69	14.43	6.520		
	Yalnız	23	16.91	7.621		
	Toplam	403	15.36	7.551		
	Aile	176	14.89	7.332		
	Eş ve çocuklar	100	15.46	7.927		
	Eş/Partner	35	12.00	6.399	2.016	.092
	Ev arkadaşı/yurt	69	15.93	7.281		
	Yalnız	23	16.48	8.067		
Genel Yalnızlık	Toplam	403	15.05	7.482		
	Aile	176	69.76	14.920		
	Eş ve çocuklar	100	64.93	16.291		
	Eş/Partner	35	57.71	15.629	5.532	.000***
	Ev arkadaşı/yurt	69	68.75	13.689		
	Yalnız	23	70.22	17.779		
	Toplam	403	67.37	15.647		

***p<.001, **p<.01, *p<.05

Tablo 18’de yalnızca sosyal yalnızlığın ($p = .092$) kiminle yaşandığına göre değişim göstermediği görülmektedir. Romantik ($F[3, 398] = 9.798, p < .001$), ailevi ($F[3, 398] = 3.269, p = .12$) ve genel ($F[3, 398] = 5.532, p < .001$) yalnızlık ise kiminle yaşandığına göre değişmektedir. İkili karşılaştırmalara göre ailesiyle (anne-baba) yaşayanlar eş-çocuklarla ($p_{romantik} = .040, p_{ailevi} = .014$) ve eş-partnerle ($p_{romantik} < .001, p_{ailevi} < .001$) yaşayanlardan daha fazla romantik ve ailevi yalnızlık ifade etmiştir. Genel yalnızlık puanları incelendiğinde ise partneri ile yaşayanların ailesi ile

yaşayanlardan ($p < .001$), ev arkadaşı/yurtta yaşayanlardan ($p = .001$) ve yalnız ($p < .001$) yaşayanlardan daha az yalnızlık gösterdikleri saptanmıştır.

Tablo 19. Katılımcıların kiminle yaşıyor olduğu değişkeni bakımından kişilik inançları puanlarının karşılaştırılması

Değişkenler	Kiminle Yaşıyor	N	$\bar{X}$	S	F	p
Çekingen Kişilik	Aile	176	23.98	10.107	2.894	.022*
	Eş ve çocuklar	100	20.75	9.322		
	Eş/Partner	35	20.86	7.232		
	Ev arkadaşı/yurt	69	24.77	9.462		
	Yalnız	23	23.00	9.155		
	Toplam	403	22.99	9.625		
	Aile	176	18.56	11.117		
Bağımlı Kişilik	Eş ve çocuklar	100	16.83	9.358	1.685	.153
	Eş/Partner	35	17.43	7.297		
	Ev arkadaşı/yurt	69	20.83	10.602		
	Yalnız	23	19.61	11.353		
	Toplam	403	18.48	10.379		
	Aile	176	27.26	11.504		
	Eş ve çocuklar	100	24.91	10.782		
Pasif Agresif Kişilik	Eş/Partner	35	27.51	9.584	1.479	.208
	Ev arkadaşı/yurt	69	28.64	8.993		
	Yalnız	23	27.74	5.948		
	Toplam	403	26.96	10.548		
	Aile	176	28.41	11.467		

Obsesif Kompulsif Kişilik	Eş ve çocuklar	100	26.95	10.744	1.969	.099
	Eş/Partner	35	30.66	11.112		
	Ev arkadaşı/yurt	69	30.68	9.142		
	Yalnız	23	31.48	7.006		
	Toplam	403	28.81	10.732		
	Aile	176	20.88	10.497		
Antisosyal Kişilik	Eş ve çocuklar	100	13.91	8.311	11.340	.000***
	Eş/Partner	35	15.91	7.386		
	Ev arkadaşı/yurt	69	21.84	9.830		
	Yalnız	23	18.09	7.856		
	Toplam	403	18.72	9.975		
	Aile	176	21.12	11.272		
Narsistik Kişilik	Eş ve çocuklar	100	14.83	9.501	8.067	.000***
	Eş/Partner	35	17.20	8.976		
	Ev arkadaşı/yurt	69	22.54	10.046		
	Yalnız	23	19.61	9.218		
	Toplam	403	19.37	10.709		
	Aile	176	20.10	9.957		
Histriyonik Kişilik	Eş ve çocuklar	100	15.12	8.576	8.897	.000***
	Eş/Partner	35	17.37	6.603		
	Ev arkadaşı/yurt	69	22.96	8.360		
	Yalnız	23	21.78	12.150		
	Toplam	403	19.21	9.615		
	Aile	176	28.74	10.781		
Şizoid Kişilik	Aile	176	28.74	10.781		

Paranoid Kişilik	Eş ve çocuklar	100	24.66	9.089		
	Eş/Partner	35	26.63	8.342	3.445	.009**
	Ev arkadaşı/yurt	69	28.96	7.822		
	Yalnız	23	27.61	7.146		
	Toplam	403	27.52	9.648		
	Aile	176	24.88	12.408		
	Eş ve çocuklar	100	18.88	12.568		
	Eş/Partner	35	20.74	9.906	7.637	.000***
	Ev arkadaşı/yurt	69	28.33	10.518		
	Yalnız	23	22.78	12.303		
	Toplam	403	23.50	12.331		

***p<.001, **p<.01, *p<.05

Tablo 19’da bağımlı, pasif agresif ve obsesif kompulsif puanlarının yaşanan kişiden etkilenmediği görülmektedir, $p > .05$. Öte yandan çekingen ($F[3, 398] = 4.352, p = .013$), antisosyal ($F[3, 398] = 18.559, p < .001$), narsistik ($F[3, 398] = 11.604, p < .001$), histriyonik ($F[3, 398] = 12.311, p < .001$), şizoid ($F[3, 398] = 5.651, p = .004$) ve paranoid ($F[3, 398] = 8.957, p < .001$) kişilik kiminle yaşandığına göre değişim göstermektedir. İkili karşılaştırmalarda çekingen kişiliğe dair de bir fark bulunamamıştır. Ailesi ile yaşayanlar ($p < .001$), partner ($p < .001$) ya da eş-çocuk ($p < .001$) ile yaşayanlardan daha antisosyaldir. Benzer şekilde ailesi ile yaşayanların eş ve çocukları ($p < .001$) ile yaşayanlardan daha yüksek narsistik özellik gösterdiği tespit edilmiştir. Eş ve çocukları ile yaşayanların histriyoniklik puanları ailesi ($p < .001$) ile, ev arkadaşı (/yurt) ($p < .001$) ile ve yalnız başına ($p < .001$) yaşayanlardan daha düşüktür. Son olarak eş ve çocukları ile yaşayanların paraonidlik ve şizoidlik puanlarının da aile ile yaşayanlardan ve ev arkadaşı ile ya da yurttan yaşayanlardan düşük olduğu saptanmıştır, $p < .001$.

Tablo 20. Katılımcıların çalışma durumu değişkeni bakımından yalnızlık puanlarının

karşılaştırılması

Değişkenler	Çalışma Durumu	N	$\bar{X}$	S	F	p
Romantik Yalnızlık	Evet	150	34.64	6.808	17.140	.000***
	Hayır	126	37.40	6.383		
	Üniversite öğrencisiyim	127	39.26	6.637		
	Toplam	403	36.96	6.885		
Ailevi Yalnızlık	Evet	150	14.43	7.696	6.122	.002**
	Hayır	126	17.29	7.534		
	Üniversite öğrencisiyim	127	14.54	7.082		
	Toplam	403	15.36	7.551		
Sosyal Yalnızlık	Evet	150	13.99	7.485	3.690	.026*
	Hayır	126	16.42	7.434		
	Üniversite öğrencisiyim	127	14.94	7.368		
	Toplam	403	15.05	7.482		
Genel Yalnızlık	Evet	150	63.06	16.473	10.234	.000***
	Hayır	126	71.11	15.181		
	Üniversite öğrencisiyim	127	68.75	13.912		
	Toplam	403	67.37	15.647		

***p<.001, **p<.01, *p<.05 *p<0.05

Tablo 20’de romantik ($F[3, 399] = 17.140, p < .001$), ailevi ($F[3, 399] = 6.122, p = .002$), sosyal ($F[3, 399] = 3.690, p = .026$) yalnızlık boyutlarının ve genel ($F[3, 399] = 10.234, p < .001$) yalnızlığın düzenli işten etkilendiği tespit edilmiştir. Düzenli işi olanların öğrenci ($p_{romantik} = .002, p_{genel} < .001$) ve çalışmayanlardan ($p_{romantik} < .001, p_{genel} = .007$) daha yüksek romantik ve genel yalnızlık gösterdikleri bulunmuştur. Ailevi ve sosyal yalnızlıkta ise çalışanlar çalışmayanlardan ($p_{ailevi} = .005, p_{sosyal} = .021$)daha yüksek puan elde etmişlerdir.

Tablo 21. Katılımcıların çalışma durumu değişkeni bakımından kişilik inançları puanlarının karşılaştırılması

Değişkenler	Çalışma Durumu	N	$\bar{X}$	S	F	sd	p
Çekingen Kişilik	Evet	150	20.41	9.453			
	Hayır	126	23.65	9.884	9.982	2/400	.000***
	Üniversite öğrencisiyim	127	25.37	8.884			
	Toplam	403	22.99	9.625			
	Evet	150	17.15	10.727			
Bağımlı Kişilik	Hayır	126	18.04	10.059	3.780	2/400	.024*
	Üniversite öğrencisiyim	127	20.49	10.044			
	Toplam	403	18.48	10.379			
	Evet	150	25.92	11.416			
	Hayır	126	26.62	11.302	2.225	2/400	.109
Pasif Agresif Kişilik	Üniversite öğrencisiyim	127	28.54	8.380			
	Toplam	403	26.96	10.548			
	Evet	150	28.61	11.153			
	Hayır	126	27.52	11.606	2.232	2/400	.109
	Üniversite öğrencisiyim	127	30.33	9.092			
Obsesif Kompulsif Kişilik	Toplam	403	28.81	10.732			
	Evet	150	15.23	8.352			
	Hayır	126	20.71	11.262	15.784	2/400	.000***
	Üniversite öğrencisiyim	127	20.89	9.268			
	Toplam	403	18.72	9.975			
Antisosyal Kişilik	Evet	150	16.83	10.287			
	Hayır	126	20.53	11.351	7.110	2/400	.001**

Narsistik	Üniversite	127	21.24	10.019				
Kişilik	öğrencisiyim							
	Toplam	403	19.37	10.709				
	Evet	150	16.89	8.670				
	Hayır	126	19.83	10.932	8.045	2/400	.000***	
Histriyonik	Üniversite	127	21.35	8.723				
Kişilik	öğrencisiyim							
	Toplam	403	19.21	9.615				
	Evet	150	26.50	9.270				
	Hayır	126	28.01	11.162	1.352	2/400	.260	
Şizoid	Üniversite	127	28.24	8.354				
Kişilik	öğrencisiyim							
	Toplam	403	27.52	9.648				
	Evet	150	20.15	12.454				
Paranoid	Hayır	126	24.39	12.993	10.251	2/400	.000***	
Kişilik	Üniversite	127	26.57	10.516				
	öğrencisiyim							
	Toplam	403	23.50	12.331				

***p<.001, **p<.01, *p<.05

Tablo 21’de gösterildiği üzere pasif agresif, obsesif kompulsif ve şizoid kişilik özellikleri iş durumundan etkilenmemektedir, $p > .05$. Çekingen ($F[3, 399] = 9.982, p < .001$), antisosyal ($F[3, 399] = 15.784, p < .001$), narsistik ($F[3, 399] = 7.110, p = .001$), histriyonik ($F[3, 399] = 8.045, p < .001$) ve paranoid ($F[3, 399] = 10.251, p < .001$) kişilik özellikleri bakımından düzenli işi olanların diğerlerinden yüksek puanlar gösterdikleri saptanmıştır, $.020 < p_{bonferroni} < .001$. Bağımlı kişilikte ($F[3, 399] = 3.780, p = .024$) ise düzenli işi olanlar sadece üniversite öğrencilerinden anlamlı derecede yüksek puanlar elde etmiştir, $.037 < p_{bonferroni} < .001$.

Tablo 22. Katılımcıların psikiyatrik tanı değişkeni bakımından yalnızlık puanlarının karşılaştırılması

Değişkenler	Psikiyatrik tanı	N	$\bar{X}$	S	t	p
Romantik Yalnızlık	Evet	32	35.25	6.391	-1.467	.143
	Hayır	371	37.11	6.914		
Ailevi Yalnızlık	Evet	32	15.69	6.373	.256	.798
	Hayır	371	15.33	7.651		
Sosyal Yalnızlık	Evet	32	15.38	7.807	.256	.798
	Hayır	371	15.02	7.464		
Genel Yalnızlık	Evet	32	66.31	15.268	-.398	.691
	Hayır	371	67.46	15.696		

***p<.001, **p<.01, *p<.05

Yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda gruplar dengesiz olmasına rağmen Levene testine göre varyans homojenliği sağlanmıştır, $p > .05$. Buna göre tanı alan ya da almayan katılımcıların yalnızlık puanları arasında farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir, $p > .05$.

Tablo 23. Katılımcıların psikiyatrik tanı değişkeni bakımından kişilik alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Değişkenler	Psikiyatrik tanı	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Çekingen Kişilik	Evet	32	26.59	10.619	2.220	.027*
	Hayır	371	22.68	9.486		
Bağımlı Kişilik	Evet	32	23.31	9.657	2.768	.006**
	Hayır	371	18.06	10.346		
Pasif Agresif Kişilik	Evet	32	31.69	10.687	2.661	.008**
	Hayır	371	26.56	10.450		
Obsesif Kompulsif Kişilik	Evet	32	29.94	10.898	.620	.536
	Hayır	371	28.71	10.727		
Antisosyal Kişilik	Evet	32	19.25	10.589	.310	.757
	Hayır	371	18.68	9.934		
Narsistik Kişilik	Evet	32	18.88	10.019	-.275	.784

	Hayır	371	19.42	10.778		
Histriyonik Kişilik	Evet	32	23.00	8.565	2.336	.020*
	Hayır	371	18.88	9.641		
Şizoid Kişilik	Evet	32	27.69	9.911	.103	.918
	Hayır	371	27.50	9.639		
Paranoid Kişilik	Evet	32	24.19	13.846	.328	.743
	Hayır	371	23.44	12.211		

***p<.001, **p<.01, *p<.05

Yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda gruplar dengesiz olmasına rağmen Levene testine göre varyans homojenliği kişilik boyutları için de sağlanmıştır, $p > .05$. Tanı alanlar çekingenlik ($t[401] = 2.220$, $p = .027$), bağımlılık ($t[401] = 2.768$, $p = .006$), pasif agresiflik ($t[401] = 2.661$, $p = .008$) ve histriyoniklik ($t[401] = 2.336$, $p = .020$) bakımından almayanlar yüksek puan göstermektedir.

Tablo 24. Katılımcıların tercih ettiği sosyal medya uygulaması değişkeni bakımından yalnızlık alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Değişkenler	Tercih edilen	N	$\bar{X}$	S	F	p
	sosyal medya uygulaması					
Romantik Yalnızlık	Diğer	30	37.70	6.444		
	Instagram	244	36.45	6.975	3.462	.016*
	Twitter	61	36.08	6.517		
	Youtube	68	39.25	6.688		
	Toplam	403	36.96	6.885		
Ailevi Yalnızlık	Diğer	30	14.73	7.634		
	Instagram	244	14.91	7.857		
	Twitter	61	15.95	7.383	1.199	.310
	Youtube	68	16.71	6.411		

Sosyal Yalnızlık	Toplam	403	15.36	7.551	3.695	.012*
	Diğer	30	16.33	7.327		
	Instagram	244	14.36	7.375		
	Twitter	61	14.39	7.165		
	Youtube	68	17.53	7.768		
Genel Yalnızlık	Toplam	403	15.05	7.482	4.632	.003**
	Diğer	30	68.77	16.517		
	Instagram	244	65.73	16.028		
	Twitter	61	66.43	14.915		
	Youtube	68	73.49	13.056		
	Toplam	403	67.37	15.647		

***p<.001, **p<.01, *p<.05

Sosyal medyaya platformuna göre yalnızca ailevi yalnızlığın değişmediği ($p = .310$); romantik yalnızlık ($F[3, 399] = 3.462, p = .016$), sosyal yalnızlık ($F[3, 399] = 3.695, p = .012$) ve genel yalnızlığın ($F[3, 399] = 4.632, p = .003$) anlamlı farklılaşma gösterdiği Tablo 23'te görülmektedir. Bonferroni karşılaştırmalarına göre Youtube kullananlar Instagram kullananlarda daha fazla romantik ($p = .012$), sosyal ($p = .018$) ve genel ($p = .002$) yalnızlık çekmektedir.

Tablo 25. Katılımcıların tercih ettiği sosyal medya uygulaması değişkeni bakımından kişilik alt boyut puanlarının karşılaştırılması

	Tercih edilen sosyal medya uygulaması	N	$\bar{X}$	Ss	F	p
Çekingen Kişilik	Diğer	30	20.57	8.701	1.588	.192
	Instagram	244	22.82	9.718		
	Twitter	61	22.70	9.564		
	Youtube	68	24.91	9.596		
	Toplam	403	22.99	9.625		
Bağımlı Kişilik	Diğer	30	17.03	8.215		
	Instagram	244	18.80	10.733		

	Twitter	61	17.84	9.209	.349	.790
	Youtube	68	18.54	11.032		
	Toplam	403	18.48	10.379		
	Diğer	30	22.47	9.398		
Pasif Agresif	Instagram	244	27.06	11.222		
Kişilik	Twitter	61	28.18	8.838	2.173	.091
	Youtube	68	27.50	9.585		
	Toplam	403	26.96	10.548		
	Diğer	30	26.20	9.208		
Obsesif	Instagram	244	29.08	11.096		
Kompulsif	Twitter	61	29.92	9.788	.994	.395
Kişilik	Youtube	68	27.99	10.808		
	Toplam	403	28.81	10.732		
	Diğer	30	16.87	9.540		
Antisosyal	Instagram	244	19.62	10.199		
Kişilik	Twitter	61	15.43	7.828	3.356	.019*
	Youtube	68	19.29	10.524		
	Toplam	403	18.72	9.975		
	Diğer	30	16.33	10.810		
Narsistik Kişilik	Instagram	244	20.44	10.554		
	Twitter	61	16.43	10.113	3.214	.023*
	Youtube	68	19.53	11.212		
	Toplam	403	19.37	10.709		
	Diğer	30	15.07	7.904		
Histriyonik	Instagram	244	19.96	9.609		
Kişilik	Twitter	61	18.05	9.086	2.689	.046
	Youtube	68	19.40	10.385		
	Toplam	403	19.21	9.615		
	Diğer	30	25.57	10.088		
Şizoid Kişilik	Instagram	244	27.36	9.782		
	Twitter	61	27.89	7.872	.762	.516
	Youtube	68	28.63	10.429		

	Toplam	403	27.52	9.648		
	Diğer	30	19.20	9.510		
	Instagram	244	23.98	12.843		
Paranoid Kişilik	Twitter	61	22.49	11.241	1.660	.175
	Youtube	68	24.59	12.271		
	Toplam	403	23.50	12.331		

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

Tablo 25'te yer alan kişilik özellikleri incelendiğinde ise yalnızca narsistik ($F[3, 399] = 3.356$, $p = .023$), antisosyal ($F[3, 399] = 3.356$, $p = .019$) ve histriyonik ($F[3, 399] = 2.689$, $p = .046$) kişiliğin sosyal medya platformlarına göre değişim gösterdiği bulunmuştur. İkili karşılaştırmalara göre Instagram kullanıcıları Twitter kullanıcılarına göre hem daha antisosyal ($p = .019$) hem de narsistik ($p = .041$) kişilik inançları göstermektedir. Ancak ikili karşılaştırma düzeyinde histriyonik kişiliğe ait bir farklılaşma tespit edilememiştir.

4.4. Sosyal Medya Kullanım Amaçlarındaki Farklılaşmaların İncelenmesi

Tablo 26. Katılımcıların cinsiyeti bakımından sosyal medya kullanım amacı alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Değişkenler	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	t	p
İletişim	Erkek	119	2.98	1.235	-1.845	.066
	Kadın	284	3.23	1.188		
Eğlence	Erkek	119	3.42	1.285	-1.936	.054
	Kadın	284	3.68	1.177		
Boş zamanı değerlendirme	Erkek	119	3.45	1.240	-.789	.430
	Kadın	284	3.56	1.168		
Müzik dinleme	Erkek	119	2.71	1.379	-2.085	.038*
	Kadın	284	3.03	1.379		

Mesaj	Erkek	119	3.25	1.367	-1.439	.151
göndermek ve almak	Kadın	284	3.45	1.219		
İnsanları tanımak	Erkek	119	2.42	1.375	1.689	.092
	Kadın	284	2.20	1.132		
Gündemi takip etmek	Erkek	119	3.87	1.246	.482	.630
	Kadın	284	3.81	1.107		
Bilgi paylaşımı	Erkek	119	2.57	1.406	-1.846	.066
	Kadın	284	2.84	1.287		
Kişi ve organizasyonlara ulaşmak	Erkek	119	2.87	1.334	-1.889	.060
	Kadın	284	3.13	1.238		
Fikir alışverişinde bulunmak	Erkek	119	2.68	1.396	-1.669	.096
	Kadın	284	2.92	1.297		
Bilgiye erişmek	Erkek	119	3.71	1.196	-1.000	.318
	Kadın	284	3.83	1.170		

***p<.001, **p<.01, *p<.05

Sosyal medya kullanım amaçlarından yalnızca müzik dinlemenin cinsiyete göre anlamlı farklılaştığı ($t[401] = -2.085, p = .038$) ve kadınların erkeklerden daha fazla müzik dinlemek amacıyla sosyal medyayı kullandığı tespit edilmiştir.

Yaş gruplarına göre sosyal medya amaçlarının karşılaştırıldığı Tablo 27'ye göre iletişim ($F[3, 398] = 4.813, p = .003$), eğlence ($F[3, 398] = 5.043, p = .002$), boş zaman değerlendirme ($F[3, 398] = 5.870, p = .001$), müzik dinleme ($F[3, 398] = 11.270, p < .001$), mesaj gönderme ($F[3, 398] = 6.543, p < .001$), insanları tanıma ($F[3, 398] = 4.338, p = .005$) ve bilgi paylaşımı ($F[3, 398] = 4.344, p = .005$) amaçları anlamlı farklılaşma göstermektedir. Bonferroni kili karşılaştırmalarına göre 35-44 yaş aralığı, 18-24 ($p = .003$) ve 25-34'ten ($p = .017$) daha az iletişim için sosyal medya kullanmaktadır. Eğlence kullanımı ise 25-34 grubunda 55 ve üzeri grubundan ($p = .025$) daha fazladır. Boş zaman değerlendirmedeki anlamlı farklılık ise 25-34 aralığının hem 35-44 ($p = .009$) hem de 45-54'ten ($p =$

.039) daha yüksek olması yönündedir. Örneklemede yer alan 18-24 yaş arası grup herkesten daha fazla müzik dinlemek için platformları kullanmaktadır, $.031 < p < .001$. Hem 18-24 ($p < .001$) hem de 25-34 ($p = .027$) yaş grupları 35-44 grubundan daha fazla mesaj göndermek için sosyal medya kullanmaktadır. 35-44 yaş grubu 18-24'e göre daha fazla insanları ($p = .029$) tanımak için sosyal medyaya girmektedir. Son olarak 35-44 yaş grubu 18-24 ($p = .015$), 25-34 ($p = .020$), 45-54 ($p = .002$) yaş gruplarından daha çok bilgi paylaşımı için sosyal medyadadır.

Tablo 27. Yaş grubu değişkeni bakımından sosyal medya kullanım amaçlarının karşılaştırılmasına yönelik tek yönlü ANOVA bulguları

Değişkenler	Yaş grubu	N	$\bar{X}$	S	F	p
İletişim	18-24	210	3.26	1.223	4.813	.003**
	25-34	96	3.24	1.103		
	35-44	61	2.62	1.171		
	45-54	36	3.19	1.238		
	Toplam	403	3.15	1.206		
Eğlence	18-24	210	3.63	1.167	5.043	.002**
	25-34	96	3.89	1.075		
	35-44	61	3.34	1.353		
	45-54	36	3.08	1.381		
	Toplam	403	3.60	1.214		
Boş zamanı değerlendirme	18-24	210	3.59	1.143	5.870	.001**
	25-34	96	3.80	1.053		
	35-44	61	3.16	1.319		
	45-54	36	3.06	1.330		
	Toplam	403	3.53	1.189		
Müzik dinleme	18-24	210	3.27	1.355	11.270	.000**
	25-34	96	2.78	1.401		
	35-44	61	2.48	1.246		
	45-54	36	2.17	1.159		
	Toplam	403	2.94	1.384		

	18-24	210	3.53	1.170		
Mesaj göndermek ve almak	25-34	96	3.39	1.325	6.543	.000**
	35-44	61	2.77	1.322		
	45-54	36	3.67	1.265		
	Toplam	403	3.39	1.266		
	18-24	210	2.46	1.257		
İnsanları tanımak	25-34	96	2.16	1.173	4.338	.005**
	35-44	61	1.93	1.014		
	45-54	36	1.97	1.183		
	Toplam	403	2.26	1.212		
	18-24	210	3.73	1.161		
Gündemi takip etmek	25-34	96	4.01	1.071	2.430	.065
	35-44	61	4.03	1.169		
	45-54	36	3.61	1.178		
	Toplam	403	3.83	1.149		
	18-24	210	2.84	1.317		
Bilgi paylaşımı	25-34	96	2.80	1.311	4.344	.005**
	35-44	61	2.23	1.175		
	45-54	36	3.08	1.481		
	Toplam	403	2.76	1.327		
	18-24	210	2.96	1.227		
Kişi ve organizasyonlara ulaşmak	25-34	96	3.29	1.239	1.768	.153
	35-44	61	2.93	1.302		
	45-54	36	3.14	1.496		
	Toplam	403	3.05	1.271		
	18-24	210	2.85	1.284		
Fikir alışverişinde bulunmak	25-34	96	2.85	1.314	2.308	.076
	35-44	61	2.57	1.396		
	45-54	36	3.31	1.451		
	Toplam	403	2.85	1.330		
	18-24	210	3.78	1.112		
Bilgiye erişmek	25-34	96	3.75	1.223	.305	.822

35-44	61	3.85	1.302
45-54	36	3.94	1.241
Toplam	403	3.80	1.177

***p<.001, **p<.01, *p<.05

Tablo 28. Sosyal medyada geçirilen süre değişkeni bakımından sosyal medya kullanım amaçlarının karşılaştırılmasına yönelik Kruskal Wallis bulguları

Değişkenler	Sosyal medyada geçirilen süre	N	Ortalama Sıra	H	p
İletişim	1 saatten az	58	126.06	9.945	.019*
	1-3 saat	111	163.05		
	4-6 saat	94	165.32		
	7 saat ve üzeri	53	172.38		
	Toplam	316			
Eğlence	1 saatten az	58	112.08	20.620	.000***
	1-3 saat	111	163.58		
	4-6 saat	94	170.45		
	7 saat ve üzeri	53	177.48		
	Toplam	316			
Boş zamanı değerlendirme	1 saatten az	58	111.76	23.461	.000***
	1-3 saat	111	162.22		
	4-6 saat	94	165.70		
	7 saat ve üzeri	53	189.10		
	Toplam	316			
Müzik dinleme	1 saatten az	58	140.13	10.536	.015*
	1-3 saat	111	158.17		
	4-6 saat	94	151.31		
	7 saat ve üzeri	53	192.06		
	Toplam	316			
Mesaj göndermek ve almak	1 saatten az	58	136.13	6.161	.104
	1-3 saat	111	161.83		
	4-6 saat	94	157.85		

	7 saat ve üzeri	53	177.16		
	Toplam	316			
	1 saatten az	58	113.53		
	1-3 saat	111	158.23	21.430	.000***
İnsanları tanımak	4-6 saat	94	175.48		
	7 saat ve üzeri	53	178.17		
	Toplam	316			
	1 saatten az	58	158.19		
	1-3 saat	111	157.42	1.767	.622
Gündemi takip etmek	4-6 saat	94	152.31		
	7 saat ve üzeri	53	172.08		
	Toplam	316			
	1 saatten az	58	156.11		
	1-3 saat	111	155.03	5.090	.165
Bilgi paylaşımı	4-6 saat	94	150.22		
	7 saat ve üzeri	53	183.08		
	Toplam	316			
	1 saatten az	58	143.88		
Kişi ve	1-3 saat	111	156.71	2.570	.463
organizasyonlara	4-6 saat	94	166.41		
ulaşmak	7 saat ve üzeri	53	164.21		
	Toplam	316			
	1 saatten az	58	136.64		
	1-3 saat	111	165.53	4.434	.218
Fikir alışverişinde	4-6 saat	94	160.43		
bulunmak	7 saat ve üzeri	53	164.28		
	Toplam	316			
	1 saatten az	58	158.72		
	1-3 saat	111	156.20	2.088	.554
Bilgiye erişmek	4-6 saat	94	152.57		
	7 saat ve üzeri	53	173.58		
	Toplam	316			

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

Sosyal medyada geçirilen süre ile ilişkili olarak varyans homojenliği ve normallik varsayımı sağlanamadığı için Kruskal-Wallis Analizi yapılmıştır. Sosyal medyayı iletişim ($H[3] = 9.945$, $p = .019$), eğlence ($H[3] = 20.630$, $p < .001$), boş zamanı değerlendirme ($H[3] = 23.641$, $p < .001$), müzik dinleme ($H[3] = 10.536$, $p = .015$) ve insanları tanıma ($H[3] = 21.430$, $p < .001$) amacıyla kullanmanın sosyal medyada geçirilen süreye göre değiştiği saptanmıştır. Anlamlı farkın yerini bulmak için yapılan ve Kruskal Wallis testi için geliştirilmiş DSCF ikili karşılaştırmasına göre iletişim, eğlence ve boş zaman değerlendirme boyutlarında sosyal medyada 1 saatten az kalanlar 7 saat ve üzerine göre daha düşük puanlar göstermektedir, hepsi için $p < .001$. Müzik dinleme amacının en yüksek olduğu grup 7 saat ve üzeri sosyal medyada kalanlar iken diğer gruplar arasında farklılaşma görülmemektedir, $p < .001$. Sosyal medyada 7 saatten fazla kalanlar ($p_{1 \text{ saatten az}} < .001$, $p_{1-3 \text{ saat}} = .002$) ve 4-6 saat kalanlar ($p_{1 \text{ saatten az}} = .011$, $p_{1-3 \text{ saat}} = .023$) diğer 2 gruptan daha fazla insanları tanıma amacı taşımaktadır, bkz. Tablo 28.

Tablo 29. Psikiyatrik tanı değişkeni bakımından sosyal medya kullanım amaçlarının karşılaştırılmasına yönelik t-test bulguları

Değişkenler	Herhangi bir psikiyatrik tanınız var mı?	N	$\bar{X}$	S	t	p
İletişim	Evet	32	3.25	1.218	.470	.639
	Hayır	371	3.15	1.206		
Eğlence	Evet	32	4.16	.884	2.720	.007**
	Hayır	371	3.55	1.228		
Boş zamanı değerlendirme	Evet	32	3.69	1.030	.800	.424
	Hayır	371	3.51	1.202		
Müzik dinleme	Evet	32	3.16	1.347	.940	.348
	Hayır	371	2.92	1.388		
Mesaj göndermek ve almak	Evet	32	3.69	1.176	1.378	.169
	Hayır	371	3.37	1.271		

İnsanları tanımak	Evet	32	2.38	1.212	.544	.586
	Hayır	371	2.25	1.213		
Gündemi takip etmek	Evet	32	3.63	1.314	-1.059	.290
	Hayır	371	3.85	1.134		
Bilgi paylaşımı	Evet	32	2.69	1.447	-.319	.750
	Hayır	371	2.77	1.318		
Kişi ve organizasyonlara ulaşmak	Evet	32	3.09	1.228	.204	.838
	Hayır	371	3.05	1.276		
Fikir alışverişinde bulunmak	Evet	32	2.91	1.400	.244	.807
	Hayır	371	2.85	1.326		
Bilgiye erişmek	Evet	32	3.63	1.264	-.859	.391
	Hayır	371	3.81	1.170		

***p<.001, **p<.01, *p<.05

Tablo 29’da tanı alma durumuna göre sosyal medya kullanım amaçlarının nasıl değiştiği incelendiğinde yalnızca eğlence amacıyla bir farklılaşma olduğu ($t[401] = 2.720, p = .007$) ve tanı alanların eğlenmek için sosyal medyayı daha çok kullandığı görülmüştür.

Son olarak Tablo 30’da görüldüğü üzere gelir gruplarına göre yalnızca mesaj gönderme ve alma amacı farklılık göstermektedir, $F(2, 400) = 4.364, p < .013$. Ancak ikili karşılaştırma için kullanılan Bonferroni testi sonucunda gruplar arası fark tespit edilememiş en küçük p değerinin .08 olduğu görülmüştür.

Tablo 30. Gelir düzeyi değişkeni bakımından sosyal medya kullanım amaçlarının karşılaştırılmasına yönelik tek yönlü ANOVA bulguları

Değişkenler	Gelir düzeyi	N	$\bar{X}$	S	F	p
İletişim	0-54000 TL	349	3.18	1.205		
	55000 - 94000	35	3.09	1.121	1.009	.366
	99000 +	19	2.79	1.357		

	Total	403	3.15	1.206		
Eğlence	0-54000 TL	349	3.57	1.215		
	55000 - 94000	35	3.80	1.158	.979	.377
	99000 +	19	3.84	1.302		
	Total	403	3.60	1.214		
Boş zamanı değerlendirme	0-54000 TL	349	3.50	1.193		
	55000 - 94000	35	3.63	1.215	.894	.410
	99000 +	19	3.84	1.068		
	Total	403	3.53	1.189		
Müzik dinleme	0-54000 TL	349	2.98	1.392		
	55000 - 94000	35	2.71	1.250	1.714	.181
	99000 +	19	2.47	1.429		
	Total	403	2.94	1.384		
Mesaj göndermek ve almak	0-54000 TL	349	3.46	1.242		
	55000 - 94000	35	2.97	1.317	4.364	.013*
	99000 +	19	2.84	1.385		
	Total	403	3.39	1.266		
İnsanları tanımak	0-54000 TL	349	2.28	1.209		
	55000 - 94000	35	2.03	1.098	.723	.486
	99000 +	19	2.32	1.455		
	Total	403	2.26	1.212		
Gündemi takip etmek	0-54000 TL	349	3.79	1.171		
	55000 - 94000	35	4.06	.998	2.316	.100
	99000 +	19	4.26	.872		
	Total	403	3.83	1.149		
Bilgi paylaşımı	0-54000 TL	349	2.78	1.320		
	55000 - 94000	35	2.66	1.305	.220	.802
	99000 +	19	2.63	1.535		
	Total	403	2.76	1.327		
	0-54000 TL	349	3.04	1.267		

Kişi ve	55000 - 94000	35	3.26	1.197	.623	.537
organizasyonlara	99000 +	19	2.89	1.487		
ulaşmak	Total	403	3.05	1.271		
	0-54000 TL	349	2.84	1.312		
Fikir alışverişinde	55000 - 94000	35	2.91	1.422	.102	.903
bulunmak	99000 +	19	2.95	1.545		
	Total	403	2.85	1.330		
	0-54000 TL	349	3.77	1.184		
Bilgiye erişmek	55000 - 94000	35	3.97	1.200	.772	.463
	99000 +	19	4.00	1.000		
	Total	403	3.80	1.177		

***p<.001, **p<.01, *p<.05

BÖLÜM 5. TARTIŞMA

5.1. Kişilik Boyutları ve Yalnızlık Boyutları Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyonların Tartışılması

Romantik yalnızlık ile kişilik inançları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır, bulgular bu tür yalnızlığın kişilik inançlarından bağımsız olabileceğini düşündürmektedir. Literatürde bu bağlamla ilişkili olabilecek bazı araştırmalar mevcuttur. Saklofske ve Yackulic (1989) tarafından yapılan bir çalışmada Eysenck'in öne sürdüğü kişilik boyutları olan dışadönüklük, nevrotiklik ve psikotiklik boyutları ile sosyal-duygusal yalnızlık arasındaki ilişki incelenmiştir. Bulgular diğer yalnızlık türleri açısından farklılaşsa da romantik yalnızlık özelinde kişilik boyutları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bağlanma kuramını temel alarak yapılan çalışmalar, özellikle kaygılı ve kaçınan bağlanma stillerinin (genellikle çekingen veya bağımlı kişilik örüntüleriyle ilişkili) romantik yalnızlıkla anlamlı biçimde ilişkili olduğunu göstermektedir (Mikulincer ve Shaver, 2007). Ayrıca, narsistik kişilik bozukluğunda bireylerin samimi olmayan, yüzeysel ve istikrarsız ilişkiler kurma eğilimi nedeniyle yakın ilişkilerde sorun yaşadığı belirtilmiş, bunun romantik yalnızlıkla bağlantılı olabileceği de düşünülmüştür (Meehan ve ark., 2013). Kişilik inançlarının bireyin benlik algısıyla ve duygusal-ilişkisel ihtiyaçlarla ilgili temel varsayımlarını kapsayacağı göz önünde bulundurulduğunda, romantik yalnızlıkla anlamlı bir ilişki bulunmamış olmasının bu ilişkinin daha dolaylı, koşula bağlı ya da aracılı değişkenler üzerinden ortaya çıkabileceğiyle ilgili olabileceği düşünülmektedir. Başka bir ifadeyle, romantik yalnızlık ile kişilik inançları arasındaki ilişki doğrudan değil; yakınlık beklentileri, sosyal beceriler, partner uyumu, sosyal çevredeki romantik fırsatlar ya da geçmiş ilişki deneyimlerinin kalitesi gibi ara süreçler üzerinden şekilleniyor olabilir. Ayrıca, yalnızlık türlerinin (ailevi, sosyal, romantik vb.) ayrıışan doğası ve ölçüm farklılıkları da bu ilişkiyi zayıflatmış olabilir.

Ailevi yalnızlık ve sosyal yalnızlık; çekingen, bağımlı, pasif agresif, antisosyal, histriyonik ve paranoid kişilik inançları ile ilişkili bulunmuştur. Bulgular, bu kişilik inançlarına sahip bireylerin hem aile ilişkilerinde hem de sosyal çevreyle kurdukları bağlarda yalnızlık algıladıklarını göstermektedir. Kernberg'e göre, erken dönem bakım veren ilişkilerinde yaşanan çatışmalar ve tutarsızlıklar, bireyde içselleştirilmiş karmaşık ve çatışmalı nesne temsillerine yol açabilmektedir (Kernberg, 1999). İçselleştirilmiş nesne temsillerinin bu yapısı da bireyin tutarlı ve süreğen duygusal yakınlıklar kurmada zorluklar yaşamasına neden olabilmektedir. Bu bağlamda, katı kişilik inançlarına sahip bireylerin erken dönem ilişkilerinin devamı olarak aile üyeleriyle sağlıklı duygusal bağlar kurmakta güçlük çekebileceği, bu durumun ailevi yalnızlık algısını besleyebileceği düşünülmektedir.

Sosyal yalnızlık algısının ise bu kişilik inançlarına sahip bireylerin kişilerarası ilişkilerde yaşadıkları güven sorunları, aşırı duyarlılık, reddedilme beklentisi ya da dikkat çekme ihtiyacı gibi kişilik yapısına özgü özellikler nedeniyle sosyal çevreyle sürdürülebilir ilişkiler kurmada yaşadıkları zorluklardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Bu kişiler genellikle çevreleriyle mesafeli, savunmacı ya da dengesiz ilişkiler geliştirdikleri için sosyal destek sistemleri zayıf kalmakta, bunun da sosyal yalnızlık algısını pekiştirebileceği olası görülmektedir.

Narsistik kişilik inançları ile yalnızca sosyal yalnızlık arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu ilişkinin narsisizmin çok boyutlu yapısıyla açıklanabileceği düşünülmektedir. Daha önceki çalışmalarda Joubert (1986) genel narsisizm ile yalnızlık arasında anlamlı ilişki bulamazken, Kealy ve ark. (2022) kırılğan narsisizm eğilimleri ile yalnızlık arasında bir ilişki saptamıştır. MacDonald ve Schermer (2023) ise kırılğan narsisizmin yalnızlıkla pozitif, büyüklenmeci narsisizmin ise negatif ilişkili olduğunu belirtmiştir. Bu bulgular, örneklemdaki büyüklenmeci özelliklerin daha yoğun olabileceğini ancak altta yatan kırılğan narsistik özelliklerin sosyal yalnızlık algısına zemin hazırlayabileceğini düşündürmektedir. Bunun yanında Kohut'a göre Narsistik bireyler, gerçek romantik bağlar kuramadıkları için ilişkisel problemleri kendilerini üstün görme eğilimleriyle maskelenir ve derin bir yalnızlık algısı oluşturmayabilir. Kernberg ise bu bireylerin partnerlerini kendini besleme aracı olarak kullanmaları ve duygusal derinlikten yoksun ilişkiler kurmaları dolayısıyla

romantik yalnızlık hissetmeyebileceklerini, yalnızlığın daha çok huzursuzluk biçiminde kendini gösterdiğini belirtmiştir (Galanaki ve Malafanti, 2023).

Obsesif kompulsif kişilik inançlarının hiçbir yalnızlık boyutuyla anlamlı bir ilişki göstermemesi dikkat çekici bir başka bulgudur. Bu durumun obsesif-kompulsif kişilik yapılanmasında görülen aşırı sorumluluk, mükemmeliyetçilik ve kontrol ihtiyacı nedeniyle bireyin duygusal yakınlıktan çok işlevselliği önceliğiyle ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Bu kişiler, başkalarının yalnızlık olarak tanımladığı durumları tehdit olarak algılamayabilir ve bu nedenle yalnızlık hissi bildirmeyebilir.

Bir çalışmada beş faktörlü kişilik kuramı perspektifinde obsesif kompulsif kişilik özelliklerinden biri olarak ele alınabilecek sorumluluk özelliği, yalnızlık ile negatif yönde ilişkilendirilmiştir. Bu özelliğe yüksek puan alan bireylerin sosyal ilişkilerini daha özenli sürdürebilecekleri varsayılmaktadır (Buecker ve ark., 2020). Obsesif kompulsif kişilik yapısı beş faktör modelindeki sorumluluk boyutuyla bazı benzerlikler taşımaktadır ancak katılık, esneyememe ve duygusal mesafe gibi yönleriyle sorumluluktan ayrılan nitelikler taşımaktadır. Bu sebeple bulgulara yalnızlıkla kurulan anlamlı bir ilişkiye ulaşılamamış olabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, kullanılan yalnızlık ölçütlerinin bu kişilik yapısına özgü yalnızlık algılarını yeterince kapsayamıyor olması da anlamlı bir ilişki saptanamamasına yol açmış olabilir.

5.2. Kişilik Boyutları ve Sosyal Medya Kullanım Motivasyonları Boyutları Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Bulgularının Tartışılması

5.2.a. Çekingen Kişilik İnançları

Bulgular incelendiğinde çekingen kişilik inançları yoğun olan bireylerin sosyal medyayı eğlence ve rahatlama, boş zaman değerlendirme, müzik dinleme, mesaj göndermek ve almak, insanları daha iyi tanımak, kişisel sunum ve bilgi paylaşımı, fikir alışverişinde bulunmak amaçlarıyla kullandığı görülmüştür. En güçlü ilişkinin ise insanları daha iyi tanımak ve müzik dinlemek amaçları ile olduğu saptanmıştır. Çekingen kişilik inançlarına sahip bireyler sosyal değerlendirmeye karşı aşırı duyarlı olup, reddedilme veya

eleştirilme korkusu taşımakta, yaygın olarak herhangi bir sebeple utandırılabilirliklerini düşünmektedir (APA, 2013). Bu durum sosyal ortamlara girmekten ve sosyal ilişkilere katılmaktan kaçınma eğilimi göstermelerine neden olmaktadır. Sosyal medyayı ağırlıklı olarak insanları tanımak motivasyonu ile kullanmalarının da bu platformların sunduğu korunaklı etkileşim ortamı ile bireylerin sosyal ihtiyaçlarını karşılamak isterken yüz yüze iletişime kıyasla daha rahat olmalarıyla ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Sosyal açıdan kaygılı bireylerin çevrimiçi olarak ilişki kurma olasılıklarının daha yüksek olduğunu bulan McKenna'nın (1998) çalışması, bu bireylerin yüz yüze iletişimde yaşadıkları kaygıyı azaltmak amacıyla internet ortamını tercih edebileceklerini göstermektedir. Benzer biçimde 2008'de yapılan bir çalışmada (Sheldon, 2008) sosyal ortamlarda korku ve kaygı hisseden, yüz yüze iletişimden kaçınan bireylerin sosyal medyayı diğer katılımcılara kıyasla daha yoğun bir şekilde daha az yalnız hissetmek için kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Yüz yüze iletişimde zorluk çeken bireylerin çevrimiçi ilişkilerde daha çok bulunduğu da farklı çalışmalarla gösterilmiştir (Wolak ve ark., 2003; Ward ve Tracey, 2004). Bulgular bu bakımdan literatürdeki bazı çalışmalarla uyumlu olsa da yüz yüze iletişimde daha istekli ve açık olan bireylerin sosyal medyayı insanları tanımak ve bir iletişim kurmak açısından daha fazla kullandığını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Ward ve Tracey (2004) ve Wolak, Mitchell ve Finkelhor (2003).

Çekingen kişilik inançları bulunan bireyler çoğunlukla daha utangaç bireylerdir ve bu kişilik yapısı utangaçlık ile güçlü bir şekilde ilişkilidir (Rapee, 1998, s.11). Utangaçlığın sosyal medya kullanımıyla ilişkisini inceleyen bir çalışmada (Wang ve ark., 2015), bu bireylerin sosyal medya kullanımında boş zamanı geçirme, eğlenme, müzik dinleme gibi eğlence işlevlerini daha sık tercih ettiği bulunmuştur (Wang ve ark., 2015). Bu sonuçlarla uyumlu olarak bulgulara çekingen kişilik inancına sahip bireylerin de eğlence, müzik dinleme ve boş zamanı değerlendirme motivasyonlarının daha güçlü olduğu görülmüştür.

5.2.b. Bağımlı Kişilik İnançları

Bağımlı kişilik inançlarına sahip bireylerin eğlence ve rahatlama, boş zamanı değerlendirme, insanları daha iyi tanımak, kişisel sunum ve bilgi paylaşımı motivasyonları ile sosyal medyayı kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. En güçlü

ilişkinin ise insanları daha iyi tanımak ve boş zamanı değerlendirmek motivasyonları ile kurulduğu bulunmuştur. Bağımlı kişilik inançları olan bireyler, kendi başlarına karar vermekte ve yaşamlarını sürdürmekte zorlanarak başka insanlara yoğun bir şekilde ihtiyaç duymaktadır. Yakın bir ilişkileri sona erdiğinde ise kendilerini güvende hissedebilmek adına hızla yeni birine bağlanma arayışına girerek bu bağımlılığı sürdürmek istemektedir (Kaya, 2024). Bağımlı kişiliklerin başka insanlara duyduğu sürekli ihtiyaç halinin sosyal medyayı insanları tanımak amacıyla daha fazla kullanmalarını açıklayabileceği düşünülmektedir. Bu bireylerin genellikle tek bir kişiye bağımlı oldukları düşünülse de Bornstein (1997), bağımlı kişilik inançları olan kişilerin birden fazla kişiye karşı bağımlı eğilimleri olabileceğini ve o an destek verme ve güvence sağlama olasılığı en yüksek olan kişiye yöneldiklerini bulmuştur. Bu bakımdan mevcut çalışmanın bulguları, sosyal medya kullanımlarının daha fazla insanı daha yakından tanıyarak kime güvenebileceklerini, kime bağlanabileceklerini belirleme ve ihtiyaç halinde ulaşılabilecek güvenilir destek ağlarını genişletebilmeye ilişkili olabileceğini de düşündürmektedir.

Bağımlı kişilik özellikleri gösteren kişilerin başkalarıyla birlikte olmadığı, herhangi bir görev veya uyarıcı olmadan yalnız kaldığı zaman dilimlerinde stres ve kaygı düzeylerinin belirgin olarak daha fazla olduğu belirtilmiştir (Masling ve ark., 1981; Keinan ve Hobfoll, 1989). Araştırmalar sosyal medya kullanımının stresle başa çıkma tekniği olarak da kullanıldığını göstermiştir (Wolfers ve Utz, 2022; Wolfers ve Schneider, 2021). Bağımlı kişilik inançları olan bireylerin boş zamanı değerlendirmeye yönelik daha yoğun kullanımının bununla ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

5.2.c. Pasif Agresif Kişilik İnançları

Pasif-agresif kişilik özelliklerine sahip bireylerin sosyal medyayı eğlence ve rahatlama, boş zamanı değerlendirme, müzik dinleme, mesaj gönderme ve alma, insanları daha iyi tanıma ve bilgiye erişme gibi amaçlarla kullandığı bulunmuştur. Bu amaçlar arasında en güçlü motivasyonlarının eğlence ve rahatlama ile boş zamanı değerlendirme olduğu görülmüştür. Pasif-agresif kişilik, öfke ve memnuniyetsizlik gibi duygularını doğrudan ifade etmek yerine erteleme, inatçılık, sürekli şikayet etme gibi dolaylı davranışlarla dışa vurmasıyla tanınmaktadır (Hopwood ve ark., 2009). Bu bireyler

kendilerini yetersiz ve suçlu hissederken, aynı zamanda başkalarına karşı içerleme, haset ve öfke duyabilmekte, bu duygularını dolaylı yollarla ifade etmeyi tercih etmektedir. Eğlence ve rahatlama amacıyla sosyal medya kullanımı, eğlenceli içerikler tüketerek anlık bir rahatlama ve duyguların mizahi paylaşımlar aracılığıyla dolaylı bir şekilde ifade edilmesine olanak sağlayabilir. Bu tür paylaşımların ve kullanımın, pasif-agresif özellikleri yoğun bireylerin gerçek hayatta doğrudan ifade edemedikleri duygularını daha kabul edilebilir bir biçimde dışa vurmalarını sağlayarak rahatlamlarına imkan tanıyabileceği düşünülmektedir.

Pasif-agresif bireyler, sürekli ve yoğun bir içsel çatışma yaşamakta ve ilişkilerinde kararsız, tutarsız davranışlar sergilemektedir (Köroğlu, 2010). İnsanları sosyal medyayı kullanmaya yönlendiren ihtiyaçlardan biri, günlük hayattaki problemlerden ve çatışmalardan geçici bir kaçış işlevi görmesidir (Rubin, 1986; Papacharissi ve Rubin, 2000). Bu bağlamda pasif-agresif bireylerin boş zamanlarında sosyal medyaya yönelmeleri, içsel çatışmalarının ve huzursuzluklarının yoğunluğundan bir kaçış arayışı olarak değerlendirilebilir. Bu durum sosyal medyanın bu bireyler için hem bir duygu ifade aracı hem de bir kaçış mekanizması olarak işlev görebileceğini düşündürmektedir.

5.2.d. Obsesif Kompulsif Kişilik İnançları

Obsesif kompulsif kişilik özelliklerine sahip bireylerin sosyal medyayı eğlence ve rahatlama, boş zamanı değerlendirme, insanları daha iyi tanımak, gündemi takip etmek, kişisel sunum ve bilgi paylaşımı, fikir alışverişinde bulunmak, bilgiye erişmek amaçlarıyla kullandığı görülmüştür. En güçlü korelasyonların ise eğlence ve rahatlama, boş zaman değerlendirme ve bilgiye erişim amaçlarıyla kurulduğu bulunmuştur. Obsesif kompulsif kişilik bireyin aşırı düzen, katı kurallar, mükemmeliyetçilik ve kontrol ihtiyacı nedeniyle esneklikten yoksun olduğu, katı ve inatçı düşünce ve davranışlar sergilediği bir tabloyu yansıtmaktadır. Bu kişilik özelliklerine sahip bireyler çalışmaya ve üretkenliğe çok fazla odaklanmakta, eğlence ve boş zaman aktivitelerinde o an iş, ders veya görevleriyle ilgilenmiyor olmanın rahatsızlığını yaşamaktadır (APA, 2013; Şahin, 2020).

Bulgulara göre sosyal medya kullanım amaçlarında en yoğun motivasyonun eğlence ve rahatlama ile boş zaman değerlendirme olması bu bakımdan dikkat

çekicidir. Bu durumun sosyal medyanın günlük hayattaki katı, kuralcı ve kontrolcü yaşam biçiminin baskısından bir kaçış alanı olarak kullanılmasıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir (Şahin ve Ballı, 2020). Yapılan bir çalışmada yetişkinlerin kendilerini kötü hissettiklerinde sosyal medyayı güvenilir bir yatıştırıcı olarak kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır (Tuck ve Thompson, 2025). Sosyal medyanın bu duygu düzenleyici işlevinin obsesif kompulsif kişilik özellikleri gösteren bireylerin eğlence ve boş zaman aktivitesi durumlarında hissettiği huzursuzluğu yatıştırıcı bir etkisi olabilir. Bu bağlamda rahatlama amacıyla kullanım anlaşılır hale gelebilir.

Pinto ve arkadaşlarının (2007) belirttiği üzere, bu kişilik örüntüsüne sahip bireylerde kontrol ihtiyacı ve mükemmeliyetçilik baskın özellikler olarak öne çıkmaktadır. Bu özellikler bireyin çevresel belirsizlikleri tolere etmekte zorlanmasına ve sürekli olarak güvenilir, düzenli bilgi arayışı içinde olmasına neden olabilir. Daha önce yapılan bir çalışmada da OKKB bulunan bireylerin belirsizliği tolere etmekte çektiği güçlükler nedeniyle diğer gruplardan belirgin biçimde daha fazla bilgiye erişmeye çalıştıkları belirtilmiştir (Gallagher ve ark., 2003). Bilgiye erişimin bir güvenlik ve kontrol aracı haline gelebileceği düşünülmektedir. Sosyal medya güncel ve çeşitli bilgi kaynaklarına hızlı erişim imkanı sunduğundan bu kişilik özelliklerine sahip bireyler tarafından çoğunlukla bilgi edinme amacıyla tercih ediliyor olabilir.

5.2.e. Antisosyal Kişilik İnançları

Antisosyal kişilik özelliklerine sahip bireylerin sosyal medyayı eğlence ve rahatlama, boş zamanı değerlendirme, müzik dinlemek, mesaj göndermek ve almak, insanları daha iyi tanımak, kişisel sunum ve bilgi paylaşımı, fikir alışverişinde bulunmak gibi amaçlarla kullandığı bulunmuştur. Bu amaçlar arasında en güçlü motivasyonlarının insanları daha iyi tanımak ve müzik dinlemek olduğu görülmüştür. Antisosyal kişilik inançları olan bireyler başkalarının haklarını ihlal etme, dürtüsel davranma, yalan söyleme, manipülasyon yapma ve suç işleme gibi eğilimler göstermektedir. Empati eksikliği, suçluluk duygusunun yokluğu ve sorumluluk almakta zorlanma gibi duygusal özellikler de yaygın görülmektedir. Bu kişiler ilişki kurma ve sürdürme konusunda zorluk yaşamakta ve çoğu zaman başkalarını çıkarlarına alet etmek için kullanmaktadır. Genellikle öfke kontrol sorunları ve sık sık tekrarlayan agresif davranışlar sergileyebilmektedir (Tunç, 2019; Sardoğan ve Kaygusuz, 2006).

Sosyal medyayı insanları daha iyi tanımak amacıyla kullanımın antisosyal kişiliğin manipülatif ve çıkar odaklı ilişki kurma biçimleriyle ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Araştırmalar antisosyal kişilik inançları yoğun olan bireylerin başkalarını kişisel çıkarları için bir araç olarak kullanma eğiliminde olduğunu (Hare, 1993) ve sosyal ilişkilerde kişisel avantajlar sağlamak amacıyla bilgi topladığını göstermektedir (Jonason ve ark., 2009). Sosyal medyanın sağladığı anonimlik ve düşük riskli ortam antisosyal bireylere tanıştığı insanların zaaflarını anlayabilme alanı tanıyabilir. Platformların içerdiği kişisel bilgiler bu bireylerin mesafeyi ve kontrolü ellerinde tutarak ilişkileri manipüle etmesini kolaylaştırabilir.

Antisosyal kişilik özellikleri taşıyan bireylerin sosyal medyayı müzik dinleme amacıyla yoğun kullanımı bu kişilerin öfke kontrol zorlukları ve agresif eğilimleriyle ilişkili olabilir (Tunç, 2019; Sardoğan ve Kaygusuz, 2006). Araştırmalar müziğin duygusal boşalma sağladığını, öfke ve kaygıyı düzenlemeye yardımcı olduğunu göstermektedir (Lacourse ve ark., 2001; Rustad ve ark., 2003). Antisosyal bireyler öfke ve dürtüsellik gibi yoğun duygusal zorlanmalar yaşadıkları için müzik dinlemenin bu olumsuz duyguları kontrol etme veya dışa vurmaya yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Metal müzik, rap müzik gibi çoğunlukla agresyon içeren müzik türlerine yönelim bu bireylerin duygudurumları ile örtüşen bir ifade biçimi sağlıyor olabilir (Baker ve Bor, 2008). Sosyal medyada müzik dinlemek antisosyal bireyler için bir tür kendini düzenleme işlevi görebilir.

5.2.f. Narsistik Kişilik İnançları

Narsistik kişilik özelliklerine sahip bireylerin sosyal medyayı eğlence, boş zamanı değerlendirme, müzik dinlemek, insanları daha iyi tanımak, kişisel sunum ve bilgi paylaşımı, fikir alışverişinde bulunmak amaçlarıyla kullandığı görülmüştür. En güçlü korelasyonların ise boş zaman değerlendirme ile kişisel sunum ve bilgi paylaşımı amaçlarıyla kurulduğu bulunmuştur. Narsistik kişiliğin temel özellikleri büyülenmecilik, sürekli hayranlık ihtiyacı ve empati yoksunluğu olarak sıralanmaktadır. Bu yapı yaygın kanının aksine kendine güvenen değil derin bir değersizlik hissini telafi etmeye çalışan bireyleri tanımlamaktadır. Bu bireyler kendilik saygılarını sürdürebilmek için sürekli dış onay arayışı içinde bulunmakta, abartılı

başarı fantezileri kurmakta ve başkalarını kendi çıkarları için kullanma eğilimi göstermektedir (Turan, 2022).

Buffardi ve Campbell (2008) yaptıkları araştırmada narsistik bireylerin sosyal medyanın sağladığı anlık geri bildirim mekanizmalarıyla narsistik ihtiyaçlarını sürekli besleme olanağı bulduklarını ortaya koymuştur. Narsistik kişilik özellikleri yoğun olan bireylerin sosyal medyayı boş zamanlarını değerlendirme aracı olarak kullanmalarının nedeni bu platformların kolay ulaşılabilir olması ve hızlı bir şekilde kendilerini sunabilecekleri bir ortam sağlamasıyla birlikte, anlık geri bildirimlerle kendilik saygılarını sürdürebilecekleri bir alan oluşturması olabilir (Morf ve Rhodewalt, 2001). Sosyal medya benlik değerinin belirlenmesi açısından zengin bir veri kaynağı sunmaktadır. Narsistik bireyler benlik değerlerini korumak için daha düşük statüdeki kişilerle kendilerini kıyaslayarak öz benliklerini yüceltmektedirler (McCain ve Campbell, 2018). Dolayısıyla bu bireylerin boş zamanlarında sosyal medyaya yönelerek sosyal karşılaştırma ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri düşünülmektedir (Hamdani ve ark., 2023). Daha önceki çalışmalarda da narsistik özellikler arttıkça sosyal medyayı vakit geçirmek için kullanma sıklığının arttığı görülmüştür (Balcı ve Gargalık, 2020).

Back ve arkadaşları (2010), narsistik kişilik özellikleri gösteren bireylerin ilk izlenimlerde yetkinlik ve bilgi birikimi vurgusu yaparak olumlu değerlendirilmeyi hedeflediğini belirtmiştir. Bu bireyler akademik veya entelektüel içerikleri araç olarak kullanarak sosyal statü edinme eğilimi göstermektedir (Garcia ve ark., 2017). Bilgi paylaşımı amacıyla kullanımın da sosyal statü edinme ve olumlu değerlendirilme istekleriyle ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Daha önce yapılan bir çalışmada da narsistik özellikler ile sosyal medyayı kişisel sunum amacıyla kullanma arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur (Balcı ve Gargalık, 2020). Sosyal medya platformları bireylerin kendilerini idealize edilmiş biçimde sunabilecekleri ve dış onay arayışlarını tatmin edebilecekleri bir mecra olarak işlev görebilir. Bu platformlar kendi imajını dikkatlice şekillendirme ve çok sayıda yüzeysel ilişki aracılığıyla sürekli ilgi odağı olma fırsatı sunduğu için narsistik ihtiyaçlara uygun bir ortam sağlar (Mehdizadeh, 2010).

5.2.g. Histriyonik Kişilik İnançları

Histriyonik kişilik özelliklerine sahip bireylerin sosyal medyayı eğlence ve rahatlama, boş zamanı değerlendirme, müzik dinleme, mesaj gönderme ve alma, insanları daha iyi tanımak, bilgi paylaşımı, fikir alışverişinde bulunmak gibi amaçlarla kullandığı bulunmuştur. Bu amaçlar arasında en güçlü motivasyonlarının insanları tanımak ve eğlence olduğu görülmüştür. Histriyonik kişilik yapısı aşırı dikkat çekme ihtiyacı, dramatik ve yapay davranışlar sergileme ve sürekli ilgi arayışı ile tanımlanmaktadır. Bu bireyler, ilgi odağı olmadıklarında huzursuzlanmaktadır. Abartılı duygusal tepkiler göstermekte ve ilişkilerinde yüzeysel bir yakınlık kurma eğilimindedir.

Histriyonik kişilik inançları yoğun olan bireyler, doğaları gereği yoğun bir sosyal ilgi, onay ve beğeni arayışı içerisindedirler (APA, 2013). Sosyal medya platformları, halihazırda sosyal çevrede bulunan insanların ilgi ve beğenileriyle ilgili bilgiye erişmeye, insanlarla hızlı ve düşük riskli bir şekilde etkileşim kurmaya ve daha çok insana ulaşmaya olanak tanıdığı için cazip bir ortam sunabilmektedir. İnsanlarla tanışma süreci bireylere dikkat çekme, kendilerini sunma ve sosyal etkileşim ile ilgi alabilme fırsatı sağlamaktadır (Morf ve Rhodewalt, 2001; Millon, 2011, s.355-365). Bu ihtiyaçları karşılayabilmek adına sosyal medyayı insanları tanıma amacıyla kullanmaları anlaşılar görülmektedir.

Histriyonik bireylerin sosyal medyayı eğlenme amacıyla yoğun biçimde kullanmaları bu kişilik yapısının dürtüsellliği, düşük sıkılma eşiği ve yüksek uyarılma ihtiyacıyla açıklanabilir. Bornstein (2012) bu bireylerin tekrara dayalı durağan ortamlardan hızla sıkıldıklarını ve yenilik, heyecan içeren etkinliklere yöneldiklerini vurgulamaktadır. Sosyal medyanın hızlı ve çeşitlilik içeren yapısı bu arayışa uygun bir dijital alan sunmaktadır. Dolayısıyla eğlence temelli kullanım bu kişiler için doğal bir tercih haline gelebilir.

6.2.h. Şizoid Kişilik İnançları

Şizoid kişilik özelliklerine sahip bireylerin sosyal medyayı eğlence, müzik dinleme, fikir alışverişinde bulunmak, mesaj göndermek ve almak, bilgiye erişmek amaçlarıyla kullandığı görülmüştür. En güçlü korelasyonların ise bilgiye erişmek ve müzik

dinlemek amaçlarıyla kurulduğu bulunmuştur. Şizoid kişilik inançları sosyal ilişkilerden belirgin şekilde kaçınma, duygusal soğukluk ve yalnızlık tercihi ile kendini göstermektedir. Bu bireyler insanlarla etkileşimden uzak durmakta, sınırlı duygusal tepkiler göstermekte ve genellikle yakın ilişkiler kurmamaktadır (Akhtar, 1987; Şahin, 2020). Neredeyse her zaman yalnız olacakları aktiviteleri tercih etmekte ve sosyal geri bildirimlere kayıtsız kalmaktadır.

Şizoid kişilik özellikleri taşıyan bireylerin sosyal medyayı en yoğun bilgiye erişmek ve müzik dinlemek amaçlarıyla kullanmaları genellikle tercih ettikleri yalnız-pasif aktivitelerle uyumlu bir kullanım olduğunu göstermektedir. Sosyal medya üzerinden müzik dinlemenin duygusal ihtiyaçların insan etkileşimi olmadan karşılanmasına fırsat sunabileceği düşünülmektedir. Bilgiye erişim amacı ile kullanım ise bu bireylerin sosyal bağ kurma zorunluluğu hissetmeden entelektüel meraklarını gidermelerine olanak tanıyabilmektedir. İki kullanım amacı da şizoid kişiliğin temel özelliği olan sosyal ilişkilerden kaçınma eğilimlerinin dijital ortamdaki görünümü olarak değerlendirilebilir (Akhtar, 1987; APA, 2013). Kişilik özellikleriyle uyumlu bir başka bulgu ise tablodaki iletişim, insanları tanımak ve bilgi paylaşımı gibi sosyal etkileşim gerektiren amaçlarla anlamlı bir ilişki bulunmamasıdır.

Düşük bir korelasyon gösterse de mesaj göndermek ve almak ve fikir alışverişinde bulunmak amaçlarının da yüz yüze iletişim yerine daha kontrollü ve mesafeli bir ilişki şansı sunmasıyla ilgili olabileceği düşünülmektedir.

5.2.i. Paranoid Kişilik İnançları

Paranoid kişilik özelliklerine sahip bireylerin sosyal medyayı eğlence, boş zamanı değerlendirme, müzik dinleme, insanları tanımak, mesaj göndermek ve almak, bilgi paylaşımı, fikir alışverişinde bulunmak, bilgiye erişme gibi amaçlarla kullandığı bulunmuştur. Bu amaçlar arasında en güçlü motivasyonlarının müzik dinlemek ve insanları daha iyi tanımak olduğu görülmüştür. Paranoid kişilik yapısı, bireylerin sürekli olarak başkalarının kendilerine zarar vereceğine dair temelsiz şüpheler duyduğu, yoğun güvensizlik yaşadığı ve yakın ilişkilerden kaçındığı bir tabloyu göstermektedir. Bu kişiler, somut kanıt olmaksızın başkalarının sadakatsizliğine veya kötü niyetine inanmakta, sürekli gizli anlamlar aramakta ve en küçük şüphede güvenlerini kaybetmektedir (Beck ve ark., 2008; Blum, 1981).

Paranoid kişilik inançlarına sahip bireylerin sosyal medyayı en fazla müzik dinlemek amacıyla kullanmalarının bu aktivitenin bireysel ve düşük sosyal risk taşıyan bir etkinlik olmasıyla açıklanabileceği düşünülmektedir. Müzik dinleme başkalarıyla doğrudan temas gerektirmez ve kontrolün tamamen bireyde olduğu güvenli bir aktivitedir (Saarikallio ve Erkkilä, 2007). Ayrıca, müziğin duygusal düzenleme işlevi görmesi, bireylerin yoğun güvensizlik ve kaygılarını yönetmelerine, yatıştırmalarına yardımcı olabilir (Thoma ve ark., 2013; Lin ve ark., 2011).

Paranoid kişilik inançlarına sahip bireyler genellikle sosyal olarak geri çekilmiştir ve insanlarla ilişkilerinde yoğun bir temkinlilik ve kuşku içinde hareket etmektedir (Carroll, 2009). Yakın ilişkiler kurmaya dair duygusal bariyerleri bulunmaktadır (Spytska, 2023).

Sosyal medya fiziksel olarak mesafe korunarak diğer bireyleri gözlemleme ve hakkında bilgi edinme imkanı sunmaktadır. Yüz yüze etkileşimde bulunmaksızın başkaları hakkında fikir sahibi olabilmek, paranoid bireyler için görece daha az tehdit edici bir tanıma biçimi olabilir. Böylece kişilerarası ilişkilerde karşılaştıkları güvensizlik ve kaygı düzeylerini kontrol altında tutarak sosyal çevrelerini daha temkinli ve dolaylı yollarla değerlendirme fırsatı elde edebilecekleri için sosyal medyayı insanları daha iyi tanımak amacıyla kullandıkları düşünülmektedir.

5.3. Sosyal Medya Kullanım Motivasyonları ile Yalnızlık Boyutları Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Bulgularının Tartışılması

Bulgular, ailevi yalnızlık ile sosyal medya kullanım amaçları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığını göstermektedir. Bu durum, ailevi yalnızlığın bireylerin sosyal medya kullanım pratiklerini doğrudan etkilemediğini düşündürmektedir. Literatürde ilişkili olabilecek değişkenlerle ilgili bazı çalışmalar mevcuttur. Göker ve arkadaşları (2020), evde yaşayan yaşlı bireylerde yalnızlık ve sosyal medya kullanımı arasındaki ilişkiyi araştırmış ve yalnızlık algısı ile sosyal medya kullanımı arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır. Lise ve üniversite öğrencileriyle sosyal medya bağımlılığı özelinde yapılan çalışmalarda ise ailevi yalnızlığın sosyal medya bağımlılığını romantik ve sosyal yalnızlığa kıyasla daha

düşük düzeyde yordayabileceği sonucuna ulaşılmıştır (Malas ve Arıkan, 2024; Koca ve Tunca, 2019). Bu çalışmalar genel olarak ailevi yalnızlık ile sosyal medya kullanım davranışları arasında anlamlı ve güçlü bir ilişki olmadığına işaret etmektedir. Ailevi yalnızlığın bireyin ailesiyle kurduğu duygusal bağlara dayandığı göz önüne alındığında, sosyal medyadaki etkileşimlerin bu yalnızlık türüyle anlamlı bir ilişki göstermemesi anlaşılır olabilir.

Romantik yalnızlık değişkeniyle sosyal medya kullanım amaçları arasında düşük düzeyde ve negatif yönde bazı anlamlı ilişkiler gözlenmiştir. Sosyal medyayı eğlence, gündemi takip etme, kişi ve organizasyonlara ulaşmak ve fikir alışverişinde bulunmak amaçlarıyla kullanmak ile romantik yalnızlık arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu bulgular, daha az romantik yalnızlık yaşayan bireylerin sosyal medyayı bu amaçlarla daha fazla kullandıklarını göstermektedir. Başka bir deyişle, romantik yalnızlık düzeyi düşük olan bireyler, sosyal medyada eğlenme, gündemi takip etme veya fikir paylaşma gibi dışa dönük ve toplumsal içerikli kullanımlara daha fazla yönelmektedir. Bu durum romantik açıdan daha az yalnız hisseden bireylerin diğer fikir tartışmaları, toplumsal olaylar veya organizasyonlarla ilişkili sosyal etkileşimlere daha açık halde olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Sosyal yalnızlık boyutuna ilişkin korelasyon değerleri, sosyal medya kullanım amaçlarından bazılarıyla istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde ilişkiler olduğunu göstermektedir. Özellikle iletişim ve eğlence amaçlı sosyal medya kullanımının sosyal yalnızlık ile anlamlı düzeyde negatif yönlü ilişki gösterdiği görülmektedir. Bu bulgular, sosyal yalnızlığı daha az hisseden bireylerin sosyal medyayı daha çok iletişim kurmak ve eğlence amaçlı kullandıklarına işaret etmektedir ve literatürdeki ilişkili çalışmalarla uyum göstermektedir (Correa ve ark., 2010; Tosun ve Lajunen, 2010).

Benzer şekilde, gündemi takip etme amacının da sosyal yalnızlıkla negatif yönde ve anlamlı bir ilişkisi bulunmaktadır. Bu durum, güncel gelişmelerden haberdar olmanın ve sosyal bağlarla bağlantıyı sürdürmenin sosyal yalnızlık algısını azaltmada rol oynayabileceğini düşündürmektedir. Bulgular, sosyal açıdan daha az yalnız hissetmenin özellikle etkileşim odaklı sosyal medya aktiviteleriyle daha yakından ilişkili olabileceğini desteklemektedir (Ryan ve Xenos, 2011).

Genel yalnızlık boyutu ile sosyal medya kullanım amaçları arasındaki ilişkiler incelendiğinde, iletişim, eğlence ve rahatlama, fikir alışverişinde bulunmak ve

kişi/organizasyonlara ulaşmak amaçlı kullanımın genel yalnızlıkla anlamlı düzeyde negatif yönlü ilişkili olduğu görölmektedir. Öte yandan, müzik dinleme ve bilgiye erişmek gibi pasif kullanım biçimleri ile genel yalnızlık arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu bulgular, genel olarak yalnızlık düzeyi düşük bireylerin sosyal medyayı daha çok aktif ve sosyal bağlantılarla etkileşim odaklı amaçlarla kullandığını ortaya koymaktadır. Benzer olarak daha önce Akyazı ve Ünal (2013) tarafından yapılan bir araştırmada da yüksek düzeyde yalnızlık hisseden üniversite öğrencilerinin sosyal etkileşim ve iletişim odaklı sosyal ağları kullanmayı tercih etmedikleri ileri sürölmüştür. Ancak aksini içeren çalışmalar da mevcuttur. Üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada kendini yalnız hisseden katılımcıların sosyal medyayı daha yoğun olarak sosyal etkileşim amacıyla kullandığı anlaşılmıştır (Demirbağ ve ark., 2022). Uzunçakmak ve arkadaşları da (2022) gençlerin yalnızlık düzeyleri arttıkça eğlence ve sosyal amaçlarla sosyal medya kullanım oranının arttığını ifade etmiştir. Bu bulgular, yalnızlık ile sosyal medya kullanım biçimleri arasındaki ilişkide bireysel ve durumsal etkenlerin olabileceğini düşündürmektedir. Bu nedenle, yalnızlık olgusunun sosyal medya kullanım motivasyonları üzerindeki etkisinin çok boyutlu modeller çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir.

5.4. Sosyal Medya Kullanım Motivasyonlarının Kişilik Özellikleri ve Yalnızlık Tarafından Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Bulgularının Tartışılması

Yapılan regresyon analizleri sosyal medyanın eğlenme amacıyla kullanımının histriyonik kişilik inançları tarafından pozitif, sosyal yalnızlık düzeyi tarafından ise negatif yönde anlamlı biçimde yordandığını ortaya koymuştur. Histriyonik kişilik inançlarına sahip bireylerin sosyal medyada eğlence odaklı içeriklere yönelmeleri dikkat çekme arzusu, duyguları abartılı bir şekilde dışa vurma ihtiyacı ve sosyal onay arayışı gibi kişilik özellikleriyle açıklanabilir. Eğlence içeriklerinin yoğun etkileşim potansiyelinin bu ihtiyaçları karşılıyor olabileceği düşünülmektedir. Sosyal yalnızlık açısından bakıldığında ise bireylerin sosyal bağlardan yoksun hissetmeleri sosyal medyada eğlenceye dayalı paylaşım ve etkileşim içeren içeriklere yönelme motivasyonlarını azaltıyor olabilir. Bu bulgu kişilik özelliklerinin sosyal medya

kullanım amaçları üzerindeki etkisinin yalnızlık algısı ile birlikte değerlendirildiğinde daha anlamlı hale gelebileceğini işaret etmektedir.

İnsanları tanıma amacıyla sosyal medya kullanımında yalnızca histriyonik kişilik özelliğinin anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmüştür. Sosyal etkileşime açıklık, ilgi görme ve dikkat çekme gibi eğilimleri dolayısıyla bu bireylerin insanları daha iyi tanıyarak ilgi alanlarını öğrenme ve bu bilgileri kullanarak ilgi görebilecekleri sosyal çevrelerini genişletebilecekleri bir kullanım pratiği sergiledikleri düşünülmektedir. Sosyal medya bu bireyler için çeşitli ilişkiler kurma ve sosyal ilgi alma yönünden de işlevsel bir mecra olarak öne çıkmaktadır. Histriyonik kişilik örüntüsünün hem haz odaklı hem de sosyal yönelimli yapısı ile kullanım amaçlarının tutarlı bir profil çizdiği söylenebilir.

Müzik dinleme amacıyla sosyal medya kullanımının paranoid kişilik inançları tarafından pozitif, bağımlı kişilik inançları tarafından ise negatif yönde yordandığı, yalnızlık boyutları kontrol edildiğinde ise çekingen kişilik inançlarının da bu davranışı pozitif yönde yordadığı görülmüştür. Paranoid kişilik özelliklerine sahip bireylerin ilişkilerdeki kuşkucu ve mesafeli tutumları sosyal medyada daha bireysel ve pasif kullanım biçimlerine yönelmelerine neden olabilir. Müzik dinleme başkalarıyla doğrudan temas gerektirmeyen ve kontrolün tamamen bireyde olduğu bir aktivitedir (Saarikallio ve Erkkilä, 2007).

Bağımlı kişilik özellikleri gösteren bireyler başkalarına aşırı ihtiyaç duyma ve karar alma süreçlerinde zorluk yaşama eğilimindedir. Bu durum onların sosyal medyada daha çok kişilerarası destek ve etkileşim arayışına yönelmesini dolayısıyla müzik gibi bireysel içeriklere daha az ilgi göstermesini açıklayabilir. Modele yalnızlık boyutları eklendiğinde çekingen kişilik inançlarının anlamlı bir yordayıcı haline gelmesi yalnızlık düzeyinin artmasının bu bireyleri daha içe dönük bir sosyal medya kullanım biçimi olarak müzik dinlemeye yönelttiğini düşündürmektedir. Bu bulgu sosyal etkileşimden kaçınan ve reddedilme korkusu yaşayan bireylerin sosyal medyada müzik dinlemek gibi pasif ve düşük etkileşimli aktiviteleri tercih ettiklerine işaret ediyor olabilir. Dolayısıyla yalnızlık çekingen kişilik inançlarının etkisini anlamlı hale getiren bir etken olarak düşünülebilir.

Bulgular obsesif kompulsif ve şizoid kişilik inançlarının bireylerin sosyal medyayı bilgiye ulaşma amacıyla kullanımını pozitif olarak yordadığı, antisosyal kişilik inançlarının ise bu kullanım amacını negatif yönde yordadığını göstermektedir.

Obsesif kompulsif kişilik yapılanmasına sahip bireylerin kontrol etmeye ve yapılandırılmış bir çevreye duydukları ihtiyacın sosyal medyayı bilgi arayışları doğrultusunda kullanmalarını açıklayabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda bilgiye ulaşmak güvenlik sağlama ve kontrol hissini sürdürme aracı olarak işlev görebilir.

Sosyal medya çeşitli bilgi kaynaklarına hızlı erişim imkanı sunduğundan bu tür kişilik özelliklerine sahip bireyler tarafından daha çok bilgi edinme amacıyla kullanılabileceği düşünülmektedir. Şizoid kişilik özellikleri ise sosyal ilişkilerden kaçınma ve içe dönüklük eğilimleriyle tanımlanmaktadır. Bu bireylerin sosyal medyayı doğrudan etkileşim gerektirmeyen bilgi edinme amacı ile kullanmaları kişilik özellikleriyle ilişkili görünmektedir. Antisosyal kişilik özelliklerine sahip bireylerin sorumluluk alma eğilimlerinin ve entelektüel meraklarının düşüklüğü bilgiye ulaşmak gibi motivasyonlara yönelik sosyal medya kullanımını sınırlayabilir. Bu bağlamda kişilik yapılanmalarının bireylerin sosyal medya kullanımlarında hangi işlevleri öncelediğini belirlemede önemli bir değişken olduğu söylenebilir.

5.5. Yalnızlık ve Kişilik Boyutlarının Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

5.5.a. Eğitim Düzeyi

Eğitim düzeyi düştükçe bireylerin yalnızlık düzeylerinin anlamlı biçimde arttığı görülmektedir. Özellikle lise ve altı eğitim grubundaki bireylerin romantik, ailevi ve sosyal yalnızlık düzeylerinin daha yüksek olması bu gruptaki bireylerin sınırlı bir sosyal çevreye ve sosyal destek ağına sahip olabileceklerine işaret etmektedir. Literatürde de eğitim seviyesi yükseldikçe yalnızlık düzeyinin azaldığını vurgulayan çalışmalar mevcuttur (Kozaklı, 2006; Izgar, 2009). Menaghan (1983) ile Hopman ve arkadaşları (2007) tarafından yapılan araştırmalarda, eğitim düzeyindeki artışın bireylerin iletişim ağlarını güçlendirdiği, bunun da sosyal çevreyle olan ilişkileri etkilediği ve sosyal destek düzeylerinde artışa yol açtığı belirtilmiştir. Eğitim düzeyi yükseldikçe bireylerin sosyal çevrelerinin genişlemesi, farklı sosyal ve kültürel etkinliklere katılımın artması ve kişilerarası becerilerin gelişmesi yalnızlık düzeylerini azaltıcı etki gösterebilir. Üniversite ortamlarının bireylere çeşitli sosyal gruplara

katılma ve destekleyici arkadaşlıklar kurma fırsatları sunması sosyal bağlılık ve aidiyet duygusunu güçlendirerek yalnızlık algısını hafifletebilir. Lise ve altı eğitim düzeyindeki düzeyindeki bireylerin daha sınırlı sosyal çevre ve etkileşim imkanlarına sahip olmaları daha yüksek düzeyde romantik, ailevi ve sosyal yalnızlık deneyimlemeleriyle ilişkili olabilir.

Kişilik inançları ile eğitim düzeyi arasındaki ilişki incelendiğinde, eğitim seviyesi yükseldikçe çekingen, antisosyal, histriyonik, şizoid ve paranoid kişilik özelliklerinde azalma gözlenmiştir. Özellikle lise ve altı eğitim düzeyine sahip bireylerin diğer gruplardan anlamlı biçimde farklılaştığı görülmektedir. Önceki araştırmalar da düşük eğitim seviyesinin bazı kişilik bozukluklarıyla ilişkili olduğunu göstermektedir (Cramer ve ark., 2003). Torgersen ve arkadaşları (2001) ile Samuels ve arkadaşları (2002), lise ve daha altı eğitim görmüş bireylerde çekingen, antisosyal, şizoid ve paranoid kişilik bozukluklarının daha sık görüldüğünü belirtmiştir. Ayrıca, Türkçapar'ın (2002) antisosyal bireyler üzerinde yaptığı çalışmada tanı almasına rağmen hiç suç işlememiş bireylerin ortalama eğitim süresinin cinayet ve hırsızlık gibi ağır suçlara karışan bireylere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgu eğitim düzeyinin bilişsel gelişimin yanında sosyal normlara uyum açısından da düzenleyici bir etkisinin olabileceğini göstermektedir.

Bulgular genel olarak eğitim seviyesi düşük olan bireylerin sosyal etkileşimlerde daha fazla içe kapanma, toplumsal kurallara karşı direnç geliştirme, aşırı duygusal tepkiler verme ve kişilerarası ilişkilerde sorunlar yaşama eğiliminde olabileceklerine işaret etmektedir. Buna karşın eğitim süreci boyunca bireylerin maruz kaldığı sosyal ortamlar, akademik görevlerin zorunlu kıldığı etkileşimler ve gelişen sosyal beceriler; duygu düzenleme, sosyal yetkinlik ve kişilerarası ilişki yönetimi açısından kişilik özelliklerinin daha uyumlu hale gelmesine katkı sağlayabilir. Diğer taraftan bu kişilik inançlarının daha az olduğu bireylerin eğitim sorumluluklarını sürdürebilme olasılığının da daha yüksek olabileceği düşünülmektedir.

5.5.b. Medeni Durum

Bireylerin medeni durumuna göre yalnızlık düzeylerinin bazı boyutlarda anlamlı biçimde farklılaştığı görülmektedir. Medeni duruma göre romantik, ailevi ve genel yalnızlıkta grup farklılıkları saptanmıştır. Bekar bireyler, evli ve ilişkisi olan bireylere

göre daha fazla romantik yalnızlık yaşamaktadır. Boşanmış bireylerin de romantik yalnızlık algıları ilişkisi olan bireylerden daha yüksektir. Bu bulgu romantik bağların bireylerin yalnızlık algısı üzerinde ciddi bir etkisinin olabileceğini düşündürmektedir. Evli bireylerin bekar ve ilişkisi olan bireylere kıyasla daha az ailevi yalnızlık yaşadığı gözlenmesi evliliğin ailevi duygusal destek açısından da önemli bir temel sağlayabileceğine işaret etmektedir. Bekar bireylerin evli ve ilişkisi olan bireylerden anlamlı biçimde daha yüksek genel yalnızlık puanı alması, ailevi ve romantik bağların yalnızlık algısını hafifletmekteki etkisini desteklemektedir. Sosyal yalnızlık boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmaması ise bireylerin sosyal ilişki yoğunluklarının medeni durumdan bağımsız olabileceğine işaret edebilir. Bu bulgular önceki araştırmalarla da uyumludur. Büyükyıldız ve Kesgin (2023)'in çalışmasında bekar bireylerin evli bireylere göre yalnızlığı daha yoğun yaşadıkları ve yalnızlıkla başa çıkmada daha az etkili mekanizmalar kullandıkları tespit edilmiştir. Anderson (1998) ve Kızılgeçit (2011) araştırmalarında da, ilişkisi olmayan bireylerin yalnızlık düzeylerinin evlilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Kişilik inançları bireylerin medeni durumuna göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır. Grup karşılaştırmaları sonucunda bekar bireylerin evlilere kıyasla daha yüksek düzeyde çekingen, antisosyal, narsistik, şizoid ve paranoid kişilik inançları sergilediği belirlenmiştir. İlişkisi olan bireylerin de evlilere kıyasla daha yüksek narsistik ve paranoid puanlar aldığı gözlenmiştir. Bu bulgular evli bireylerin kişilik inançlarında bir esneme eğilimi olabileceğini düşündürmektedir. Kalıcı romantik ilişkilerin güven, duygusal denge ve dış onay ihtiyacının bir ölçüde karşılanmasına olanak tanıdığı ihtimalini işaret edebilir. Sonuçlar Malatyalı'nın (2020) çalışmasında da desteklenmektedir. Söz konusu araştırmada evli bireylerin kişilik bozuklukları puanlarının daha düşük olduğu gözlenmiş, benlik algısı, öz-şefkat ve içgörü puanlarının bekar bireylere göre anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. Bulgular evliliğin bireylerin kişilik yapılanmaları üzerinde dengeleyici bir etki yaratabileceğini veya söz konusu kişilik inançlarının daha az baskın olduğu bireylerin romantik ilişkileri sürdürebilme olasılığının da daha yüksek olabileceğini düşündürmektedir.

5.5.c. Birlikte yaşadığı kişi

Bulgular, bireylerin birlikte yaşadıkları kişilere göre yalnızlık düzeylerinde anlamlı farklılıklar olabileceğini göstermektedir. Özellikle romantik, ailevi ve genel yalnızlık boyutlarında bu farklılıklar belirginleşmiştir. Karşılaştırmalar sonucunda ailesiyle (anne-baba) yaşayan bireylerin, eş-çocuk veya eş-partnerle yaşayan bireylere kıyasla daha yüksek düzeyde romantik ve ailevi yalnızlık yaşadığı saptanmıştır.

Romantik yalnızlık açısından bakıldığında partner ya da eşle kurulan ilişkilerin duygusal yakınlık, bağ kurma ve karşılıklı paylaşım ihtiyaçlarını doğrudan karşılamayı içermesi dolayısıyla bu bireylerin romantik yalnızlık düzeylerinin daha düşük olması beklenen bir bulgudur. Aile üyeleriyle yaşamak genç yetişkinlik döneminde bu tür duygusal gereksinimleri karşılamada yetersiz kalabilir.

Ailevi yalnızlık bağlamında ise ailesiyle yaşayan bireylerin bu alanda daha yüksek yalnızlık bildirmesi aile ile olan fiziksel birlikteliğin duygusal yakınlıkla da örtüşmeyebileceğini düşündürmektedir. Aydınbaş (2023), aile bağlarının zayıflığının bireylerde yalnızlık algısının ana belirleyicilerinden biri olduğunu vurgulamaktadır. Bunun yanında bireylerin aile ile yaşarken toplumsal normlara ve aile içindeki rollerine uymak zorunda kalmaları, bireysel farklılıklarını ifade etmekte zorlanmalarına neden olabilmektedir. Modern toplumda ise bireylerin kişisel tercihlerini ön planda tutma ve yaşam tarzlarını bu doğrultuda şekillendirme eğiliminde olduğu belirtilmektedir (Arslan, 2024). Bu değişim aile içi ilişkilerin niteliğini ve yalnızlık deneyimini yeniden şekillendirebilmektedir.

Genel yalnızlık düzeyine bakıldığında partneriyle yaşayan bireylerin yalnız yaşayanlara, ailesiyle yaşayanlara ve ev arkadaşı/yurtta kalanlara kıyasla daha düşük yalnızlık bildirmeleri, romantik bağların yalnızlık algısını azaltıcı etkisini desteklemektedir. Sosyal yalnızlık boyutunda anlamlı bir fark bulunmaması bireylerin sosyal çevreyle olan etkileşimlerinin, birlikte yaşadıkları kişilerden ziyade sosyal etkileşimlere yönelmeleriyle ve sosyal destek ağlarının genişliğiyle daha ilişkili olabileceğini düşündürmektedir.

Bireylerin birlikte yaşadıkları kişilere göre bazı kişilik inançlarında anlamlı farklılaşmalar bulunmuştur. Bağımlı, pasif-agresif, obsesif-kompulsif ve çekingen kişilik özelliklerinin birlikte yaşanan kişiden etkilenmediği gözlenmiştir. Antisosyal ve

narsistik kişilik inançlarının ise ailesiyle yaşayan bireylerde daha yüksek düzeyde görüldüğü saptanmıştır. Bu bulgu bireylerin sorumluluk ve özerklik geliştirme süreçlerinin aile yanında yaşamaya devam ettikçe sınırlanabileceğini düşündürmektedir. Eş ve çocuklarıyla yaşayan bireylerde histriyonik kişilik özelliklerinin aileyle, ev arkadaşıyla ya da yalnız yaşayan bireylerden daha düşük olması, bu bireylerin dikkat çekme ve ilgi ihtiyaçlarının romantik ve çocuklarıyla olan ilişkiler içinde daha dengeli biçimde karşılanabiliyor olabileceğine işaret etmektedir. Aynı gruptaki bireylerin paranoid ve şizoid kişilik puanlarının da aileyle ya da ev arkadaşıyla yaşayan bireylere göre daha düşük olması, eş ve çocuklarla kurulan duygusal ilişkilerin bazı kişilik eğilimlerinde düzenleyici bir etki yaratabileceğini düşündürmektedir. Bu bulgular literatürdeki çalışmalarla uyumludur (Malatyalı, 2020).

5.5.d. Çalışma durumu

Bireylerin düzenli bir işe sahip olup olmamalarının yalnızlık düzeylerinde anlamlı farklılıklar oluşturabileceği gözlenmektedir. Düzenli işi olan bireylerin romantik, ailevi ve genel yalnızlık puanlarının öğrenci ve çalışmayan bireylere kıyasla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgular iş yaşamının bireylerin yakın ilişkilere ayırdığı zaman ve duygusal kaynakları sınırlayabileceğini, yalnızlık algısını artırabileceğini düşündürmektedir.

Modern yaşamdaki uzun çalışma saatleri, stresli iş ortamları ve iş-aile yaşamı dengesini kurmadaki zorlukların, romantik ilişkilerin doyumunu ve sosyal bağlılık hissini olumsuz yönde etkileyebileceği belirtilmiştir (Debrot ve ark., 2018; Yücel, 2017). Daha önce yapılan bazı araştırmalar ise çalışma durumuna göre yalnızlık düzeyinin anlamlı biçimde farklılaşmadığını ortaya koymuştur (Güler ve Özgörüş, 2021; Kara ve ark., 2014; Özdemir ve Tatar, 2019). Ancak bu çalışmalar yalnızlığı bütüncül bir kavram olarak ele alırken bu çalışmada yalnızlık romantik, ailevi ve sosyal boyutlarıyla ayrıştırılarak incelenmiştir. Özellikle ailevi ve romantik yalnızlıkta gözlenen artış, iş yaşamının ilişkisel alanlardaki doyumu sınırlandırıcı etkisine işaret ediyor olabilir. Bu yöntemsel fark elde edilen bulguların önceki literatürle olan farklılığını kısmen açıklayabilir. Yalnızlık ile çalışma yaşamı arasındaki ilişkinin

bağlamsal ve çok boyutlu olabileceği düşünüldüğünden ileri araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bireylerin çalışma durumlarına göre bazı kişilik inançlarında anlamlı farklılıklar görülmüştür. Pasif-agresif, obsesif-kompulsif ve şizoid kişilik inançlarının çalışma durumuna göre değişmediği saptanmıştır. Düzenli işi olan bireylerin çekingen, antisosyal, narsistik, histriyonik ve paranoid kişilik inançlarının diğer gruplara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bazı kişilik örüntülerinin iş yaşamındaki stres, beklenti ve sorumluluklar ile beraber daha görünür hale gelebileceği düşünülmektedir. Spyska'nın (2022) yürüttüğü bir çalışmada yoğun düzeyde işe yönelimin özellikle paranoid kişilik özellikleri ve obsesif-fobik belirtilerle yüksek düzeyde ilişkili olduğu, bu belirtilerin yoğun iş temposu ve sürekli performans kaygısı altında daha görünür yaşandığı bildirilmiştir. Çalışmada bu durumun sosyal ilişkilerde de bozulmalar yarattığı vurgulanmıştır. İş ortamında sürekli değerlendirme altında olma hissi güvensizlik, kaygı ve sosyal olarak içe çekilme eğilimlerini artırabilir. Bağımlı kişilik inancı boyutunda düzenli işi olan bireylerin yalnızca üniversite öğrencilerine kıyasla daha yüksek puan aldığı bulunmuştur. Karar alma ve sorumluluk paylaşımı gibi işle hayatıyla ilişkili süreçler bağımlı kişilik inançlarını yoğunlaştırabilir. Çalışma ortamının sosyal etkileşim içeren görevleri ve başarı odaklı yapısının, çekingen kişilik inançlarına sahip bireylerde sosyal kaçınmayı artırabileceği, antisosyal kişilik inançlarına sahip bireylerde ise otorite ve kurallara karşı direnç geliştirebileceği düşünülebilir. Rekabetçi ortamların ise narsistik ve histriyonik kişilik inançlarına sahip bireylerde görünürlük ve onay alma eğilimlerinin daha belirgin hale gelmesinin de olası olduğu düşünülmektedir. Doğrudan çıkarımlar için çok yönlü ve ilişkili araştırmalara ihtiyaç vardır.

5.5.e. Psikiyatrik tanı

Psikiyatrik tanı alma durumuna göre kişilik inançları incelendiğinde, çekingenlik, bağımlılık, pasif-agresiflik ve histriyoniklik boyutlarında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bu durum, bazı kişilik örüntülerinin psikiyatrik tanımlar ile daha yakından ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Türkiye’de yapılan çalışmalarda, depresyon ve anksiyete bozukluklarının toplumda en sık görülen psikiyatrik tanımlar olduğu ve bu tanımlara sahip bireylerin psikiyatrik destek arama oranlarının oldukça yüksek olduğu bildirilmektedir (Keskin ve ark., 2013). Bu psikiyatrik tanımların çekingen, bağımlı ve

histriyonik kişilik yapılanmalarıyla yüksek düzeyde ilişkili olduğu belirtilmiştir (Sevinçok ve ark., 2015; Demirarslan ve ark., 1999; Usta ve ark., 2015). Farklılaşan kişilik inançlarının tanı alan grupta daha yüksek düzeyde ortaya çıkmasının, eştanı özellikleri sebebiyle psikiyatrik başvurulardaki temsil ihtimallerinin fazla olması ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

5.5.f. Tercih edilen sosyal medya uygulaması

Tercih edilen sosyal medya platformları kullanımı açısından yalnızlık düzeyleri incelendiğinde ailevi yalnızlık boyutu dışında tüm yalnızlık düzeylerinde platformlar arası anlamlı farklılıklar görülmüştür. YouTube kullanıcılarının Instagram kullanıcılarına kıyasla daha yüksek düzeyde genel yalnızlık yaşadığı belirlenmiştir. Uygulamaların etkileşim yapılarındaki farklılıkların bu bulguyu açıklayabileceği düşünülmektedir.

Görünürlüğün ön planda olduğu Instagram platformu geri bildirim ve eşzamanlı sosyal etkileşim imkanı sunarken YouTube daha bireysel ve pasif içerik tüketimine olanak sağlamaktadır. Önceki bulguları destekler şekilde yalnızlık düzeyi yüksek bireylerin sosyal etkileşim gereksiniminin daha az olduğu platformlara yönelme eğiliminde olabilecekleri düşünülebilir. Öztat ve Gülnar (2024) tarafından yürütülen bir çalışmada da yalnızlık düzeyi ile YouTube kullanımı arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Bir başka çalışmada da Kırcaburun ve arkadaşları (2021), yalnız bireylerin YouTube'u daha yoğun kullandığını ve bu kullanımın problemli sosyal medya davranışlarıyla ilişkili olabileceğini göstermiştir. Bu bulgular bireylerin yalnızlık düzeylerinin tercih ettikleri sosyal medya platformlarıyla ilişkili olduğunu düşündürmektedir.

Kişilik inançlarının tercih edilen sosyal medya platformlarına göre farklılaşmalarını inceleyen analizlere göre narsistik ve antisosyal kişilik inançlarının anlamlı biçimde farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Instagram kullanıcılarının Twitter kullanıcılarına göre daha yüksek narsistik ve antisosyal kişilik inançları gösterdiği bulunmuştur. Bu bulgu, sosyal medya uygulamalarının yapısal özelliklerine ve sundukları etkileşim imkanlarına göre kullanıcıların kişilik inançlarıyla ilişkili tercihler yapabileceğini düşündürmektedir.

Görsel içerikler, beğeni sayısı, takipçi profili gibi unsurların ön planda olduğu Instagram, dikkat çekme, kendini idealize etme ya da sosyal statü yansıtmaya gibi eğilimleri destekleyebilir. Buffardi ve Campbell (2008)'in sosyal ağlarda narsisistik özelliklerin kendini sunma biçimleriyle ilişkili olduğunu gösteren çalışması, bu tür ideal kendiliği göstermeye olanak sağlayan platformların narsistik eğilimleri olan bireyler tarafından daha çok tercih edildiğini ortaya koymuştur. Twitter kullanıcılarında antisosyal kişilik inançlarının daha düşük çıkması da bu platformun diğerlerine kıyasla daha fikir ve metin temelli entelektüel paylaşım odaklı yapısıyla ilişkili olabilir.

5.6. Sosyal medya kullanım amaçlarının demografik değişkenlere göre farklılaşmalarının tartışılması

Sosyal medya kullanım amaçları yaş gruplarına göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir. Genç bireyler (18–24 ve 25–34 yaş grubu), sosyal medyayı iletişim, eğlenme, müzik dinleme, mesaj gönderme ve boş zaman değerlendirme gibi amaçlarla daha yoğun kullanırken 35–44 yaş grubunun sosyal medya kullanımında bilgi paylaşımı ve insanları tanıma gibi işlevsel amaçları tercih ettiği görülmüştür. Sosyal medya kullanım amaçlarında yaş grubuna bağlı olarak ortaya çıkan farklılıklar, bireylerin yaşam dönemlerinin gerektirdiği sosyal ihtiyaçlarıyla ilişkili olabilir. 25–34 yaş grubu eğlence ve boş zaman değerlendirme gibi alanlarda öne çıkmaktadır. Daha önceki bir çalışmada da 26 yaş ve üzeri bireylerin sosyal medyayı ağırlıklı olarak rahatlama gibi bireysel amaçlarla kullandıkları belirtilmiştir (Shabir v ve ark., 2014). 35–44 yaş grubunun bilgi paylaşımı amacıyla kullanımda diğer yaş gruplarına göre öne çıkması, bu yaş döneminin getirdiği kişisel ve toplumsal sorumluluklarla ilişkili olabilir. Bu yaşlarda bireyler genellikle mesleki gelişim, ebeveynlik rolleri ve sosyal çevreleriyle olan bilgi alışverişi gibi alanlarda daha aktif rol üstlenmektedir.

Cinsiyet değişkeni açısından yalnızca müzik dinleme amacı anlamlı düzeyde farklılık göstermiştir. Kadın katılımcılar, erkek katılımcılara göre sosyal medyada müzik dinlemeyi daha fazla tercih etmektedir. Literatürde de kadınların erkeklere kıyasla genel olarak daha fazla müzik dinlediği ve bu etkinliği duygusal rahatlama, yalnızlıkla başa çıkma ve ruh halini düzenleme amacıyla kullandıkları bildirilmektedir (Christenson ve Peterson, 1988). Benzer biçimde sosyal medya da bireyler için yalnızlık hissini azaltma,

duygusal destek sağlama ve geçici bir kaçış sunma gibi işlevler görebilmektedir (Baker ve Algorta, 2016). Bu bağlamda, kadınların müzik dinleme davranışları ile sosyal medyanın sunduğu duygusal düzenleme imkanları örtüşmekte ve bu durum, kadın kullanıcıların sosyal medya platformlarını müzik dinleme amacıyla daha yoğun biçimde tercih etmelerini açıklayabilmektedir.

Sosyal medyada geçirilen süre arttıkça kullanım amaçları da çeşitlenmektedir. 7 saat ve üzeri sosyal medya kullanan bireylerin iletişim kurma, eğlenme, müzik dinleme ve boş zaman değerlendirme gibi amaçlarda diğer gruplara göre daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Bu bulgular literatürle uyumludur (Beyens ve ark., 2016; Kircaburun ve ark., 2020)

Psikiyatrik tanı alma durumu ile sosyal medya kullanım amaçları arasında yalnızca eğlence amacıyla anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Tanı almış bireyler sosyal medyayı eğlenmek için daha fazla kullanmaktadır. Bazı çalışmalar kaygı ve depresyon gibi zorluklar yaşayan bireylerin sosyal medyayı bir kaçış ve rahatlama aracı olarak daha sık kullandıklarını ortaya koymuştur (Baker ve Algorta, 2016; Keles, McCrae, ve Grealish, 2020). Sosyal medyada eğlence amaçlı geçirilen zamanın da bu bireyler için geçici bir dikkat dağıtma ve duyguları düzenleme stratejisi olarak işlev görebileceği düşünülmektedir.

5.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

1) Araştırma örneklemini, Türkiye’de yaşayan ve çoğunluğu genç yetişkinlerden oluşan 403 kişiden oluşmaktadır. Bu durum, bulguların diğer kültürel bağlamlara genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır.

2) Araştırma verileri Google Forms aracılığıyla özbildirim yoluyla toplanmıştır. Katılımcıların kendi beyanlarına dayalı veriler sosyal istenilirlik yanlılığı veya katılımcıların önyargısı gibi sınırlılıklar taşıyabilir.

3) Katılımcıların cinsiyet dağılımı 119 erkek, 284 kadın olarak dengesiz bir dağılım göstermektedir.

4) Araştırmada sosyal medya kullanım amaçları belirli bir ölçek üzerinden değerlendirilmiş, farklı sosyal medya platformlarının kullanım biçimleri ayrıştırılmamıştır. Bu sebeple farklı platformlara özgü motivasyonlar tam olarak değerlendirilememiştir.

5) Literatürde konuyla ilişkili araştırmaların çok kısıtlı olması sebebiyle bulguların karşılaştırılabileceği yeterli veriye ulaşamamıştır.

BÖLÜM 6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, kişilik inançları ve sosyal-duygusal yalnızlık boyutlarının sosyal medya kullanım amaçlarıyla olan ilişkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışmanın bulguları, kişilik inançlarının bireylerin sosyal medya kullanım motivasyonlarını farklılaştırabildiğini göstermektedir. Çekingen, bağımlı, paranoid ve antisosyal kişilik inançları ile sosyal medyanın insanları tanıma amacıyla kullanımı arasında anlamlı ilişkiler olduğu; narsistik kişilik inançları yoğun olan bireylerin kişisel sunum ve bilgi paylaşımına yöneldiği; şizoid kişilik inançlarının ise bilgiye erişim odaklı kullanımla ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca pasif-agresif ve obsesif kompulsif kişilik inançlarının eğlence ve rahatlama motivasyonlarıyla anlamlı ilişkileri tespit edilmiştir.

Sosyal ve duygusal yalnızlık boyutlarında ise romantik ve sosyal yalnızlık, çeşitli sosyal medya kullanım amaçlarıyla ilişkili bulunmuş; buna karşın ailevi yalnızlık ile anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Sonuçlar, bireylerin sosyal medya kullanım pratiklerinin yalnızlık algıları ve kişilik inançları doğrultusunda değerlendirilebileceğine işaret etmektedir. Günümüzde sosyal medya kullanım oranı ve platformlarda geçirilen sürenin hızla artması, bireylerin bu alanı kullanma biçimlerine yönelik farklılıklarının anlaşılmasını önemli hale getirmektedir. Bireysel farklılıkları anlamaya yönelik çok boyutlu değerlendirme yaklaşımlarına duyulan ihtiyaç ve alandaki çalışmaların sayıca yetersiz oluşu göz önüne alındığında, bu çalışmanın bulguları hem akademik hem de klinik bağlamda dikkate değer bir bilgi sunmaktadır.

6.1. KLİNİSYENLERE ÖNERİLER

1) Klinik ortamda sosyal medya kullanma motivasyonlarının anlaşılması ile bu kullanımın ne tür duygusal ihtiyaçlarla ilişkili olabileceği terapötik süreçte görünür hale getirilerek danışanın bu ihtiyaçları tanınmasına ve söze dökmesine olanak sağlanabilir.

2) Klinisyen, bireyin sosyal medyaya yönelme motivasyonlarını, ilişki kurma biçimlerini, görünür olma veya geri çekilme eğilimlerini, rahatlama veya kaçış isteklerini anlamlandırma sürecinde kullanabilir. Bu tür gözlemler, bireyin iç

dünyasına dair farkındalığının derinleşmesini, savunma mekanizmalarının ve ilişkisel örüntülerin terapötik alanda çalışılmasını destekleyebilir.

3) Klinik uygulamalarda ve ruh sağlığı alanındaki koruyucu müdahalelerde, bireylerin yalnızlık algılarını ve dijital ortamda geliştirdikleri ilişkilerin işlevini anlamlandırmaya yönelik grup çalışmaları veya psiko-eğitim programları faydalı olabilir.

6.2. ARAŞTIRMACILARA ÖNERİLER

- 1) Gelecekte yapılacak çalışmalarda farklı yaş grupları ve kültürel bağlamlar dikkate alınabilir.
- 2) Sosyal medya platformlarına özgü kullanım biçimleri ve bunların bireysel farklılıklarla ilişkisi karşılaştırmalı olarak incelenebilir.
- 3) Nitel araştırmalar ile bireylerin sosyal medya deneyimlerinin ve kişilik özellikleriyle olan bağlarının daha derinlemesine anlaşılması sağlanabilir.
- 4) Araştırma sosyal ve duygusal yalnızlık değişkeninin her boyutu için ayrıca ve daha detaylı olarak tekrarlanabilir.

KAYNAKÇA

- Adem, S. (2015). „Yalnızlık Korkumuz“, Psikomavi Dergisi, (9), 3-5.
- Akhtar, S. (1987). Schizoid personality disorder: A synthesis of developmental, dynamic, and descriptive features. *American journal of psychotherapy*, 41(4), 499-518.
- Akhtar, S. (2009). Ağır kişilik bozukluklarının tanı ve sağaltımı için başvuru kitabı.
- Akyazı, E., & Ünal, A. T. (2013). İletişim fakültesi öğrencilerinin amaç, benimseme, yalnızlık düzeyi ilişkisi bağlamında sosyal ağları kullanımı. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 3(6).
- Alasmawi, K., Mann, F., Lewis, G., White, S., Mezey, G., & Lloyd-Evans, B. (2020). To what extent does severity of loneliness vary among different mental health diagnostic groups: A cross-sectional study. *International journal of mental health nursing*, 29(5), 921-934.
- Alhabash, S., & Ma, M. (2017). A tale of four platforms: Motivations and uses of Facebook, Twitter, Instagram, and Snapchat among college students?. *Social media+ society*, 3(1), 2056305117691544.
- Alsuhbani, A., Shevlin, M., Freeman, D., Sheaves, B., & Bentall, R. P. (2022). Why conspiracy theorists are not always paranoid: Conspiracy theories and paranoia form separate factors with distinct psychological predictors. *PloS one*, 17(4), e0259053.
- Anderson, C. A., & Harvey, R. J. (1988). Brief report: Discriminating between problems in living: An examination of measures of depression, loneliness, shyness, and social anxiety. *Journal of social and clinical psychology*, 6(3-4), 482-491.
- Anderson, P. (2007). *What is Web 2.0?: ideas, technologies and implications for education* (Vol. 1, No. 1, pp. 1-64). Bristol: JISC.
- Andersson, L. (1998). Loneliness research and interventions: A review of the literature. *Aging & mental health*, 2(4), 264-274.
- Arntz, A. (2012). Schema therapy for cluster C personality disorders. *The Wiley Blackwell*
- Arslan, S. S. (2024). Yalnız yaşama dair eski nota yeni melodi “solo yaşam” ve modern toplumdaki aile dinamiklerine etkisi. *Üsküdar üniversitesi yayınları*, 182.
- Avcı, Ö. H., & Yıldırım, İ. (2014). Ergenlerde şiddet eğilimi, yalnızlık ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(29-1), 157-168.
- Aydınbaş, E. (2023). Hayatın En Üst Katı: Gelenekselden Moderne Yaşlılık Olgusu ve Konum Arayışı. *Current Perspectives in Social Sciences*, 27(2), 126-142.

- Back, M. D., Schmukle, S. C., & Egloff, B. (2010). Why are narcissists so charming at first sight? Decoding the narcissism–popularity link at zero acquaintance. *Journal of personality and social psychology*, 98(1), 132.
- Baker, D. A., & Algorta, G. P. (2016). The relationship between online social networking and depression: A systematic review of quantitative studies. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 19(11), 638-648.
- Baker, F., & Bor, W. (2008). Can music preference indicate mental health status in young people?. *Australasian psychiatry*, 16(4), 284-288.
- Balcı, Ş., & Gargalık, E. (2020). Narsisistik Kişilik Özellikleri ile Sosyal Medya Kullanımı Arasında Bir Bağlantı Var Mı?. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (44), 125-140.
- Bancroft, J. H. J., Skrimshire, A. M., & Simkin, S. (1976). The reasons people give for taking overdoses. *The British Journal of Psychiatry*, 128(6), 538-548.
- Bardak, F., & Yalçınkaya-Alkar, Ö. (2016). Üniversite öğrencilerinin sosyal ağları kullanım amaçlarına göre internet bağımlılığı ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bağımlılık Dergisi*, 17(2), 55-65.
- Baskak, B. (2007). Çekingen kişilik bozukluğu. *Türkiye Klinikleri Journal of Internal Medical Sciences*, 3(12), 61-65.
- Beck, A. T., Freeman, A., Davis, D. D., Yalçın, Ö., & Akçay, E. N. (2008). *Kişilik bozukluklarının bilişsel terapisi*. Litera.
- Benson, T. L., & Park, S. (2019). Increased plasticity of bodily self-experience in individuals who may carry latent liability for schizophrenia. *Schizophrenia Research*, 207, 58-62.
- Berryman, C., Ferguson, C. J., & Negy, C. (2018). Social media use and mental health among young adults. *Psychiatric quarterly*, 89, 307-314.
- Beyens, I., Frison, E., & Eggermont, S. (2016). “I don’t want to miss a thing”: Adolescents’ fear of missing out and its relationship to adolescents’ social needs, Facebook use, and Facebook related stress. *Computers in human behavior*, 64, 1-8.
- Bilge, Y., & Sertel Berk, H. Ö. (2018). Eysenck’in kişilik teorisi ve Gray’in alternatif pekiştireç duyarlılık teorisi: karşılaştırmalı bir inceleme. *Sosyal bilimler insan ve toplum*.
- Birtchnell, J., & Alarcon, J. (1971). The motivation and emotional state of 91 cases of attempted suicide. *British Journal of Medical Psychology*.
- Blum, H. P. (1981). Object inconstancy and paranoid conspiracy. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 29(4), 789-813.

- Blumler, J. G. (1979). The role of theory in uses and gratifications studies. *Communication research*, 6(1), 9-36.
- Boeree, C. G. (2006). Personality theories: An introduction. *Psychology Department*, 17.
- Bornstein, R. F. (1997). Dependent personality disorder in the DSM-IV and beyond. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 4(2), 175.
- Bornstein, R. F. (2012). From dysfunction to adaptation: An interactionist model of dependency. *Annual Review of Clinical Psychology*, 8(1), 291-316.
- Brage, D., Meredith, W. M., & Woodward, J. (1993). Correlates of loneliness among Midwestern adolescents. *Adolescence*, 28(111), 685-694.
- Brazell, A. (2010). Wordpress bible (Vol. 684). John Wiley & Sons.
- Brenner, C., Savaşır, I., & Savaşır, Y. (1998). *Psikanaliz: Temel Kavramlar*. HYB.
- Brügger, N. (2015). A brief history of Facebook as a media text: The development of an empty structure. *First Monday*.
- Buecker, S., Maes, M., Denissen, J. J., & Luhmann, M. (2020). Loneliness and the Big Five personality traits: A meta-analysis. *European Journal of Personality*, 34(1), 828.
- Buelens, T., Costantini, G., Luyckx, K., & Claes, L. (2020). Comorbidity between non suicidal self-injury disorder and borderline personality disorder in adolescents: a graphical network approach. *Frontiers in psychiatry*, 11, 580922.
- Buffardi, L. E., & Campbell, W. K. (2008). Narcissism and social networking web sites. *Personality and social psychology bulletin*, 34(10), 1303-1314.
- Bumgarner, B. A. (2007). You have been poked: Exploring the uses and gratifications of Facebook among emerging adults. *First Monday*.
- Burger Jerry M., *Kişilik*, Çev. İnan Deniz Erguvan Sarioğlu, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2016.
- Burgess, J., & Green, J. (2018). *YouTube: Online video and participatory culture*. John Wiley & Sons.
- Burke, M., Marlow, C., & Lento, T. (2010, April). Social network activity and social well-being. In *Proceedings of the SIGCHI conference on human factors in computing systems* (pp. 1909-1912).

- Büyükıldız, E., & Kesgin, B. (2023). Medeni Durumları Farklı Olan Bireylerde Yalnızlık ile Başa Çıkma. *Journal of Society & Social Work*, 34(2).
- Cacioppo, J. T., Hughes, M. E., Waite, L. J., Hawkley, L. C., & Thisted, R. A. (2006). Loneliness as a specific risk factor for depressive symptoms: cross-sectional and longitudinal analyses. *Psychology and aging*, 21(1), 140.
- Cakmak, K., Cikrikcioglu, I., Demiralp, O., Ozturk, A., Palut, F. S., Yilancioglu, Y., & Yildirim, M. (2017). *The Causal Determinants of Popularity in Instagram*. Technical Report.
- Carlson, N. (2010). At last—the full story of how Facebook was founded. *origins*, 4, 10.
- Carr, C. T., & Hayes, R. A. (2015). Social media: Defining, developing, and divining. *Atlantic journal of communication*, 23(1), 46-65.
- Carroll, A. (2009). Are you looking at me? Understanding and managing paranoid personality disorder. *Advances in psychiatric treatment*, 15(1), 40-48.
- Cekić, E. (2024). Analysis and implications of loneliness in contemporary society. *Knowledge-International Journal*, 64(1), 185-191.
- Chau, A. K. C., So, S. H., Sun, X., Zhu, C., Chiu, C. D., Chan, R. C., & Leung, P. W. L. (2022). A network analysis on the relationship between loneliness and schizotypy. *Journal of Affective Disorders*, 311, 148-156.
- Christenson, P. G., & Peterson, J. B. (1988). Genre and gender in the structure of music preferences. *Communication research*, 15(3), 282-301.
- Clayton, R. B., Osborne, R. E., Miller, B. K., & Oberle, C. D. (2013). Loneliness, anxiousness, and substance use as predictors of Facebook use. *Computers in Human Behavior*, 29(3), 687-693.
- Cloninger, C. R., & Svrakic, D. M. (2008). Personality disorders. *The medical basis of psychiatry*, 471-483.
- Coric, D., & Murstein, B. I. (1993). Bulimia nervosa: Prevalence and psychological correlates in a college community. *Eating Disorders*, 1(1), 39-51.
- Correa, T., Bachmann, I., Hinsley, A. W., & De Zúñiga, H. G. (2014). Personality and social media use. In *Digital Arts and Entertainment: Concepts, Methodologies, Tools, and Applications* (pp. 992-1012). IGI Global.
- Correa, T., Hinsley, A. W., & de Zúñiga, H. G. (2010). Who interacts on the Web? The intersection of users' personality and social media use. *Computers in Human Behavior*, 26, 247–253. doi:10.1016/j.chb.2009.09.003.

- Cramer, V., Torgersen, S., & Kringlen, E. (2003). Personality disorders, prevalence, socio-demographic correlations, quality of life, dysfunction, and the question of continuity. *PTT-Persönlichkeitsstörungen: Theorie und Therapie*, 7(3), 189-198.
- Çakır, V., & Çakır, V. (2011). Yalnızlık ve televizyon kullanımı. *Selçuk İletişim*, 7(1), 131-147.
- Çiçek, İ., & Aslan, A. E. (2020). Kişilik ve beş faktör kişilik özellikleri: Kuramsal bir çerçeve. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 10(1), 137-147.
- Çoban, G. S. (2021). Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi kendini gerçekleştirme basamağında gizil yetenekler. *European Journal of Educational and Social Sciences*, 6(1), 111-118.
- Dal, Ö. G. V., & Eroğlu, A. H. (2015). Farklı kişilik özelliklerine sahip bireylerin risk algılarının tüketici davranışı açısından incelenmesi: üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2), 361-385.
- Debrot, A., Siegler, S., Klumb, P. L., & Schoebi, D. (2018). Daily work stress and relationship satisfaction: Detachment affects romantic couples' interactions quality. *Journal of Happiness Studies*, 19, 2283-2301.
- Delay, J., & Pichot, P. (1962). Abrégé de psychologie à l'usage de l'étudiant. (No Title).
- Demeter, E., & Rad, D. (2020). Global life satisfaction and general antisocial behavior in young individuals: the mediating role of perceived loneliness in regard to social sustainability—a preliminary investigation. *Sustainability*, 12(10), 4081.
- Demirarslan, A. P., Gökalp, P. G., Kültegin, Ö. G. E. L., & BABA, A. N. (1999). Kronik Depresyon ve iyileşen Majör Depresyon Olgularında Kişilik Bozukluklarının Değerlendirilmesi. *Düşünen Adam*.
- Demirbağ, B. C., Öztürk, H., & Kahriman, İ. (2022). Ulusal ve Uluslararası Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Ağ Kullanımı ile Yalnızlık Düzeyi Arasındaki ilişki. *Sağlık Akademisi Kastamonu*, 7(3), 513-526.
- Deutsch, M., & Krauss, R. M. (1986) "Psikoseksüel Gelişim Evreleri", Bekir Onur (çev.). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 19(1), 225-237.
- Diedrich, A., & Voderholzer, U. (2015). Obsessive-compulsive personality disorder: a current review. *Current psychiatry reports*, 17, 1-10.
- DiJulio, B., Hamel, L., Muñana, C., & Brodie, M. (2018). Loneliness and social isolation in the United States, the United Kingdom, and Japan: An international survey. *The Economist & Kaiser Family Foundation*.

- Dimmick, J., Kline, S., & Stafford, L. (2000). "The gratification niches of personal e mail and the telephone." *Communication Research*, 27, 227-248.
- DiTommaso, E., & Spinner, B. (1997). Social and emotional loneliness: A re-examination of Weiss' typology of loneliness. *Personality and individual differences*, 22(3), 417-427.
- Doğan, U. ve Karakuş, Y. (2016). „Lise Öğrencilerinin Sosyal Ağ Siteleri Kullanımının Yordayıcısı Olarak Çok Boyutlu Yalnızlık“, *Sakarya University Journal of Education*, 6(1), 57-71.
- Erevik, E. K., Vedaa, Ø., Pallesen, S., Hysing, M., & Sivertsen, B. (2023). The five-factor model's personality traits and social and emotional loneliness: Two large-scale studies among Norwegian students. *Personality and Individual Differences*, 207, 112115.
- Farmer, A., McGuffin, P., & Williams, J. (2002). *Measuring psychopathology*. Oxford University Press.
- Fenichel, O. (1974). Nevrozların psikanalitik teorisi. Çev. Selçuk Tuncer). *Ege Üniversitesi Yayınları*, 98.
- Friedman, H. S., & Schustack, M. W. (1999). *Personality: Classic theories and modern research* (p. 576). Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Galanaki, E., & Malafanti, A. (2023). Loneliness and Personality Pathology: Revisiting Kohut and Kernberg. *Psychology*, 14(7), 1123-1135.
- Geçtan, E. (1991). Erich Fromm ve insancıl psikoloji. *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* (1990), pp. 120-129.
- Geçtan, E. (1998). Psikanaliz ve sonrası (8. Basım). *İstanbul: Remzi Kitabevi*.
- Geçtan, E. (2006). *Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışlar*. Metis Yayınları.
- Gilbert, E. H., & DeBlassie, R. R. (1984). Anorexia nervosa: Adolescent starvation by choice. *Adolescence*, 19(76), 839.
- Gollwitzer, A., Wilczynska, M., & Jaya, E. S. (2018). Targeting the link between loneliness and paranoia via an interventionist-causal model framework. *Psychiatry Research*, 263, 101-107.
- Goncalves, M. K., & Campbell, L. (2014). The Dark Triad and the derogation of mating competitors. *Personality and Individual Differences*, 67, 42-46.
- Goran, M. G. (2024). Are you Looking at Me? The Relationship Between Social Media and Personality Disorders.

- Goswick, R. A., & Jones, W. H. (1981). Loneliness, self-concept, and adjustment. *The Journal of psychology*, 107(2), 237-240.
- Göka, E. (2017). İnternet ve Psikolojimiz, Kapı Yayınları, İstanbul.
- Göker, H., Tekedere, H., & Arpacı, F. (2020). Evde Yaşayan Yaşlılarda Yalnızlık Algısı ile Sosyal Medya Kullanımı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Third Sector Social Economic Review*, 55(3), 1631-1644.
- Güler, K., & Özgörüş, Z. (2021). Yetişkin bireylerde saldırganlık ve yalnızlık arasındaki ilişkinin incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(43), 6635-6661.
- Gürel, N. (2011). Kişilik psikolojisi, önyargının psikolojisi ve kamuoyu: Gordon Allport ve Walter lippmann'ın görüşleri çerçevesinde bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 101-134.
- Gürkaynak, Ş., Doğan, N. S., Barutçu, S., & Haşiloğlu, S. B. (2016). Sosyal medya uygulamalarının kullanım sıklıklarına göre değişim süreci: Akademisyenler ve öğrenciler üzerinde karşılaştırmalı bir araştırma. *Pamukkale İşletme ve Bilişim Yönetimi Dergisi*, (2), 1-10.
- Häfner, H. (1990). Ernst Kretschmer 1888–1964. *Psychological medicine*, 20(3), 487-492.
- Hall, C.S.A. and Nobody, J. (1999) *A Primer of Jungian psychology*, New York: Plume Publications.
- Halston, A., Iwamoto, D., Junker, M., & Chun, H. (2019). Social media and loneliness. *International journal of psychological studies*, 11(3), 27-38.
- Hamdani, A. R., Yousaf, H., & Maryam, R. (2023). Social comparison orientation in social networking sites and general health & well-being among university students: Role of narcissism and self-esteem. *Human Nature Journal of Social Sciences*, 4(2), 610-624.
- Hare, R. D. (1999). *Without conscience: The disturbing world of the psychopaths among us*. Guilford Press.
- Hauschild, S., Winter, D., Thome, J., Liebke, L., Schmahl, C., Bohus, M., & Lis, S. (2018). Behavioural mimicry and loneliness in borderline personality disorder. *Comprehensive Psychiatry*, 82, 30-36.
- Hawkey, L. C., Thisted, R. A., Masi, C. M., & Cacioppo, J. T. (2010). Loneliness predicts increased blood pressure: 5-year cross-lagged analyses in middle-aged and older adults. *Psychology and aging*, 25(1), 132.

- Hayakawa, K., Kato, T. A., Watabe, M., Teo, A. R., Horikawa, H., Kuwano, N., ... & Kanba, S. (2018). Blood biomarkers of Hikikomori, a severe social withdrawal syndrome. *Scientific Reports*, 8(1), 2884.
- Hays, R. D., & DiMatteo, M. R. (1987). A short-form measure of loneliness. *Journal of personality assessment*, 51(1), 69-81.
- Hjelle, L. A., & Ziegler, D. J. (1992). *Personality theories: Basic assumptions, research, and applications*. McGraw-Hill Book Company.
- Hopman, W. M., Coo, H., Edgar, C. M., McBride, E. V., Day, A. G., & Brunet, D. G. (2007). Factors associated with health-related quality of life in multiple sclerosis. *Canadian journal of neurological sciences*, 34(2), 160-166.
- Hopwood, C. J., Morey, L. C., Edelen, M. O., & Shea, M. T. (2009). *The construct validity of passive-aggressive personality disorder*. *Psychiatry Research*, 170(2-3), 256-260.
- Howard, P. N., & Parks, M. R. (2012). Social media and political change: Capacity, constraint, and consequence. *Journal of communication*, 62(2), 359-362.
- [IBM Corp. Released 2020. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 27.0. Armonk, NY: IBM Corp](#)
- Ikhtabi, S., Pitman, A., Toh, G., Birken, M., Pearce, E., & Johnson, S. (2022). The experience of loneliness among people with a “personality disorder” diagnosis or traits: a qualitative meta-synthesis. *BMC psychiatry*, 22(1), 130.
- Ismail, N. A. H., & Tekke, M. (2015). Rediscovering Rogers’s self theory and personality. *Journal of Educational, Health and Community Psychology*, 4(3), 28-36.
- İlk, G., & Bilge, Y. (2020). Borderline kişilik bozukluğu ve duygu düzenleme güçlüğü. *Turkish Studies-Social Sciences*.
- Jackson, J., & Cochran, S. D. (1991). Loneliness and psychological distress. *The Journal of psychology*, 125(3), 257-262.
- Jin, B. (2013). How lonely people use and perceive Facebook. *Computers in Human Behavior*, 29(6), 2463-2470.
- John, O. P., Robins, R. W., & Pervin, L. A. (Eds.). (2010). *Handbook of personality: Theory and research*. Guilford Press.
- Johnson, A. M., & Szurek, S. A. (1952). The genesis of antisocial acting out in children and adults. *The Psychoanalytic Quarterly*, 21(3), 323-343.

- Joinson, A. N. (2008, April). Looking at, looking up or keeping up with people? Motives and use of Facebook. In *Proceedings of the SIGCHI conference on Human Factors in Computing Systems* (pp. 1027-1036).
- Jonason, P. K., LI, N. P., Webster, G. D., & Schmitt, D. P. (2009). The Dark Triad: traits that facilitate short-term mating in men. *European journal of personality*, 23(1), 5-18.
- Joubert, C. E. (1986). Social interest, loneliness, and narcissism. *Psychological Reports*, 58(3), 870-870.
- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business Horizons*, 53(1), 59-68.
- Kara, F. M., Kelecek, S., & Aşçı, F. H. (2014). Sporcu eşlerinin yaşam doyumu ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 25(2), 56-66.
- Katz, E., Blumler, J. G., & Gurevitch, M. (1973). Uses and gratifications research. *The public opinion quarterly*, 37(4), 509-523.
- Kavut, S. (2018). Karen Horney ve nevrotik kişilik üzerine bir araştırma: Blue Jasmine örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*.
- Kaya, H. (2024). Bağımlı Kişilik Bozukluğu. *Türkiye Klinikleri Psychiatry-Special Topics*, 17(2), 74-79.
- Kealy, D., Woolgar, S., & Hewitt, J. M. (2022). Investigating pathological narcissism and loneliness, and the link with life satisfaction. *Scandinavian journal of psychology*, 63(1), 32-38.
- Keinan, G., Hobfoll, S. E. (1989). Stress, dependency, and social support: Who benefits from husband's presence in delivery?. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 8(1), 32-44.
- Keldal, G., & Atlı, A. (2016). University students' personality traits as predictors of their loneliness levels. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, 45(2), 131-146.
- Keles, B., McCrae, N., & Grealish, A. (2020). A systematic review: the influence of social media on depression, anxiety and psychological distress in adolescents. *International journal of adolescence and youth*, 25(1), 79-93.
- Kernberg, O. F. (1975). Sınır durumlar ve patolojik narsisizm. Çev. Mustafa Atakay (1999). *İstanbul: Metis Yayınları*
- Keskin, A., Ünlüoğlu, İ., Bilge, U., & Yenilmez, Ç. (2013). Ruhsal Bozuklukların Yaygınlığı, Cinsiyetlere Göre Dağılımı ve Psikiyatrik Destek Alma ile İlişkisi. *Archives of Neuropsychiatry/Nöropsikiyatri Arşivi*, 50(4).

- Kızıl, E. T. Ö., & Çevik, A. (2007). Histriyonik Kişilik Bozukluğu. *Türkiye Klinikleri Journal of Internal Medical Sciences*, 3(12), 47-52.
- Kızılgeçit, M. (2011). Yalnızlık umutsuzluk ve dindarlık ilişkisi. (Yayınlanmamış doktora tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kietzmann, J. H., Hermkens, K., McCarthy, I. P., & Silvestre, B. S. (2011). Social media? Get serious! Understanding the functional building blocks of social media. *Business horizons*, 54(3), 241-251.
- Kircaburun, K. (2016). Self-Esteem, Daily Internet Use and Social Media Addiction as Predictors of Depression among Turkish Adolescents. *Journal of Education and Practice*, 7(24), 64-72.
- Kircaburun, K., Alhabash, S., Tosuntaş, Ş. B., & Griffiths, M. D. (2020). Uses and gratifications of problematic social media use among university students: A simultaneous examination of the Big Five of personality traits, social media platforms, and social media use motives. *International journal of mental health and addiction*, 18, 525-547.
- Kircaburun, K., Harris, A., Demetrovics, Z., & Király, O. (2021). Problematic mukbang watching: A new form of eating-related problematic behavior on YouTube. *Eating and Weight Disorders - Studies on Anorexia, Bulimia and Obesity*, 26(5), 1643–1652.
- Kirkpatrick-Smith, J., Rich, A. R., Bonner, R., & Jans, F. (1992). Psychological vulnerability and substance abuse as predictors of suicide ideation among adolescents. *OMEGA-Journal of Death and Dying*, 24(1), 21-33.
- Koca, E. B., & Tunca, M. Z. (2019). İnternet ve sosyal medya bağımlılığının öğrencilerin performanslarına etkileri üzerine bir yazın taraması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(1), 33-53.
- Koçak, R., & Gökler, R. (2008). Varoluşsal yaklaşımda psikolojik danışma ve gruba uygulaması. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 91-107.
- Köroğlu E, Bayraktar S (2010) Kişilik Bozuklukları, 2. Basım. Ankara, Hekimler Yayın Birliği.
- Kwak, H., Lee, C., Park, H., & Moon, S. (2010, April). What is Twitter, a social network or a news media?. In *Proceedings of the 19th international conference on World wide web* (pp. 591-600).
- Lacourse, E., Claes, M., & Villeneuve, M. (2001). Heavy metal music and adolescent suicidal risk. *Journal of youth and adolescence*, 30(3), 321-332.
- Lamster, F., Nittel, C., Rief, W., Mehl, S., & Lincoln, T. (2017). The impact of loneliness on paranoia: an experimental approach. *Journal of behavior therapy and experimental psychiatry*, 54, 51-57.

- Lauder, W., Mummary, K., Jones, M., & Caperchione, C. (2006). A comparison of health behaviours in lonely and non-lonely populations. *Psychology, health & medicine*, 11(2), 233-245.
- Lee, S. H. (2012). The end of the traditional gatekeeper. *Gnovis, Journal of Communication, Culture, and Technology*, 12.
- Lelord, F., André, C., & Madenci, R. (2000). "Zor kişilikler" le yaşamak. İletişim.
- Levi-Belz, Y., Gvion, Y., Horesh, N., Fischel, T., Treves, I., Or, E., ... & Apter, A. (2014).
- Levi-Belz, Y., Gvion, Y., Levi, U., & Apter, A. (2019). Beyond the mental pain: A case control study on the contribution of schizoid personality disorder symptoms to medically serious suicide attempts. *Comprehensive Psychiatry*, 90, 102-109.
- Liebke, L., Bungert, M., Thome, J., Hauschild, S., Gescher, D. M., Schmahl, C., ... & Lis, S. (2017). Loneliness, social networks, and social functioning in borderline personality disorder. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 8(4), 349.
- Lin, J. S., Lee, Y. I., Jin, Y., & Gilbreath, B. (2017). Personality traits, motivations, and emotional consequences of social media usage. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 20(10), 615-623.
- Livesley, W. J. (2005). Behavioral and molecular genetic contributions to a dimensional classification of personality disorder. *Journal of personality disorders*, 19(2), 131-155.
- Lou, L. L., Yan, Z., Nickerson, A., & McMorris, R. (2012). An examination of the reciprocal relationship of loneliness and Facebook use among first-year college students. *Journal of Educational Computing Research*, 46(1), 105-117.
- Lykes, V. A., & Kemmelmeier, M. (2014). What predicts loneliness? Cultural difference between individualistic and collectivistic societies in Europe. *Journal of Cross Cultural Psychology*, 45(3), 468-490.
- MacDonald, K. B., & Schermer, J. A. (2023). Loneliness and narcissism. *Current Research in Behavioral Sciences*, 5, 100127.
- Magid, L., & Collier, A. (2006). *MySpace Unraveled: What it is and how to use it safely*. Peachpit Press.
- Magnavita, J. J. (Ed.). (2004). *Handbook of personality disorders: Theory and practice*. John Wiley & Sons, 4-5.
- Malas, E. M., & Arıkan, S. (2024). Kişiler Arası İlişki Duyarlılığı ve Yalnızlığın Problemlili İnternet Kullanımı Üzerindeki Rolü. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(3), 1293-1306.

- Masi, C. M., Chen, H. Y., Hawkey, L. C., & Cacioppo, J. T. (2011). A meta-analysis of interventions to reduce loneliness. *Personality and social psychology review*, 15(3), 219-266.
- Masling, J., Price, J., Goldband, S., Katkin, E. S. (1981). Oral imagery and autonomic arousal in social isolation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 40(2), 395.
- Masterson, J. F. (1976). Narsistik ve borderline kişilik bozuklukları.
- McCain, J. L., & Campbell, W. K. (2018). Narcissism and social media use: A meta analytic review. *Psychology of Popular Media Culture*, 7(3), 308.
- McIntyre, J. C., Worsley, J., Corcoran, R., Harrison Woods, P., & Bentall, R. P. (2018). Academic and non-academic predictors of student psychological distress: The role of social identity and loneliness. *Journal of Mental Health*, 27(3), 230-239.
- McKenna, K. Y. A. (1998). *The computers that bind: Relationship formation on the Internet*. Ohio University.
- McWilliams, N., & Kalem, E. (2010). *Psikanalitik tanı: Klinik süreç içinde kişilik yapısını anlamak*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Meehan, K. B., Levy, K. N., Temes, C. M., & Detrixhe, J. J. (2013). Solitude and personality disorders. *The handbook of solitude: Psychological perspectives on social isolation, social withdrawal, and being alone*, 427-444.
- Meehl, P. E. (2017). Schizotaxia, schizotypy, schizophrenia. In *Schizophrenia* (pp. 21 46). Routledge.
- Mehdizadeh, S. (2010). Self-presentation 2.0: Narcissism and self-esteem on Facebook. *Cyberpsychology, behavior, and social networking*, 13(4), 357-364.
- Menaghan, E. G. (2014). Individual coping efforts and family studies: Conceptual and methodological issues. *Social stress and the family*, 113-135.
- Mental pain, communication difficulties, and medically serious suicide attempts: A case control study. *Archives of Suicide Research*, 18(1), 74-87.
- Meta-Gallup. (2023). The Global State of Social Connections Report.
- Mijuskovic, B. (1986). Loneliness, anxiety, hostility, and communication. *Child Study Journal*, 16, 227-240.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2007). *Attachment in Adulthood: Structure, Dynamics, and Change*. Guilford Press, s. 205.

- Millon, T. (2011). *Disorders of personality: Introducing a DSM/ICD spectrum from normal to abnormal*. John Wiley & Sons, 355-365.
- Millon, T., & Davis, R. O. (1996). *Disorders of personality: DSM-IV and beyond*. John Wiley & Sons.
- Mittal, V. A., Tessner, K. D., & Walker, E. F. (2007). Elevated social Internet use and schizotypal personality disorder in adolescents. *Schizophrenia research*, 94(1-3), 50-57.
- Moore, D., & Schultz Jr, N. R. (1983). Loneliness at adolescence: Correlates, attributions, and coping. *Journal of youth and adolescence*, 12(2), 95-100.
- Morf, C. C., & Rhodewalt, F. (2001). Unraveling the paradoxes of narcissism: A dynamic self-regulatory processing model. *Psychological inquiry*, 12(4), 177-196.
- Mund, M., & Neyer, F. J. (2016). The winding paths of the lonesome cowboy: Evidence for mutual influences between personality, subjective health, and loneliness. *Journal of Personality*, 84(5), 646-657.
- Nenov-Matt, T., Barton, B. B., Dewald-Kaufmann, J., Goerigk, S., Rek, S., Zentz, K., ... & Reinhard, M. A. (2020). Loneliness, social isolation and their difference: a cross diagnostic study in persistent depressive disorder and borderline personality disorder. *Frontiers in Psychiatry*, 11, 608476.
- Nicholson, I. A. (2000). A coherent datum of perception”: Gordon Allport, Floyd Allport, and the politics of “personality. *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 36(4), 463-470.
- Noller, P., Law, H., & Comrey, A. L. (1987). Cattell, Comrey, and Eysenck personality factors compared: More evidence for the five robust factors?. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(4), 775.
- Novais, F., Araújo, A., & Godinho, P. (2015). Historical roots of histrionic personality disorder. *Frontiers in psychology*, 6, 1463.
- Nuri, C., Okray, Z., & Huseyinzade Simsek, A. (2019). The Relationship between Social Sharing Sites Users' Personality Beliefs and Purposes of Using Social Sharing Sites of University Students. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 14(2), 313-321.
- O'Day, E. B., & Heimberg, R. G. (2021). Social media use, social anxiety, and loneliness: A systematic review. *Computers in Human Behavior Reports*, 3, 100070.
- Overholser, J. C. (1996). The dependent personality and interpersonal problems. *The journal of nervous and mental disease*, 184(1), 8-16.
- Özdel, K. (2015). Düünden bugüne bilişsel davranışçı terapiler: Teori ve uygulama. *Türkiye Klinikleri J Psychiatry-Special Topics*, 8(2), 10-20.

- Özdel, K., Türkçapar, M. H., Guriz, S. O., Hamamci, Z., Duy, B., Taymur, I., & Riskind, J. H. (2015). Early maladaptive schemas and core beliefs in antisocial personality disorder. *International Journal of Cognitive Therapy*, 8(4), 306-317.
- Özdemir, H., & Tatar, A. (2019). Genç yetişkinlerde yalnızlığın yordayıcıları: Depresyon, kaygı, sosyal destek, duygusal zeka. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 1(2), 93-101.
- Özgüngör, S., & Kapikiran, N. A. (2011). Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeklerinin Türk Kültürüne Uygunluğunun Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi: Ön Bulgular. *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, 4(36).
- Öztat, F., & Gülnar, B. (2024). Yalnızlık, olumlu ve olumsuz deneyim düzeyleri ile sosyal medya kullanım ilişkisi. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (34), 801-827.
- Öztunç, H., Bilge, Y., & Bilge, Y. (2015). Kişilik bozuklukları ile gelir ve cinsiyet değişkenlerinin ilişkisinin incelenmesi. *YDÜ Sosbilder*, 8(1), 63-82.
- Öztürk, C. (2020). *Sağlığın geliştirilmesinde sağlık iletişimi ve sosyal medya kanallarının rolü* (Master's thesis, İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Panda, S. (2016). Personality traits and the feeling of loneliness of post-graduate university students. *The International Journal of Indian Psychology*, 3(3), 27-37.
- Patterson, T. G., & Joseph, S. (2007). Person-centered personality theory: Support from self-determination theory and positive psychology. *Journal of Humanistic Psychology*, 47(1), 117-139.
- Perlman, D., & Peplau, L. A. (1981). Toward a social psychology of loneliness. *Personal relationships*, 3, 31-56.
- Perlman, D., Peplau, L. A., & Goldston, S. E. (1984). Loneliness research: A survey of empirical findings. *Preventing the harmful consequences of severe and persistent loneliness*, 13, 46.
- Pincus, A. L., & Wilson, K. R. (2001). Interpersonal variability in dependent personality. *Journal of Personality*, 69(2), 223-251.
- Pinto, A., Eisen, J. L., Mancebo, M. C., & Rasmussen, S. A. (2007). Obsessive compulsive personality disorder. *Obsessive-compulsive disorder*, 246-270.
- Rubin, A. M. (1986). Uses, gratifications, and media effects research. *Perspectives on media effects*, 281-301.
- Rugg, A., & Burroughs, B. (2016). Periscope, live-streaming and mobile video culture. *Geoblocking and global video culture*, 18, 64-73.

- Rustad, R. A., Small, J. E., Jobes, D. A., Safer, M. A., & Peterson, R. J. (2003). The impact of rock videos and music with suicidal content on thoughts and attitudes about suicide. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 33(2), 120-131.
- Ryan, T., & Xenos, S. (2011). Who uses Facebook? An investigation into the relationship between the Big Five, shyness, narcissism, loneliness, and Facebook usage. *Computers in human behavior*, 27(5), 1658-1664.
- Saarikallio, S., & Erkkilä, J. (2007). The role of music in adolescents' mood regulation. *Psychology of music*, 35(1), 88-109.
- Sadava, S. W., & Pak, A. W. (1994). Problem drinking and close relationships during the third decade of life. *Psychology of Addictive Behaviors*, 8(4), 251.
- Sağlam, M., Balci, A., & Ardiç, M. (2020). Üniversite öğrencilerinin sosyal ağ sitelerini kullanım amaçlarının incelenmesi. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 165-186.
- Saklofske, D. H., & Yackulic, R. A. (1989). Personality predictors of loneliness. *Personality and Individual differences*, 10(4), 467-472.
- Salimi, A. (2011). Social-emotional loneliness and life satisfaction. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 29, 292-295.
- Samuels, J. (2011). Personality disorders: epidemiology and public health issues. *International Review of Psychiatry*, 23(3), 223-233.
- Samuels, J., Eaton, W. W., Bienvenu III, O. J., Brown, C. H., Costa Jr, P. T., & Nestadt, G. (2002). Prevalence and correlates of personality disorders in a community sample. *The British journal of psychiatry*, 180(6), 536-542.
- Sardoğan, M. E., & Kaygusuz, C. (2006). Antisozyal kişilik bozukluğu tanısı almış ve almamış olan bireylerin duygusal zeka düzeyleri açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 7(1), 85-102.
- Savci, M., Turan, M. E., Griffiths, M. D., & Ercengiz, M. (2021). Histrionic personality, narcissistic personality, and problematic social media use: Testing of a new hypothetical model. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 19, 986-1004.
- Schneider, K. J., Pierson, J. F., & Bugental, J. F. (Eds.). (2014). *The handbook of humanistic psychology: Theory, research, and practice*. Sage Publications.
- Scott, G. G., Boyle, E. A., Czerniawska, K., & Courtney, A. (2018). Posting photos on Facebook: The impact of narcissism, social anxiety, loneliness, and shyness. *Personality and Individual Differences*, 133, 67-72.

- Seidman, G. (2013). Self-presentation and belonging on Facebook: How personality influences social media use and motivations. *Personality and individual differences*, 54(3), 402-407.
- Sevinçok, L., Dereboy, F., & Dereboy, Ç. (1998). Çekingen kişilik bozukluğunun klinik özellikleri ve tedavisi. *Klinik Psikiyatri*, 1(1), 22-26.
- Sevinçok, L., Kunt, D. A., & Özdemiroğlu, F. (2015). Sosyal Anksiyete Bozukluğu ve Çekingen Kişilik Bozukluğu. *Türkiye Klinikleri Psychiatry-Special Topics*, 8(3), 39-45.
- Shabir, G., Iqbal, Y. W., & Safdar, G. (2014). Demographics Differences in Social Networking Sites Use: What Communication Motives Does it Gratify. *International Journal of Social Work and Human Service Practice*, 2(5), 184-194.
- Simanowitz, V., & Pearce, P. (2003). *Personality development*. McGraw-Hill Education (UK). s.2
- Slotema, C. W., Bayrak, H., Linszen, M. M., Deen, M., & Sommer, I. E. C. (2019). Hallucinations in patients with borderline personality disorder: characteristics, severity, and relationship with schizotypy and loneliness. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 139(5), 434-442.
- Snell, K. D. M. (2017). The rise of living alone and loneliness in history. *Social History*, 42(1), 2-28.
- Sønderby, L. C., & Wagoner, B. (2013). Loneliness: An integrative approach. *Journal of Integrated Social Sciences*, 3(1), 1-29.
- Spytska, L. (2022). Manifestations of Paranoid Personality in Workaholic Middle Managers. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 10-1097.
- Spytska, L. (2023). Paranoid personality type: Relationships with the surroundings. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Pedagogy and Psychology"*, 9(2), 96-105.
- Stuart, S., & Robertson, M. (2012). *Interpersonal psychotherapy 2E a clinician's guide*. CRC Press.
- Sudheer, Y. S., Kesana, S. D. H., & BAMS, A. P. (2024). Investigating the Relationship Between Childhood Trauma and Adult Personality Disorders: A Longitudinal Study. *Journal of Advanced Medical and Dental Sciences Research*, 12(3), 6-11.
- Suiçmez, T. U. (2017). Sınırdurum kişilik organizasyonunun ve depresif semptomların Sullivan'ın kişilerarası teori'si açısından yorumlanması: Terapistin katılımcı gözlemci rolü. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 4(2), 1-9.
- Şahin, D. (2020,04,08). *Kişilik Bozuklukları*. <https://drdogansahin.com>

- Şahin, D. (2023). *Kişilik ve Zihin Ruh Sağlığına Giriş*. Pinhan Yayınları.
- Şahin, T., & Ballı, E. (2020). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 59-74.
- Şeker, M., & Taşan, R. (2021). Kullanımlar Ve Doyumlar Yaklaşımı Perspektifinden Yaşlıların Sosyal Medya Kullanım Motivasyonları: Tazelenme Üniversitesi Örneği. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi)*, 6(1), 427-443.
- Şenyuva, H. Ş., (2007). Aydın İlinden Alınan Normal Bir Örneklemde Kişilik Bozukluklarının Yaygınlık Çalışması. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Anabilim Dalı, Bitirme Tezi.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6th ed.). Boston.
- Taber, K. S. (2020). Constructive alternativism: George Kelly's personal construct theory. *Science Education in Theory and Practice: An Introductory Guide to Learning Theory*, 373-388.
- Talu, E. (2017). Varoluşçu kuram: R. May. *Pegem Atıf İndeksi*, 456-477.
- Taşçı, F., & Bilge, Y. (2021). Psikososyal kişilik kuramı ve otantiklik çerçevesinden kimlik gelişimi. *Güncel Psikoloji Araştırmaları II*.
- Tatlıoğlu, S. S. (2021). Öğrenmeye sosyal-bilişsel bir bakış: Albert Bandura. *Sosyoloji Notları*, 5(1), 15-30.
- Taymur, I., & Türkçapar, M. H. (2012). Kişilik: Tanımı, Sınıflaması ve Değerlendirmesi/Personality: Description, Classification and Evaluation. *Psikiyatride Guncel Yaklasimler*, 4(2), 154.
- Thoma, M. V., La Marca, R., Brönnimann, R., Finkel, L., Ehlert, U., & Nater, U. M. (2013). The effect of music on the human stress response. *PloS one*, 8(8), e70156.
- Thurston, R. C., & Kubzansky, L. D. (2009). Women, loneliness, and incident coronary heart disease. *Psychosomatic medicine*, 71(8), 836-842.
- Toka, N., & Topbaş, H. (2024). Sosyal medya kullanım motivasyonları: z kuşağı üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Dijital Kültür Bir Değişim Öyküsü (Medya, İletişim ve Eğitim Araştırmaları)*, 199.
- Topçu-Uzer, Ç. (2019). Bilişsel Kuram-Kişisel Yapılar Kuramı: G. Kelly. *Kişilik Kuramları*. Ankara: Pegem Akademi.

- Topçuoğlu, V. (2003). Obsesif kompulsif bozuklukta psikanalitik görüşler. *Klinik psikiyatri*, 6(1), 46-50.
- Torgersen, S., Kringlen, E., & Cramer, V. (2001). The prevalence of personality disorders in a community sample. *Archives of general psychiatry*, 58(6), 590-596.
- Tosun, L. P., & Lajunen, T. (2010). Does Internet use reflect your personality? Relationship between Eysenck's personality dimensions and Internet use. *Computers in Human Behavior*, 26(2), 162-167.
- Tuck, A. B., & Thompson, R. J. (2025). United States adults' social media use and digital emotion regulation in everyday life: The potential of social media to be harnessed for mental health. *Personality and Individual Differences*, 240, 113139.
- Tunç, P. (2019). Antisosyal kişilik bozukluğu dinamik formülasyon: Olgu sunumu. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20(2), 211-216.
- Tura, S. M. (1999). Kernberg ve Sınır Kişilikler. *Sapıklıklarda ve Kişilik Bozukluklarında Saldırganlık , O Kernberg. Metis Yayınları İstanbul*, s.7-13
- Turan, K. (2022). Narsisistik kişilik bozukluğu ve psikodinamik alt tipleri. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 5(9), 114-129.
- Türkçapar, M. H. (2002). *Antisosyal kişilik bozukluğunda suç ve şiddet eylemlerine göre sosyal ve psikolojik özellikler* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Tyrer, P., Casey, P., & Ferguson, B. (1991). Personality disorder in perspective. *The British Journal of Psychiatry*, 159(4), 463-471.
- Usta, H., Güleç, H., Gürsu Hariri, A., & Güleç, M. (2015). Bipolar bozuklukta B kümesi kişilik bozukluğu eş tanısı varlığının başa çıkma tutumları üzerine etkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16(4).
- Uzuncakmak, T., Taplak, A. S., & Polat, S. (2022). The relationship between purpose of social media use, social support, loneliness and depression: A sample of first year university students. *International Journal of Caring Sciences*, 15(2), 1322-1329.
- Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2013). *The differential susceptibility to media effects model*. *Journal of Communication*, 63(2), 221-243.
- Valtorta, N. K., Kanaan, M., Gilbody, S., Ronzi, S., & Hanratty, B. (2016). Loneliness and social isolation as risk factors for coronary heart disease and stroke: systematic review and meta-analysis of longitudinal observational studies. *Heart*, 102(13), 1009-1016.
- Van Dijck, J. (2013). *The culture of connectivity: A critical history of social media*. Oxford University Press. s. 9-17

- VanderWeele, T. J., Hawkey, L. C., Thisted, R. A., & Cacioppo, J. T. (2011). A marginal structural model analysis for loneliness: implications for intervention trials and clinical practice. *Journal of consulting and clinical psychology*, 79(2), 225.
- Vanhalst, J., Goossens, L., Luyckx, K., Scholte, R. H., & Engels, R. C. (2013). The development of loneliness from mid-to late adolescence: Trajectory classes, personality traits, and psychosocial functioning. *Journal of adolescence*, 36(6), 1305-1312.
- Vaux, A. (1988). Social and emotional loneliness: The role of social and personal characteristics. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 14(4), 722-734.
- Wang, J. L., Jackson, L. A., Wang, H. Z., Gaskin, J. (2015). Predicting social networking site (SNS) use: Personality, attitudes, motivation and internet self efficacy. *Personality and Individual Differences*, 80, 119-124.
- Weiss, R. S. (1973). *The experience of emotional and social isolation*. Cambridge: MIT Press.
- Weissbourd, R., Batanova, M., Lovison, V., & Torres, E. (2021). Loneliness in America. *Harvard Making Caring Common*, 1-13.
- Whiting, A., & Williams, D. (2013). Why people use social media: a uses and gratifications approach. *Qualitative market research: an international journal*, 16(4), 362-369.
- Widiger, T. A., & Rojas, S. L. (2015). Personality disorders. *Psychiatry*, 1706-1748.
- Wilson, R. S., Krueger, K. R., Arnold, S. E., Schneider, J. A., Kelly, J. F., Barnes, L. L., ... & Bennett, D. A. (2007). Loneliness and risk of Alzheimer disease. *Archives of general psychiatry*, 64(2), 234-240.
- Wolfers, L. N., Utz, S. (2022). Social media use, stress, and coping. *Current Opinion in Psychology*, 45, 101305.
- Wolfers, L. N., & Schneider, F. M. (2021). Using media for coping: A scoping review. *Communication Research*, 48(8), 1210-1234.
- Xu, L., Yan, X., & Zhang, Z. (2019). Research on the causes of the “TikTok” app becoming popular and the existing problems. *Journal of advanced management science*, 7(2).
- Yavich, R., Davidovitch, N., & Frenkel, Z. (2019). Social Media and Loneliness Forever Connected?. *Higher Education Studies*, 9(2), 10-21.
- Yaylagül, L. (2008). *Kitle İletişim Kuramları. Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar*. Dipnot Yayınları.

- Yazgan İnanç, B., & Yerlikaya, E. E. (2008). Kişilik kuramları. *Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık*.
- Yeomans, F. E., Clarkin, J. F., & Kernberg, O. F. (2016). Borderline Kişilik Bozukluğu için Aktarım Odaklı Psikoterapi. *İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Yayınları*.
- Yıldız Akvardar vd., *Psikanalitik Kurama Giriş*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2019, s. 12
young adults. *Psychiatric quarterly*, 89, 307-314.917
- Young, J. E. (1982). Loneliness, depression and cognitive therapy: Theory and application. *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy*, 379-406.
- Yuan, Y., Jiang, S., Wen, X., Han, Z., Wu, D., Wang, X., ... & Xiang, M. (2022). The chain-mediation pathway of social avoidance to depression in college students is regulated by self-esteem. *Frontiers in Psychology*, 13, 802161.
- Yucel, D. (2017). Work-family balance and marital satisfaction: The mediating effects of mental and physical health. *Society and Mental Health*, 7(3), 175-195.
- Zeybek, E. (2021). *Sosyal medya kullanımının yalnızlık algısına olan etkisinin değerlendirilmesi* (Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Zhu, B. (2021, October). Clubhouse: A popular audio social application. In 2021 International Conference on Public Relations and Social Sciences (ICPRSS 2021) (pp. 575-579). Atlantis Press.

EKLER

EK A ONAM FORMU

İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
FEN, SOSYAL VE GİRİŞİMSEL OLMAYAN SAĞLIK BİLİMLERİ
ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU ONAM FORMU

Sayın katılımcı, kişilik inançları, sosyal duygusal yalnızlık ve sosyal medya kullanım amaçları arasındaki ilişkiyi araştırmayı amaçlayan bu çalışma Okan Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisansı kapsamında **Prof. Dr. Doğan Şahin** danışmanlığında yürütülmektedir. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz ve size en uygun gelen şekilde içtenlikle cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak çalışmaya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**. Çalışmadan elde edilen veriler yayın amacı ile kullanılabilir.

Araştırma ile ilgili şimdi veya sonra bilgiye ihtiyaç duyarsanız bana
adresinden ulaşabilirsiniz.

e-posta

Katkınız için teşekkür ederim.

Feyza Kübra Özalper Zirek

() Bu araştırmada kimlik bilgilerimin gizli tutulacağını, yanıtlarımın anonim olarak değerlendirileceğini ve onam formundaki tüm koşulları okudum, anladım ve onaylıyorum.

FREOG.009/Rev.00

EK B KİŞİLİK İNANÇ ÖLÇEĞİ

Türkçapar MH, Örsel S, Uğurlu M, Sargın E, Turhan M, Akkoyunlu S, Hatiloğlu U, Karakaş G.

KİŞİLİK İNANÇ ÖLÇEĞİ

Adı soyadı: _____ Tarih: _____

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyunuz ve HER BİRİNE NE KADAR İNANDIĞINIZI belirtiniz. Her bir ifadeyle ilgili olarak ÇOĞU ZAMAN nasıl hissettiğinize göre karar veriniz.

4	3	2	1	0
Tümüyle inaniyorum	Çok fazla inaniyorum	Orta derecede inaniyorum	Biraz inaniyorum	Hiç inanimiyorum

Örnek

1.Dünya tehlikeli bir yerdir.
(Lütfen daire içine alınız.)

NE KADAR İNANIYORSUNUZ?

4	3	2	1	0
Tümüyle	Çok Fazla	Orta Derecede	Biraz	Hiç

NE KADAR İNANIYORSUNUZ?

Tümüyle	Çok Fazla	Orta Derecede	Biraz	Hiç
---------	-----------	---------------	-------	-----

1. İnsanlarla ilişkilerde beceriksiz, işte veya sosyal hayatta istenilmeyen birisiyim.	4	3	2	1	0
2. Diğer insanlar eleştirel, soğuk, aşağılayıcı ya da dışlayıcı olabilirler.	4	3	2	1	0
3. Rahatsızlık verici duygulara katlanamam.	4	3	2	1	0
4. İnsanlar bana yaklaşarlarsa benim "gerçekten" ne olduğum ortaya çıkar ve benden uzaklaşırlar.	4	3	2	1	0
5. Aşağılanma veya yetersizlikle karşılaşmak katlanılamaz bir şeydir.	4	3	2	1	0
6. Ne pahasına olursa olsun rahatsızlık verici durumlardan kaçınmalıyım.	4	3	2	1	0
7. Rahatsızlık verici bir şey hisseder ya da düşünürsem bunu zihnimden atmaya çalışmalı veya dikkatimi başka yere vermeliyim (örneğin, başka şeyler düşünmek, içki içmek, ilaç almak, ya da televizyon seyretmek gibi).	4	3	2	1	0
8. Başkalarının dikkatini çektiğim durumlardan kaçınmalı ve mümkün olduğunca göze çarpmamalıyım.	4	3	2	1	0
9. Rahatsız edici duygular giderek artar ve kontrolden çıkar.	4	3	2	1	0

10. Başkaları beni eleştiriyorsa bunda haklıdır.	4	3	2	1	0
11. Başarısız olunacak bir işle uğraşmaktansa hiçbir şey yapmamak daha iyidir.	4	3	2	1	0
12. Bir sorun üzerinde düşünmezsem onunla ilgili bir şey yapmam da gerekmez.	4	3	2	1	0
13. İnsanlarla ilişkilerimde herhangi bir gerginlik işareti bu ilişkinin kötüye gideceğini gösterir bu nedenle o ilişkiyi bitirmeliyim.	4	3	2	1	0
14. Eğer bir sorunu görmezden gelirim o sorun ortadan kalkar.	4	3	2	1	0
15. Muhtaç ve zayıfım.	4	3	2	1	0
16. İşimi yaparken ya da kötü bir durumla karşılaştığımda bana yardım etmesi için her zaman yanımda birilerinin olmasına gereksinim duyarım.	4	3	2	1	0
17. Bana yardım eden kişi -eğer olmayı isterse-verici, destekleyici ve güvenilir olabilmelidir.	4	3	2	1	0
18. Yalnız başıma bırakıldığımda çaresizim.	4	3	2	1	0
19. Temelde yalnızım- kendimi daha güçlü bir kişiye bağlayamadığım müddetçe.	4	3	2	1	0
20. Olabilecek en kötü şey terkedilmektir.	4	3	2	1	0
21. Eğer sevilmezsem hep mutsuz olurum.	4	3	2	1	0
22. Bana yardımcı ve destekleyici olanları gücendirecek hiçbir şey yapmamalıyım.	4	3	2	1	0
23. İnsanların iyi niyetinin sürmesi için itaatkar olmalıyım.	4	3	2	1	0
24. Her zaman birilerine ulaşabilecek durumda olmalıyım.	4	3	2	1	0
25. Bir ilişkiyi mümkün olduğunca yakın hale getirmeliyim.	4	3	2	1	0
26. Kendi başıma karar veremem	4	3	2	1	0
27. Diğer insanlar kadar mücadele gücüm yok.	4	3	2	1	0
28. Karar verirken diğer insanların yardımına ya da bana ne yapacağını söylemelerine gereksinim duyarım.	4	3	2	1	0

29. Kendi kendime yeterim ancak amaçlarıma ulaşmak için başkalarının yardımına gereksinimim var.	4	3	2	1	0
30. Kendime olan saygımı korumanın tek yolu tepkimi dolaylı biçimde ortaya koymaktır. Örneğin, kurallara tam olarak uymayarak.	4	3	2	1	0
31. Başkalarına bağlanmaktan hoşlanırım ancak biri tarafından hükmedilmek gibi bir bedel ödemek istemem.	4	3	2	1	0
32. Yetkili kişiler sınırlarını bilmeyen, sürekli iş isteyen, müdahaleci ve denetleyicidirler.	4	3	2	1	0
33. Bir yandan yetkili kişilerin hakimiyetine karşı direnmeli ama aynı zamanda takdir ve benimsemelerini sağlamalıyım.	4	3	2	1	0
34. Başkalarınca denetlenmek veya hükmedilmek dayanılmazdır.	4	3	2	1	0
35. İşleri kendi bildiğime göre yapmalıyım	4	3	2	1	0
36. Zaman sınırlarına uymak, istenenlere itaat etmek ve uyumlu olmak onuruma ve kendi yeterliliğime doğrudan bir darbedir.	4	3	2	1	0
37. İnsanların beklediği şekilde kurallara uyarsam bu benim davranış özgürlüğüme engel olacaktır.	4	3	2	1	0
38. En iyisi kızgınlığımı doğrudan ifade etmek yerine, hoşnutsuzluğumu uyumsuzlukla göstermektir.	4	3	2	1	0
39. Benim için neyin en iyisi olduğunu biliyorum ve diğer insanlar bana ne yapmam gerektiğini söylememeliler.	4	3	2	1	0
40. Kurallar keyfidir ve beni sıkır.	4	3	2	1	0
41. Diğer insanlar sıklıkla çok şey isterler.	4	3	2	1	0
42. İnsanlar çok fazla patronluk tasarlarsa onların isteklerini dikkate almamaya hakkım vardır.	4	3	2	1	0
43. Kendimden ve başkalarından tamamen ben sorumluyum.	4	3	2	1	0
44. Bir şeyleri yapabilmek için tamamen kendi gücüme güvenmek zorundayım.	4	3	2	1	0
45. Başkaları çok dikkatsiz, çoğu kez sorumsuz, kendi isteklerinin peşinde koşan ya da yetersiz kişilerdir.	4	3	2	1	0

46. Her şeyde kusursuz iş çıkarmak önemlidir.	4	3	2	1	0
47. Bir işi düzgün yapabilmek için düzene, belirli bir sisteme ve kurallarla gereksinimim vardır.	4	3	2	1	0
48. Eğer bir sistemim olmazsa her şey darmadağın olur.	4	3	2	1	0
49. Yaptığım bir işte herhangi bir hata ya da kusur felakete yol açabilir.	4	3	2	1	0
50. Her zaman en yüksek standartlara ulaşmaya çalışmak gereklidir yoksa her şey darmadağın olur.	4	3	2	1	0
51. Her zaman duygularımı tam olarak kontrol etme ihtiyacımdayım.	4	3	2	1	0
52. İnsanlar işleri benim tarzımda yapmalıdırlar.	4	3	2	1	0
53. Eğer en yüksek düzeyde iş yapmıyorsam başarısız olurum.	4	3	2	1	0
54. Kusurlar, eksikler ya da yanlışlar hoş görülmez.	4	3	2	1	0
55. Ayrıntılar son derece önemlidir.	4	3	2	1	0
56. Bir şeyleri yapma tarzım genellikle en iyi yöntemidir.	4	3	2	1	0
57. Kendime dikkat etmeliyim.	4	3	2	1	0
58. Bir şeyi yapmanın en iyi yolu zor kullanmak ve kurnazlıktır.	4	3	2	1	0
59. Vahşi bir ortamda yaşıyoruz ve güçlü olan hayatta kalır.	4	3	2	1	0
60. Eğer ilk önce harekete geçip üstünlük kurmazsam karşımdaki bana üstünlük kurar.	4	3	2	1	0
61. Sözüne sadık olmak ya da borcunu ödemek önemli değildir.	4	3	2	1	0
62. Yakalanmadığın müddetçe yalan söylemek ve aldatmak normaldir.	4	3	2	1	0
63. Genellikle bana haksız davranılıyor. Bu nedenle ne şekilde olursa olsun payımı almak hakkımdır.	4	3	2	1	0
64. Diğer insanlar, zavıflar ve aldatılmayı hak ediyorlar.	4	3	2	1	0

65. Eğer başkalarını ben sıkıştırmazsam, onlar beni boyun eğmeye zorlar.	4	3	2	1	0
66. Kârlı çıkabilmek için elimden gelen her şeyi yapmalıyım.	4	3	2	1	0
67. Başkalarının benim hakkımda ne düşündüğü hiç önemli değil.	4	3	2	1	0
68. Eğer bir şey istiyorsam onu elde etmek için ne gerekirse yapmalıyım.	4	3	2	1	0
69. Yaptığım yanıma kâr kalacağı için ortaya çıkacak kötü sonuçlar hakkında endişelenmeme gerek yok.	4	3	2	1	0
70. Eğer insanlar kendilerini koruyamıyorlarsa, bu onların sorunudur.	4	3	2	1	0
71. Ben çok özel biriyim.	4	3	2	1	0
72. Çok üstün biri olduğum için özel muamele ve ayrıcalıkları hak ediyorum.	4	3	2	1	0
73. Diğer insanlara uygulanan kurallara uymak zorunda değilim	4	3	2	1	0
74. Tanınmak, övülmek ve hayranlık duyulmak çok önemlidir.	4	3	2	1	0
75. Benim mevkime saygı göstermeyenler cezalandırılmalıdır.	4	3	2	1	0
76. Diğer insanlar benim ihtiyaçlarımı gidermelidir.	4	3	2	1	0
77. Diğer insanlar ne kadar özel biri olduğumu farketmelidirler.	4	3	2	1	0
78. Hak ettiğim saygının gösterilmemesi veya hakkım olanı alamamak katlanılmaz bir durumdur.	4	3	2	1	0
79. Diğer insanlar elde ettikleri övgü veya zenginlikleri hak etmiyorlar.	4	3	2	1	0
80. İnsanların beni eleştirmeye hakları yok.	4	3	2	1	0
81. Hiç kimsenin ihtiyaçları benimkilere engel olmamalıdır.	4	3	2	1	0
82. Çok yetenekli olduğum için mesleğimde ilerlerken insanlar benim yolumdan çekilmelidir.	4	3	2	1	0

83. Beni ancak benim gibi zeki insanlar anlayabilirler.	4	3	2	1	0
84. Büyük şeyler beklemek için haklı nedenlerim var.	4	3	2	1	0
85. Ben ilginç ve heyecan verici bir kişiyim.	4	3	2	1	0
86. Mutlu olabilmek için diğer insanların dikkatini çekmeye ihtiyacım var.	4	3	2	1	0
87. İnsanları eğlendirmedikçe ya da etkilemedikçe bir hiçim.	4	3	2	1	0
88. Başkalarının bana olan ilgilerini sürdürmezsem benden hoşlanmazlar.	4	3	2	1	0
89. İstedigimi almanın yolu, insanları etkilemek ya da eğlendirmektir.	4	3	2	1	0
90. İnsanlar bana karşı çok olumlu karşılık vermiyorlarsa kötüdürler.	4	3	2	1	0
91. İnsanların beni görmezden gelmeleri berbat bir durumdur.	4	3	2	1	0
92. İlgi merkezi olmalıyım.	4	3	2	1	0
93. Bir şeyleri düşünerek kendimi rahatsız etmemeli, içimden geldiği gibi davranabilmeliyim.	4	3	2	1	0
94. Eğer insanları eğlendirirsem benim güçsüzlüğümü farketmezler.	4	3	2	1	0
95. Can sıkıntısına tahammül edemem.	4	3	2	1	0
96. Eğer bir şeyi yapmaktan hoşlandığımı hissedersem, hemen başlamalı ve yapmalıyım.	4	3	2	1	0
97. Sadece abartılı davranırsam insanlar bana dikkat eder.	4	3	2	1	0
98. Hisler ve sezgiler, mantıklı düşünme ve planlamaya göre çok daha önemlidir.	4	3	2	1	0
99. Diğer insanların benim için ne düşündüğü önemsizdir.	4	3	2	1	0
100. Benim için başkalarından bağımsız ve özgür olmak önemlidir.	4	3	2	1	0

101. Diğer insanlarla birlikte bir şeyler yapmak-tansa kendi başıma yapmaktan daha çok hoşlanırım	4	3	2	1	0
102. Çoğu durumda yalnız başıma kaldığımda kendimi daha iyi hissederim.	4	3	2	1	0
103. Ne yapacağıma karar verirken başkalarından etkilenmem.	4	3	2	1	0
104. Diğer insanlarla yakın ilişkiler kurmak benim için önemli değildir.	4	3	2	1	0
105. Kendi değerlerimi ve amaçlarımı kendim belirlerim.	4	3	2	1	0
106. Özel hayatım insanlara yakın olmaktan çok daha fazla önemlidir.	4	3	2	1	0
107. İnsanların ne düşündüğünü önemsemem.	4	3	2	1	0
108. Herhangi birinin yardımı olmaksızın kendi başıma işleri halledebilirim.	4	3	2	1	0
109. Diğer bir insana "bağlanıp" kalmaktansa yalnız olmak daha iyidir.	4	3	2	1	0
110. Diğer insanlara kendimi açmamalıyım.	4	3	2	1	0
111. İlişkiye girmemek koşuluyla, diğer insanları kendi amaçlarım için kullanabilirim.	4	3	2	1	0
112. İnsan ilişkileri karışıktır ve özgürlüğe engeldir.	4	3	2	1	0
113. Diğer insanlara güvenemem.	4	3	2	1	0
114. Diğer insanların gizli amaçları vardır.	4	3	2	1	0
115. Eğer dikkat etmezsem başkaları beni kullan-maya ya da yönlendirmeye çalışır.	4	3	2	1	0
116. Her zaman hazırlıklı olmalıyım.	4	3	2	1	0
117. Diğer insanlara kendini açmak güvenilir değildir.	4	3	2	1	0
118. Eğer insanlar dostça davranıyorlarsa beni kul-lanmaya ya da sövmeye çalışıyor olabilirler.	4	3	2	1	0
119. Eğer fırsat versem insanlar beni kullanırlar.	4	3	2	1	0

120. Çoğunlukla diğer insanlar dostça değildir.	4	3	2	1	0
121. Diğer insanlar bilerek beni aşağılıyorlar.	4	3	2	1	0
122. Çoğu kez insanlar bilerek beni rahatsız etmek istiyorlar.	4	3	2	1	0
123. Diğer insanlara bana kötü davranıp sonra da çekip gideceklerini düşünmelerine izin verirsem başımı ciddi bir belaya sokmuş olurum.	4	3	2	1	0
124. Eğer insanlar benimle ilgili bir şeyler açığa çıkarırlarsa, bunu bana karşı kullanacaklardır.	4	3	2	1	0
125. İnsanlar sıklıkla söylediğinden farklı bir anlamı kasteder.	4	3	2	1	0
126. Yakın olduğum kişi sadakatsiz veya güvenilmez olabilir.	4	3	2	1	0

EK C SOSYAL MEDYA KULLANIM ÖLÇEĞİ

SOSYAL MEDYA KULLANIM AMAÇLARI ÖLÇEĞİ

Lütfen cinsiyetinizi belirtiniz. () Kadın () Erkek

Lütfen yaşınızı belirtiniz.

Lütfen aylık harcama miktarınızı belirtiniz.

Lütfen sosyal medyada günde ortalama kaç saat geçirdiğinizi belirtiniz.

En sık kullandığınız sosyal medya hesabını belirtiniz (Yalnızca bir tercihte bulununuz).

() Instagram () Twitter () Facebook () Youtube () Tumblr () Diğer.....

Haberleri en çok hangi sosyal medya mecrasından aldığınızı belirtiniz (Yalnızca bir tercihte bulununuz).

() Instagram () Twitter () Facebook () Youtube () Bundle () Diğer.....

LİKERT SORULAR

No		H i ç b i r z a m a n	N a d i r e n	B a z e n	S ı k l ı k l a	H e r z a m a n
1	Sosyal medyayı arkadaşlarla iletişimde bulunmak için kullanırım.					

EK D SOSYAL DUYGUSAL YALNIZLIK ÖLÇEĞİ

SELSA-S

Aşağıda bireylerin kişisel olarak sosyal ilişkilerini anlamaya yönelik cümleler yer almaktadır. Lütfen kısa bir süre için kendi yaşamınızdaki partnerinizle, ailenizle ve arkadaşlarınızla olan **son bir yıllık** ilişkinizi gözden geçirin. Her bir cümleyi dikkatle okuyarak o ifadeye ne ölçüde katıldığınızı ya da katılmadığınızı belirtin. Mümkün olduğunca boş, cevap verilmemiş madde bırakmamaya, dürüst ve tarafsız olarak yanıtlamaya gayret edin.

Yanıtlarınız için aşağıdaki değerlendirme ölçeğini temel alın:

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Kararsızım	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamıyla katılıyorum
1. Son bir yıl içerisinde ailemle birlikteyken kendimi yalnız hissettim.	1	2	3	4	5	6	7
2. Son bir yıl içerisinde arkadaş grubuma ait biri olduğumu hissettim	1	2	3	4	5	6	7
3. Son bir yıl içerisinde benim için özel olan duygu ve düşüncelerimi paylaşabileceğim özel (romantik) bir arkadaşım/partnerim oldu.	1	2	3	4	5	6	7
4. Son bir yıl içerisinde ailemden destek ve cesaret alabileceğim kimse olmadı ama keşke olsaydı.	1	2	3	4	5	6	7
5. Son bir yıl içerisinde benim düşünce biçimimi ve niyetimi anlayan arkadaş/arkadaşlara sahip oldum.	1	2	3	4	5	6	7
6. Son bir yıl içerisinde ihtiyacım olan desteği ve cesareti bana veren romantik bir arkadaşım ya da eşim oldu.	1	2	3	4	5	6	7
7. Son bir yıl içerisinde benim görüşlerimi paylaşan bir arkadaşım /arkadaşlarım olmadı ama olmasını isterdim.	1	2	3	4	5	6	7
8. Son bir yıl içerisinde kendimi aileme yakın hissettim.	1	2	3	4	5	6	7
9. Son bir yıl içerisinde yardıma ihtiyacım olduğunda güven duyabileceğim arkadaşım/arkadaşlarım oldu.	1	2	3	4	5	6	7
10. Son bir yıl içerisinde keşke beni daha fazla tatmin edecek özel (romantik) bir ilişkiye sahip olsaydım.	1	2	3	4	5	6	7
11. Son bir yılda kendimi ailemin bir parçası olarak hissettim.	1	2	3	4	5	6	7
12. Son bir yıl içerisinde ailem beni gerçekten önemsendi.	1	2	3	4	5	6	7
13. Son bir yıl içerisinde beni anlayan arkadaşım/arkadaşlarım olmadı ama olmasını isterdim.	1	2	3	4	5	6	7
14. Son bir yıl içerisinde mutluluğuma katkıda bulunduğum özel (romantik) bir ilişkim oldu.	1	2	3	4	5	6	7
15. Son bir yıl içerisinde yakın bir duygusal ilişkiye olan ihtiyacım karşılanmadı.	1	2	3	4	5	6	7

EK E ETİK KURUL İZİN KARARI

 İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ ETİK KURUL KARARI		
Toplantı Tarihi: 06.03.2024 Toplantı Sayısı: 175 <u>Toplantıya Katılanlar:</u> Prof. Dr. Mazhar Semih Başkan (Başkan) Prof. Dr. Süleyman Nazif Eripek (Üye) Prof. Dr. Fatma Çiğdem Çelik (Üye) Prof. Dr. Ayşe Demet Kaya (Üye) Prof. Dr. Tuğrul Erbaydar (Üye) Prof. Dr. Arif Haldun Soygür (Üye) Dr. Öğr. Üyesi Deniz Sönmez (Üye) Dr. Öğr. Üyesi Aylin Seylam Küşümler (Üye) (Katılmadı) Dr. Öğr. Üyesi Özlem Yazıcı (Üye)		
Okan Üniversitesi Etik Kurulu 06.03.2024 tarihinde toplandı.		
Yapılan görüşmeler sonucunda;		
Karar 17- Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü – Klinik Psikoloji Bölümü'nden Psk. Feyza Kübra ÖZALPER ZİREK 'in Prof. Dr. Doğan ŞAHİN danışmanlığında "Kişilik İnançları, Sosyal Duygusal Yalnızlık ve Sosyal Medya Kullanım Amaçları Arasındaki İlişki" başlıklı çalışmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliğiyle karar verildi.		
Prof. Dr. Mazhar Semih Başkan (Başkan)		
Prof. Dr. Süleyman Nazif Eripek (Üye)	Prof. Dr. Fatma Çiğdem Çelik (Üye)	Prof. Dr. Ayşe Demet Kaya (Üye)
Prof. Dr. Tuğrul Erbaydar (Üye)	Prof. Dr. Arif Haldun Soygür (Üye)	Dr. Öğr. Üyesi Deniz Sönmez (Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Aylin Seylam Küşümler (Üye) (Katılmadı)	Dr. Öğr. Üyesi Özlem Yazıcı (Üye)	